

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Hudební underground a samizdat v Havířově

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Anastazie Podhůrská

Studijní program: Mediální studia

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jiří Knapík, Ph.D.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Bc. Anastazie Podhůrská

Bibliografický záznam

PODHŮRSKÁ, Anastazie. *Hudební underground a samizdat v Havířově*. Praha, 2023. 155 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce prof. PhDr. Jiří Knapík, Ph.D.

Rozsah práce: 135 336 znaků (s mezerami) vyjma abstraktu, klíčových slov, poděkování, prohlášení, seznamu zdrojů a příloh.

Abstrakt

Diplomová práce se zaměřuje na undergroundovou kulturu a tvorbu samizdatů v Československu během vlády komunistické strany. Konkrétně je zkoumána oblast kolem města severomoravského města Havířov, které leží kousek od Ostravy. Cílem práce je zmapovat vývoj undergroundové kultury a vydávání samizdatových periodik v této oblasti. Za využití metod kvalitativního výzkumu jsou vedeny a analyzovány rozhovory se čtyřmi respondenty, kteří v daném období na daném území žili a angažovali se v rámci undergroundové kultury. Jmenovitě se jedná o Mirka Zváru, Jana Žolnerčíka, Jiřího Fiedora a Ivo Pešáka. Dále jsou analyzovány dva samizdatové časopisy, které v Havířově vycházely. Konkrétně se jedná o časopisy Hadr a Severomoravskou pasivitu. Analyzovány jsou i další samizdatové časopisy, které se událostem v daném regionu věnovaly. Výsledky práce by se v budoucnu daly využít pro účely komplexní studie zabývající se celou oblastí Moravy a Slezska.

Abstract

The thesis focuses on underground culture and the production of samizdat in Czechoslovakia during the Communist Party rule. Specifically, the area around the North Moravian town of Havířov, which lies just outside Ostrava, is examined. The aim of the thesis is to map the development of underground culture and the publication of samizdat periodicals in this area. Using qualitative research methods, interviews are conducted and analysed with four respondents who lived in the area and participated in underground culture in the given period. Namely, Miroslav Zvara, Jan Žolnerčík, Jiří Fiedor and Ivo Pešák. Furthermore, two samizdat magazines published in Havířov are analysed. Specifically, these are the magazine Hadr and Severomoravská pasivita. Other samizdat magazines that dealt with events in the region are also analysed. The results of the work could be used in the future for the purposes of a comprehensive study dealing with the entire region of Moravia and Silesia.

Klíčová slova

Underground, Československo, samizdat, Havířov, Ostravsko, hudba, undergroundová hudba, komunismus, samizdatový časopis

Keywords

Underground, Czechoslovakia, samizdat, Havířov, Ostravsko, music, underground music, communism, samizdat journal

Title/název práce

Hudební underground a samizdat v Havířově

Underground music and samizdat in Havířov

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce, prof. PhDr. Jiří Knapík, Ph.D., za vstřícnou, odbornou pomoc, cenné rady a doporučení. Také bych chtěla poděkovat respondentům, kteří mi poskytli rozhovor. Jmenovitě Ivovi Pešákovi, Miroslavu Zvárovi, Janu Žolnerčíkovi a Jiřímu Fiedorovi. Poslednímu jmenovanému bych také chtěla poděkovat za poskytnutí samizdatových časopisů. Také bych chtěla poděkovat své rodině, především mamince, partnerovi a přátelům za podporu.

Obsah

Úvod.....	14
I. Teoretická část.....	16
1. Vymezení pojmů	16
1.1. Oficiální kultura.....	16
1.1.1. Autocenzura	17
1.1.2. Masová kultura a mainstream	17
1.2. Underground, alternativní kultura a podzemí.....	18
1.3. Samizdat	19
1.4. Disent.....	20
2. Undergroundová kultura	21
2.1. Underground ve světě.....	21
2.2. Padesátá léta	23
2.3. Šedesátá léta, pražské jaro a okupace.....	25
2.4. Období normalizace a sedmdesátá léta.....	28
2.5. Osmdesátá léta.....	32
2.6. Samizdatová periodika	34
2.7. Oficiální vs. undergroundová kultura.....	35
2.8. Underground ve Slezsku a na severní Moravě	38
II. Praktická část.....	40
1. Metodologie	40
1.1. Kvalitativní výzkum	40
1.1.1. Historický výzkum	40
1.1.1.1. Metoda orální historie	40
1.1.1.2. Zkoumání dokumentů	42
1.1.2. Tematická analýza.....	43
1.1.2.1. Analýza dat z rozhovorů	43
1.1.2.2. Analýza dat ze samizdatů.....	44
2. Představení respondentů.....	45
2.1. Miroslav Zvára (1956).....	45
2.2. Jan "Tuleň" Žolnerčík (1961)	46

2.3. Jiří Fiedor (1965).....	48
2.4. Ivo Pešák (1967).....	50
3. Underground v Havířově a okolí.....	52
3.1. Undergroundové festivaly v Třanovicích.....	56
3.2. Kmochova paralýza.....	58
3.3. Samizdat v Havířově.....	62
3.3.1. Hadr.....	64
3.3.2. Severomoravská pasivita.....	67
3.4. Závěrečné shrnutí.....	70
Závěr.....	73
Summary.....	75
Použité zdroje.....	77
Seznam příloh.....	83
Příloha č. 1.....	85
Příloha č. 2.....	88
Příloha č. 3.....	93
Příloha č. 4.....	97
Příloha č. 5.....	99
Příloha č. 6.....	110
Příloha č. 7.....	126
Příloha č. 8.....	142
Příloha č. 9.....	153

Úvod

Underground v Československu za vlády komunistické strany je i dnes tématem hodným pozornosti. Vše začalo u lidí, kteří se většinou o politiku příliš nezajímali, a pouze chtěli sami rozhodovat o tom, jak budou vypadat, a jakou hudbu budou hrát. Z těchto lidí vyrobil režim nepřítele, který přispěl k jeho pádu. Paradoxní je, že většina snah o potlačení tohoto nepřítele přispěla jak k jeho zpopularizování v Československu i v zahraničí, tak i k propojování undergroundových komunit po celé republice.

Magisterská diplomová práce *Hudební underground a samizdat v Havířově* se zaměřuje na undergroundovou kulturu (konkrétně hudební skupiny, jejich fungování a aktivity) a na samizdatové časopisy vydávané v Havířově a okolí. Cílem práce je zmapovat vývoj undergroundového hnutí v daném regionu, a to na základě výpovědí pamětníků a samizdatových časopisů, které ve zkoumané oblasti vycházely, nebo se událostem v daném regionu věnovaly.

Toto téma bylo zvoleno z toho důvodu, že většina odborných knih i historických studií se zaměřuje především na underground na obecné úrovni, na události kolem hudební skupiny The Plastic People of the Universe, samizdatového časopisu Vokno a na nejznámější představitele československého undergroundu, jmenovitě Františka Stárka či Ivana Martina Jirouse. Oblast severní Moravy, potažmo Slezska, nebyla v kontextu undergroundové kultury doposud souvisle a podrobně zmapována.

I v tomto regionu bylo ale početné undergroundové hnutí a o (polo)legální akce zde nebyla nouze. Pravda, undergroundové hnutí se zde rozrostlo do větších rozměrů v porovnání s jinými regiony později, nicméně sehrálo důležitou roli a dokládá, že i lidé žijící v tomto regionu byli v rámci neoficiální kultury aktivní, a to i za cenu perzekucí, které ovlivnily jejich soukromé životy. I zde došlo postupem času, a za značného přičinění represivních bezpečnostních složek, k situaci, kdy část undergroundu přerostla v opoziční hnutí. Také toto opoziční hnutí mělo svůj začátek u tzv. mániček a amatérských kapel, které zformovali kamarádi, kteří měli rádi hudbu, ale odmítali státem podporovaný mainstream.

V teoretické části jsou definovány základní termíny související s tématem práce. Dále je v teoretické části práce popsán historický vývoj undergroundového hnutí v Československu, které se nejčastěji datuje od 70. let 20. století. V rámci historického vývoje je ale za účelem lepšího porozumění tomuto fenoménu popsáno i období, ve kterém se teprve formoval.

Teoretická část práce vychází především z odborné literatury a vědeckých článků. V menší míře jsou v teoretické části uvedeny i citace ze samizdatových časopisů, které v daném období vycházely.

Praktická část práce vychází z rozhovorů s respondenty, kteří ve zkoumaném období žili v Havířově. Pro účel práce byl zvolen polostrukturovaný typ rozhovoru, a to z toho důvodu, že dává tazateli možnost usměrňovat téma rozhovoru, ale ne na úkor vyprávění respondenta, který může během vyprávění odbočit k dalšímu tématu, které zároveň může být stále přínosné pro účely výzkumu.

V samostatné podkapitole je popsána undergroundová hudební skupina Kmochova paralýza, která byla aktivní od roku 1988 do roku 1989.

V rámci praktické části byly rovněž analyzovány samizdatové časopisy, které v Havířově vycházely, především Hadr a Severomoravská pasivita, které jsou podrobněji zpracovány. Dále je pracováno i s konkrétními články vydanými v samizdatovém časopisu Protějšší chodník, který vycházel v Opavě, a Mašurkovské podzemné, které vycházelo v Přerově.

K samizdatovým časopisům byl buď získán přístup skrze online archiv Libri prohibiti, nebo přes Jiřího Fiedora, který řadu samizdatových periodik vlastní.

Konečné zpracování diplomové práce se v některých aspektech odchýlilo od předem vytvořené teze. Částečně se změnila struktura práce a oproti původnímu plánu neproběhl jeden rozhovor s vybraným respondentem z časových a soukromých důvodů. Zároveň ale byly provedeny rozhovory se dvěma respondenty, se kterými se v původní tezi nepočítalo, a to přímo na doporučení respondentů. Dále byla provedena analýza samizdatového periodika Severomoravská pasivita, se kterým se v tezi nepočítalo.

Ze samizdatových časopisů bylo nashromážděno více materiálu ke zpracování, než se původně očekávalo. Z tohoto důvodu nebylo pracováno s dobovým tiskem a archivy oficiálních institucí, které mohly poskytnout pohled oficiálních médií a úřadů na veřejná vystoupení, což může být vnímáno jako faktor limitující práci.

Výsledná práce tak přináší vhled do undergroundové kultury tak, jak jej aktéři popisují přímo v průběhu událostí (v případě samizdatových periodik), nebo s větším odstupem času (v případě rozhovorů s pamětníky).

I. Teoretická část

Tato část diplomové práce se jednak věnuje vymezení pojmů, jejichž vysvětlení je klíčové pro porozumění tématu, jednak historickému vývoji undergroundu a samizdatu v Československu.

Je čerpáno z odborné literatury zabývající se tímto tématem, ale v menší míře i z dobových pramenů, jako jsou samizdaty, popisující události, které přímo ovlivnily vývoj undergroundové kultury.

1. Vymezení pojmů

1.1. Oficiální kultura

Po převzetí moci komunistickou stranou v únoru 1948 začala být kultura chápána výlučně ideologicky a byla podřízena zájmům vládnoucího režimu (Halamová 2014, s. 21). Nově nastolený totalitní režim očekával, že kultura bude plnit funkci bojového pomocníka strany, jejímž jádrem měla být ideologie socialistického realismu. Nicméně vedle této ‘oficiální kultury’ postupem času vznikla kultura, která se od té oficiální distancovala. Samotný pojem ‘oficiální kultura’ není statický. Vedle zakázaného a oficiálního obsahu existoval ještě obsah, který byl určitým způsobem tolerovaný. Co bylo zakázané, tolerované, povolené či dokonce podporované se v průběhu času měnilo v souvislosti s tím, jaké panovaly politické poměry (Alan et al. 2001, s. 12–13).

Oficiální kulturu můžeme definovat na základě tří úrovní:

1. V první úrovni, kdy se kultura odvíjí od ideologie a politické moci (které by kultura měla sloužit), se normativně určují požadavky. Tyto požadavky by ve zkoumaném období měly odpovídat socialistickému realismu, respektive jeho dobové variantě. V této úrovni se definuje prostor pro legální a tolerovaný obsah. Zároveň dochází k rozvoji cenzury, kdy jsou zakazována konkrétní díla nebo kompletní tvorba vybraných autorů.
2. Druhá úroveň je tvořena vysokou kulturou a vzdělávacím systémem. Kultura v této úrovni je navázána na státní instituce. Pro tuto úroveň je signifikantní vysoká míra

akademismu, který musí splňovat ideologické nároky odvozené z první úrovně. Zde se rodí autocenzura.

3. Třetí úroveň je tvořena kulturními aktivitami a uměleckou tvorbou. Tvorba na této úrovni spadá do kompetence institucí, konkrétně se jedná o umělecké a tvůrčí svazy, případně o odborové, mládežnické či zájmové organizace. Právě na této úrovni je prostor pro kreativitu, jejímž projevem je mimo jiné i narušování konvencí a překračování hranic oficiální kultury. Právě tímto překračováním se mohou hranice oficiální kultury posouvat. Zatímco v některých případech dojde k včlenění, v případech jiných si umělec chce udržet svou nezávislost vůči oficiální kultuře a akademickému prostředí (Alan et al. 2001, s. 12–13).

Můžeme tedy shrnout, že tzv. oficiální kultura měla kompletně obsáhnout kulturní dění v zemi, a zároveň určit hranici přípustného. Tedy divadla, kina, muzea, koncerty, knihy, ale i vesnické zábavy. Veškerá kultura měla být pod kontrolou tehdejšího státního aparátu.

1.1.1. Autocenzura

V souvislosti s rozvojem cenzury, kdy byli zakazováni umělci nebo konkrétní díla došlo k rozvoji autocenzury. Jedná se o stav, kdy autor sám cenzuruje své vlastní dílo (mnohdy nevědomky), aby zaručil bezpečí jak sám sobě, tak i svému dílu (Zaslavsky 2022, s. 292). Výsledné dílo bylo bez závadných myšlenek, které by mohly podkopávat autoritu režimu.

1.1.2. Masová kultura a mainstream

Základním znakem masovosti je ztráta individuality jedince a jeho kolektivizace. Koncept masovosti proniknul i do oblasti kultury. Účelem masové kultury bylo proniknout k tzv. lidovým masám. Masová kultura měla především bavit a rozptylovat co nejširší publikum (Alan et al. 2001, s. 15).

Samostatnou částí oficiální kultury je mainstream. V případě hudby se jedná o masově vyráběnou hudbu, která nevyjadřuje nějakou myšlenku, postoj nebo názor, nad kterou by se posluchač musel hlouběji zamýšlet. Jednalo se především o popovou hudbu, která byla komunistickým režimem podporována (Vaněk 2010, s. 48).

1.2. Underground, alternativní kultura a podzemí

Snaha o kontrolu kultury a prosazování pouze určitých kulturních směrů vedl ke vzniku kultury, která se od výše popsané oficiální kultury lišila.

Pro definici termínu ‘underground’ je důležité vysvětlit, jak se liší od termínu ‘podzemí’ a jeho vztah k ‘alternativní kultuře’. Jelikož se termín podzemí překládá do angličtiny právě jako ‘underground’, může se zdát, že se jedná o synonyma. Tak tomu ale není. V prostředí totalitního režimu chápeme pojem podzemí jako protipól oficiální kultury (neboli establishmentu) a spadá pod něj celá řada alternativních směrů včetně undergroundu. Z jazykového hlediska můžeme říct, že podzemí je nadřazeným pojmem z hlediska vztahu k undergroundu.

Pro komunistický režim bylo klíčové potlačování svobodného smýšlení. Permanentní konflikt mezi konzervativním establishmentem a kulturou vytvářel prostor pro rozvoj ‘alternativní kultury’, která různými formami manifestovala protirežimní postoje. Krajní variantou alternativní kultury je zejména kulturní underground (Alan et al. 2001, s. 17–19).

Samotný termín ‘underground’ byl pravděpodobně poprvé použit v souvislosti s experimentální filmovou tvorbou amerického režiséra a zakladatele uměleckého směru pop art Andyho Warhola nebo Stana Brahage, ale i literární tvorbou tzv. beatnické generace, do které spadají například spisovatelé Jack Kerouac či Charles Bukowski. Svou tvorbou se lišili od mainstreamu a skrze svá díla se vymezovali vůči oficiální kultuře (Vladimír 518 2013, s. 114).

Prvním, kdo u nás začal termín underground používat, byl Ivan Martin Jirous (řčený Magor), který jej poprvé použil v roce 1975 ve *Zprávě o třetím českém hudebním obrození*, jejíž je autorem: „*Nic z toho, co děláme, se nositelům oficiální kultury nemůže líbit, protože je to nepoužitelné k vytváření dojmu, že věci jsou v pořádku. Věci totiž nejsou v pořádku. Neexistuje v lidských dějinách období, které by bylo bezezbytku obdobím šťastným, a skuteční umělci byli vždycky ti, kteří upozorňovali na to, že věci v pořádku nejsou. Proto je jedním z výsostných znaků umění vytváření neklidu. (...) Cílem undergroundu u nás je vytvoření druhé kultury. Kultury, která bude naprosto nezávislá na oficiálních komunikačních kanálech a společenském ocenění a hierarchii hodnot, jak jimi vládne establishment,*“ (Jirous 1975, kap. XIII).

Underground není přesně ohraničené hnutí. Ve většině případů se vzájemně prolíná či překrývá s dalšími alternativními směry, například s máničkami (neboli vlasatci), pankáči, příslušníky nové vlny, ale i disentem. Underground je dnes vnímán primárně jako protirežimní hnutí. Lidé, kteří v něm působili, se ale zpočátku ve většině případů o politiku příliš nezajímali. Pouze si chtěli dělat věci po svém, hrát hudbu, která se jim líbí a vypadat tak, jak chtějí, díky čemuž se mohli určitým způsobem vymezit vůči společnosti, ve které žijí. Byl to až establishment, který z těchto lidí vyrobil nepřítel, pro kterého nebylo v oficiální kultuře místo. Paradoxní je, že čím víc se režim snažil tohoto nepřítel potlačit, tím více jej propagoval a napomáhal k propojování undergroundových komunit roztroušených po republice.

1.3. Samizdat

Samotný termín samizdat vznikl ve druhé polovině 40. let na území Sovětského svazu. Jednalo se o obměnu zkráceného názvu oficiálního nakladatelství Gosudarstvennoje izdatelstvo ‘Gosizdat’. Autorem termínu je ruský avantgardní básník Nikolaj Glazkov (1919–1979), jehož tvorbu oficiální nakladatelství ignorovala tak dlouho, že své básnické sbírky začal publikovat sám a do tiráže uvedl jako nakladatelství ‘Samsebjazdat’. Ačkoli se na území Sovětského svazu nejednalo o novinku, upravený termín ‘samizdat’ se prosadil nejen v literárním undergroundu (Příbáň 2016, s. 822–823).

Formou samizdatu byly šířeny protirežimní materiály nebo zakázaná literatura i v předrevolučním Československu. Vícenákladové rozmnožovací stroje podléhaly evidenci, tudíž mohli dobrovolníci z řad disidentů používat maximálně sací stroj, často ale materiály přepisovali ručně. Samizdat můžeme definovat jako tvorbu a šíření tiskovin mimo oficiální instituce v politickém prostředí, kde je svoboda projevu výrazně utlačována cenzurou (Hroch 2022, s. 44). Dalo by se říci, že distribuce samizdatových materiálů není řízena ‘shora’ (tedy skrze instituce), ale ‘zdola’ tedy přímo lidmi, kteří se odpovídají pouze svému přesvědčení.

Samotné samizdatové materiály, ať už knihy, periodika či jiné druhy tiskoviny nemusely mít nutně politický obsah, ale jejich vydávání mělo vždy politický rozměr, protože kdokoli, kdo se neřídil oficiální kulturní politikou, se stavěl proti ní (Příbáň 2016, s. 823).

Samostatnou kapitolou jsou pak ‘indexové’ knihy, které vycházely v exilu v Torontu u manželů Škvoreckých v jejich vydavatelství Sixty-Eight Publishers a ve vydavatelství Index

v Kolíně nad Rýnem. Vedle literárních vydavatelství fungovala i vydavatelství hudební. Jedná se například o hudební vydavatelství Šafrán 78, které sídlilo ve švédském městě Uppsala.

1.4. Disent

Pojmem ‘disent’ označuje v kontextu Československa protikomunistickou a protitotalitní opozici. Na dissent se ale nedá nahlížet jako na jednotnou a koherentní skupinu lidí. Disent byl tvořen lidmi z rozdílných skupin pocházejících z diametrálně odlišných prostředí, které sjednocoval odpor proti komunistické diktatuře. Jednalo se o například reformní komunisty, umělce, intelektuály, underground, křesťany i dělníky. Disentu se podařilo vytvořit prostředí, ve kterém se lidé z různých skupin a subkultur mohli setkávat a svobodně diskutovat. Všechny tyto odlišné skupiny spojovala (mimo odpor vůči režimu) tvorba a distribuce samizdatu (Vladimír 518 2013, s. 275, 280, 284).

Ne všichni lidé z prostředí undergroundu se cítili být i součástí dissentu, a to především z toho důvodu, že součástí dissentu byli i někteří bývalí komunisté, kteří komunistickou stranu opusili až po roce 1968 (Vaněk 2010, s. 59). Zároveň některým vadila politizace undergroundové scény. Objevili se i tací, kteří se k propojování undergroundu s dissemtem postavili zcela odmítavě (Kudrna 2021, s. 113).

2. Undergroundová kultura

Pojem underground či undergroundová kultura neznámá to samé v kontextu zemí východního bloku a zemí, které od nich byly odděleny železnou oponou (a už vůbec nemluvě o kólebece undergroundu USA). Undergroundoví umělci na západě se sice na jedné straně setkávali s jistou formou šikany ze strany úřadů, někteří měli například problémy s pronájmy prostorů pro vystupování, ale na druhou stranu mohli vydávat desky a jejich vystupování nebylo plošně bráněno.

Následující kapitoly věnují se undergroundu obecně, a především jeho vývoji v Československu si nekladou za cíl podrobný popis jednotlivých skupin a jejich členů. Jde spíše o shrnutí událostí, které provázely, a zároveň pomáhaly formovat undergroundové hnutí u nás.

2.1. Underground ve světě

Počátky undergroundového hnutí v západních zemích můžeme vidět, podobně jako u nás, ve snaze o vymezení se vůči oficiální kultuře, kritice, ale i médiím.

Pro 50. léta na západě je charakteristická tzv. konzervativní stabilita a s tou spojený kult domáckosti. Tento 'kult', který byl založený na silně patriarchálním uspořádání, se začal formovat po konci druhé světové války a šlo o sociálně-psychologickou reakci na traumata z války způsobené násilím a chaosem. Na prvním místě byla rodina, v jejímž středu byl otec, jehož údělem bylo materiálně zabezpečit rodinu (Kudrna 2018, s. 33–34). A právě proti tomuto 'uspořádání' později na Západě vypukla revolta mladých, kteří se vůči němu chtěli vymezit a jako prostředek použili mimo jiné i hudbu.

Dle akademika Theodora Roszaka vzniklo undergroundové (neboli kontrakulturní) hnutí v západních demokratických zemích v reakci na úspěch vysoce industrializované ekonomiky a bezprecedentní nárůst životní úrovně. Nevzniklo tedy jako důsledek bídy a selhání (Roszak 2015, s. 16), jak tomu bývá ve většině případů, kdy se část společnosti ostře vymezí vůči mainstreamu.

Jak na Západě, tak na Východě se mladí lidé v 60. letech začali vymezovat vůči společenským normám i kulturním hodnotám, které přijali jejich rodiče. Tento generační rozpor se projevil převážně oblibou nového hudebního stylu a s tím související nové způsoby tance. Dále se mladá generace odlišovala způsobem oblékání, úpravou vizáže i rozdílným

způsobem, jakým trávili volný čas. Také zaujali do té doby nevídaný postoj k otázce sexuality a obecně ke vztahu mezi pohlavími (Pospíšil a Blažek 2010, s. 26), což především na západě vyústilo v tzv. sexuální revoluci.

Zásadní rozdíl mezi undergroundem na Západě a v Československu popsal Ivan Martin Jirous ve své *Zprávě o třetím českém hudebním obrození* (které se budu blíže věnovat v další části práce): „*Je smutným a častým jevem na Západě, kde byl underground na počátku šedesátých let teoreticky formulován a ustanoven jako hnutí, že někteří umělci, když dosáhli skrze působení v něm ocenění a slávy, vstoupili do kontaktů s oficiální kulturou (budeme jí pro naše potřeby říkat první kultura), která je s jásotem přijala a pohltila, jako přijme a pohltí nové karosérie automobilů, novou módu či cokoli jiného. U nás se věci mají podstatně jinak, daleko lépe než na Západě, protože žijeme v ovzduší naprosté shody: první kultura nás nechce, a my nechceme mít s první kulturou nic společného. Odpadá tedy pokušení, které je pro každého, i toho nejsilnějšího umělce, semenem zhouby: touha po uznání, úspěchu, získání cen a titulů a v neposlední řadě i po hmotném blahobytu, který z toho všeho vyplývá,*“ (Jirous 1975, kap. XIII). Jinými slovy, zatímco na Západě se undergroundovní umělci, pokud se prosadili, mohli stát součástí mainstreamu a oficiální kultury, u nás establishment vytvořil takové prostředí, kde toto nebylo možné.

Aniž bych chtěla zlehčovat ústrky ze strany úřadů či policie, se kterými se setkávali undergroundovní umělci na Západě, realita, se kterou se setkávali undergroundovní umělci u nás, byla velmi odlišná. Dokonce by se dalo říci, že až v kontextu komunistického Československa se underground stal undergroundem v pravém slova smyslu. Režim totiž jinak smýšlejícím umělcům nedal prostor v rámci oficiální kultury. Umělci na to museli reagovat tak, že vytvořili kulturu druhou, undergroundovou, kde se mohli realizovat.

Rozdíly mezi československou undergroundovou scénou a nonkonformním punkovým hnutím v Anglii jsou popsány i v samizdatu Vokno: „*Odmítání hodnot establishmentu je společným postojem obou hnutí, ale zatímco v Anglii se může vhodně zabalené odmítnutí stát zbožím, po kterém je poptávka, stává se v Československu zločinem. Pražský hudební underground předchází punk o několik let, nikoli nějakou vrozenou vlastností českého myšlení, nýbrž spíš díky drakonické “normalizační” politice Husákova režimu, politice, která přiměla skutečně normální umělecký výraz ke skryté existenci, k existenci ve skulinách a štěrbinách společnosti,*“ (Vokno 1979, č. 1, s. 43).

2.2. Padesátá léta

Underground jako takový má své počátky především v 60. letech a big beatu. Nicméně big beatová generace do jisté míry navázala na své hudební předchůdce, kteří byli také pronásledováni a perzekuováni ze strany režimů. Na konci 50. let to byl rock'n'roll, před ním se jednalo o jazzovou hudbu (Vaněk 2010, s. 207).

Už na přelomu 40. a 50. let u nás působilo několik osobností pohybujících se mimo oficiální kulturu. Jejich aktivity, tvorba i životní styl můžeme označit jako undergroundový, i když termín samotný se v kontextu neoficiální kultury začal používat o mnoho let později, konkrétně od roku 1975. Těmito 'průkopníky' undergroundu byl například Egon Bondy, Jana „Honza“ Krejcarová, Vladimír Boudník nebo Bohumil Hrabal (Vladimír 518 2013, s. 120).

V září 1948 byla za účelem sjednocení kultury jak po stránce ideologické, tak po stránce organizační založena Kulturní rada ÚV KSČ. Během tří let existence tohoto kulturního orgánu bylo dosaženo vytvoření rámce pro řízení kultury v rámci totalitního režimu (Knapík 2011, s. 480–481).

Od roku 1949 také probíhaly v kulturní oblasti kvalifikační zkoušky, které byly zavedeny o rok dříve v rámci tzv. ostrého kurzu. Účelem těchto zkoušek bylo provedení čistek v kulturní sféře. Kritériem pro získání kvalifikace nebyla pouze způsobilost profesní, ale i kulturněpolitická (Knapík 2011, s. 486–487).

Dále například při kulturních institucích (Československý rozhlas, Svaz československých spisovatelů¹, ...) vznikaly výbory, jejichž úkolem bylo provést čistky a očistit kulturní a veřejný život od všech odpůrců komunistického režimu. Úkol podobných orgánů byl jednoduchý, a sice kontrola a ovládnutí kulturní sféry (Halamová 2014, s. 23).

Tento postup vytvořil podhoubí pro pozdější vznik undergroundových uskupení, kde se sdružovali umělci, kteří nemohli, a mnohdy ani nechtěli, být součástí oficiální kultury.

Výrazný milník přinesl rok 1956, kdy proběhl XX. sjezd Komunistické strany SSSR, během kterého první tajemník ÚV KSSS Nikita Chruščov pronesl projev, ve kterém úplně poprvé veřejně odsoudil Stalina jako osobnost, tvrdě zkritizoval jeho brutální vládnoucí praktiky

¹ Svaz československých spisovatelů fungoval mezi lety 1949 a 1970. Už od jeho vzniku se jednalo o nástroj vládnoucí strany sloužící k ideologické kontrole literární tvorby, a především v prvních letech velmi loajální vůči oficiální kulturní politice (Knapík 2011, s. 893–894).

a zločiny proti lidskosti na vlastním národě. Mimo jiné ho také obvinil ze ‘zrady ducha marxismu-leninismu’. Takovéto vystoupení, proti do té doby nedotknutelnému Stalinovi, byť už po jeho smrti, bylo v té době něco zcela bezprecedentního. Chruščov sesadil Stalina z pomyslného piedestalu a distancoval se od jakékoli formy kultu osobnosti (Parry 1956, s. 463).

Po smrti Stalina a Gottwalda v březnu 1953 došlo v Československu k výměně na některých vedoucích pozicích, ale režim jako takový se nezměnil (Hrubý 2018, s. 57). Dle Balíka přišlo po roce 1953, kdy skončila nejrepresivnější etapa režimu, tzv. přechodové období, které bylo stále silně represivní a trvalo do roku 1958. Poté nastalo období politického uvolnění (Balík et al. 2011, s. 135–136), které postupně nabývalo na síle a trvalo až do srpna roku 1968, kdy bylo přerušeno vpádem vojsk Varšavské smlouvy. Toto uvolňování mělo mimo jiné za následek pronikání západní kultury do Československa.

Konzervativní komunistický režim v Československu byl obecně vůči čemukoli novému až paranoidně podezřívavý. Vznikl tak nikdy nekončící konflikt mezi totalitním establishmentem a kulturní sférou, jehož intenzita se měnila podle forem a intenzity restriktivních a represivních opatření ze strany režimu (Alan et al. 2001, s. 17).

Zároveň dospívala generace, která události druhé světové války znala pouze z vyprávění a období politických procesů sice zažila, ale v poměrně raném věku. Právě tato generace se v dalším desetiletí měla začít výrazně (jak esteticky, tak umělecky) vymezovat vůči establishmentu a prostředí, ve kterém vyrostla.

K první perzekuci ze strany režimu proti hudbě došlo v roce 1957. Trnem v oku tehdejšímu režimu byl v té době značně oblíbený rock'n'roll (Kudrna a Stárek 2017, s. 1957). V tomto roce proběhl proces s tzv. Pásky (Stárek 2018, s. 42).

Je důležité si uvědomit, že underground v kontextu komunistického Československa nezahrnoval pouze nekomfortní hudební tvorbu nebo literární a výtvarné práce. Byl to také specifický životní postoj a kontrakulturní způsob života blízky umělecké a filozofické avantgardě, který vyžadoval až bohémskou tvůrčí i osobní svobodu, odmítal totalitu komunistického režimu, ale i konzumní způsob života nebo tradiční kulturní zvyklosti (Cholínský 2015, s. 78–79).

2.3. Šedesátá léta, pražské jaro a okupace

Květen 1960 přinesl dvě důležité události. Byla schválena Socialistická ústava, čímž došlo ke změně názvu země na ‘Československá socialistická republika’, a také prezident Antonín Novotný vyhlásil amnestii. Došlo tak k propuštění 8 708 osob, které byly uvězněny během vykonstruovaných procesů v 50. letech (Nebojsa 2001, s. 9).

Ovzduší 60. let později popíše Ivan Martin Jirous ve své Zprávě o třetím českém hudebním obrození. Toto období mimo jiné popisuje jako dobu, kdy se mladí muži seskupovali v kapelách, které sice ve většině případů neměli dlouhou životnost, ale bývaly zakrátko nahrazeny novými kapelami s jinými názvy, ale s podobným složením. Postupem času toto společenství přerostlo ve hnutí, které podle Jirouse stvořilo svůj vlastní osobitý svět, který fungoval mimo etablovanou společnost, od které se odlišoval jak esteticky, tak eticky (Kudrna 2018, s. 29–30).

V této dekádě dospívala početná poválečná generace, čímž došlo k výrazné demografické proměně Československa. V roce 1961 tvořila mládež polovinu populace produktivního věku. O čtyři roky později to bylo 65 %. Výrazné procentuální zastoupení mládeže bylo jedním z hlavních důvodů, proč se establishment obával jejich revolty, obliby západní kultury a jiného pohledu na svět (Pospíšil a Blažek 2010, s. 45).

V rámci východního bloku bylo Československo v 60. letech hudební velmocí. Jen v hlavním městě fungovalo na 500 hudebních skupin. Dále bylo v provozu 10 klubů, kde koncerty probíhaly téměř každý den (Kudrna a Stárek 2017, s. 30–31).

Na českou hudební scénu měla zásadní vliv hudební revoluce na západ od našich hranic. Hudba zpoza železné opony, především z Velké Británie, se k nám dostávala díky pašování nahrávek přes hranice za často dramatických okolností. Dále pak na vlnách rozhlasových stanic, jako je AFN Munich, Radio Luxembourg (Kudrna a Stárek 2017, s. 24) nebo Svobodná Evropa. Pronikání západní kultury do Československa s sebou přineslo nejen hudbu, ale i taneční styly, způsob oblékání nebo úpravy vlasů. Vizuálně nejvýraznějším aspektem se staly dlouhé vlasy, které si oblíbili mladí muži, na čemž měla velký podíl rostoucí obliba skupiny Beatles, která se začala projevovat v roce 1964, ale i dalších rockových kapel (Vladimír 518 2013, s. 18).

Ačkoli postupně docházelo k pronikání západní kultury (informace o hudbě, módě či životním stylu) do agendy oficiálních médií, tak největší podíl na jejím šíření u nás měly tisíce domácích big beatových kapel, které rychle vznikaly po celé zemi. Nejen samotní hudebníci, ale i jejich příznivci vyvolávali svým vystupováním i estetickými projevy pobouření u části starší populace a v masových médiích (Pospíšil a Blažek 2010, s. 37).

Tento boom bigbeatových kapel můžeme pozorovat od podzimu roku 1962. Například v Praze jich mělo být až 250. Velká část těchto kapel neměla zřizovatele a vystupovala nelegálně (Kudrna a Stárek 2017, s. 25).

Ústřední výbor se poprvé zabýval populární hudbou v září 1964. Konkrétně se jednalo o big beat, který ale členové výboru považovali za módní 'výstřelek' a očekávali, že zájem o tento hudební žánr postupem času sám opadne. I přes odpor vůči této hudbě nedošlo k jejímu plošnému zákazu. Represe namísto toho cílily pouze na vybrané hudebníky, konkrétně například na pražské Hells Devils (aktivní mezi lety 1962-1966), které můžeme označit za průkopníky undergroundu². V Praze se tehdy naplno projevil fenomén podzemní hudby, přičemž zde klíčovým aspektem nebyl pouze výběr převzaté hudby, kterou hráli, nýbrž způsob hraní. Jejich vystupování se stalo zakázaným ovocem, které posluchačům přinášelo už dlouho nepoznanou vůni svobody. Došlo i na pronásledování hudebníků ze strany režimu, což do jisté míry předznamenalo situaci, která měla nastat o deset let později v souvislosti s další generací ryze undergroundových hudebních skupin (Kudrna 2018, s. 59–62).

Na nárůst popularity nového hudebního žánru zareagovalo ideologické oddělení ÚV KSČ, když koncem září 1964 vypracovalo podkladovou zprávu, která byla předána sekretariátu ÚV KSČ. Ideologické oddělení kritizovalo masová média za přílišnou shovívavost k big beatové kultuře. Zároveň nedošlo k plošnému zákazu tohoto druhu hudby. Soudruzi tak chtěli předejít situaci, kdy by záhy došlo k přesunutí celého big beatového hnutí do illegality (Kudrna a Stárek 2017, s. 25–28).

K fungování hudební scény je důležité zdůraznit, že hudební skupiny museli získat povolení, aby mohly fungovat a oficiálně vystupovat. V kulturní sféře ale došlo k uvolnění a dohled státu v určitých oblastech téměř zmizel. Při udílení povolení kapelám bylo upuštěno od

² Existují ale i názory, že těmito průkopníky byli i psychedeličtí The Primitive Group (Kudrna 2018, s. 61–62).

ideologického klíče. Do jisté míry lze říci, že do hudebního průmyslu vstoupil princip nabídky a poptávky (Houda 2011, s. 312).

Zalíbení mládeže v západní popkultuře a jejích kulturních symbolech ukazuje na hlubokou propast mezi tehdejší mladou generací a establishmentem stanovenou hierarchií, hodnotami a znaky. Odlišné estetické projevy mladé generace nezůstaly bez povšimnutí. Už v roce 1964 dělala policie zátahy na, jak je tehdy označovala, ‘houbové hlavy’. Zátah byl mířený na mladé muže s delšími vlasy. Dopadení byli následně ostříháni dohola (Pospíšil a Blažek 2010, s. 41–44). Tažení proti dlouhovlasé mládeži pokračovalo i v následujících letech.

V srpnu 1966 byla stranou spuštěna na celém území státu agresivní kampaň namířená právě proti tzv. vlasatcům. Do října téhož roku konfrontovala Veřejná bezpečnost téměř 4000 osob³, přičemž velká část z nich byla ostříhána násilně, nebo k tomu byli donuceni (Vladimír 518 2013, s. 29; Stárek 2018, s. 43).

V šedesátých letech nebyla nouze o značně protichůdné situace. Ať už je řeč o návštěvě Allana Ginsberga⁴ v roce 1965, který byl záhy vyhoštěn, nebo o povolený koncert skupiny Manfred Mann⁵, který proběhl téhož roku. V obou případech šlo o umělce, kteří před návštěvou Československa vnímali socialismus jako cestu ke spravedlivé společnosti. Po osobních zkušenostech s komunistickým režimem u nich došlo k určitému rozčarování, které se u Ginsberga projevilo i v jeho tvorbě (Blüml 2015, s. 260; Kudrna 2018, s. 21).

Obliba západní kultury byla u nás stále masovější, přičemž ve druhé polovině dekády přibýlo obsahu s touto tematikou i v oficiálních médiích. Nejednalo si přitom o čistě dehonestující obsah. Častěji se objevovaly i publikace, které se věnovaly popularizaci a poskytování informací (Pospíšil a Blažek 2010, s. 45).

Uvolňování poměrů vyvrcholilo v roce 1968, kdy byla cenzura v průběhu roku nejdříve omezena a později, konkrétně v červnu 1968 zcela zrušena. Klíčovým krokem bylo přijetí nového tiskového zákona 26. června (Knapík 2011, s. 354). Den na to byl publikován

³ Jednalo se především o mladé muže, jelikož u dívek jsou pochopitelně dlouhé vlasy běžnou záležitostí a nebylo jednoduché rozeznat, zda do inkriminované skupiny skutečně patří. Celkem bylo zadrženo 87 dívek, které byly označeny za trvalé společnice zadržovaných (Vladimír 518 2013, s. 29).

⁴ Allen Ginsberg, americký beatový básník, se v roce 1965 zúčastnil pražského majálesu, kde byl zvolen králem. Krátce na to byl ale ze země vyhoštěn (Kudrna 2018, s. 21).

⁵ Manfred Mann se toho času těšili podobně popularitě jako the Beatles nebo Rolling Stones. V Československu odehráli tři koncerty, přičemž koncert odehrávající se v Praze skončil policejní razíí (Blüml 2015, s. 260).

manifest Dva tisíce slov ve čtyřech periodikách. Z médií, která do té doby měla fungovat jako nástroj komunistické moci k šíření předem schválené ideologie, se stal nástroj kritiky a do té doby ve veřejném prostoru chybějící opoziční síla (Tůma a Devátá 2011, s. 125–126, 129).

Veškeré liberalizační tendence a víra v demokratičtější budoucnost skončila 21. srpna 1968, kdy došlo k invazi vojsk států Varšavské smlouvy do Československa, což zemi uvrhlo zpět do totality.

Vývoj po srpnu 1968 lze rozdělit na dvě období. Prvním je období tzv. ‘konsolidace’, které trvalo krátce, přibližně do konce roku 1970, kdy byl schválen dokument Poučení z krizového vývoje⁶. Po něm následuje mnohem delší období ‘normalizace’ (Kudrna 2019, s. 10), které bude popsáno v další kapitole.

2.4. Období normalizace a sedmdesátá léta

Hromadné čistky nejen v rámci strany, ale i v rámci společnosti byly dokončeny před konáním XIV. sjezdu Komunistické strany Československa v květnu 1971. Úspěšný průběh nastávající normalizace měly mít na starosti bezpečnostní složky, a to především Státní bezpečnost (Kudrna a Stárek 2017, s. 47).

Co se týče hudební scény, tak i po invazi vznikaly nové kapely, což značně komplikovalo práci ‘normalizátorům’. Ti potřebovali situaci pevně uchopit a za tímto účelem zavedli rekvalifikační zkoušky (Houda 2011, s. 312, 315).

Rekvalifikační zkoušky navázaly na kvalifikační zkoušky zavedené v roce 1948 (Knapík 2011, s. 486–487) a měly (ve spolupráci se striktním uplatňováním zákonných norem) zabránit opětovnému pronikání neloajálních lidí do hudebních agentur, jako tomu bylo na konci šedesátých let. K vyhlášení rekvalifikačních zkoušek došlo až sedm let po invazi, konkrétně 15. října 1975, na základě usnesení vlády z dubna předchozího roku. V tomto usnesení byla vyjádřena nespokojenost s normalizací v oblasti hudby. Bylo tedy nutné zavést sjednocený postup, jakým způsobem bude možné získat hudební kvalifikaci. Provádění

⁶ Dokument obsahuje ideové odůvodnění nejen samotného vpádu zahraničního vojska do naší země, ale i zásah do politického směřování země, který s sebou okupace přinesla (Köpplová a Wolák 2008, s. 68–69). Tento dokument se zároveň stal závazným výkladem srpnových událostí (Kudrna a Stárek 2017, s. 47).

zkoušek měly na starosti krajské hudební agentury. Zároveň bylo později téhož roku rozhodnuto, že ke zkouškám musejí přijít i hudebníci a skupiny již evidované v rámci hudebních agentur. Účel byl zřejmý, a sice zabránit politicky neloajálním hudebníkům vystupovat na koncertech (Houda 2011, s. 315–316).

I toto počínání mělo za následek, že se z hudby stal nástroj, který sloužil k manifestaci nesusouhlasu s politickými poměry. Pomyslnými zbraněmi československého undergroundu se staly právě dlouhé vlasy ve spojení s experimentální a často i psychedelickou hudbou (Hroch 2022, s. 47).

Rekvalifikační zkoušce se nevyhnula ani legendární hudební skupina The Plastic People of the Universe⁷. Ti potřebnou kvalifikaci nejprve získali, ale po patnácti dnech obdrželi zamítavý dopis. Zamítavý verdikt v něm byl odůvodněn nedostatečným společenským dopadem zahrané skladby. Pražské kulturní středisko odmítlo zaštitit jejich působení (Riedel 2016, s. 91–92).

V prostředí Československa ovlivněném normalizací se underground stal protipólem k oficiálním kapelám (Vaněk 2010, s. 57).

Komunita tvořená hudebníky a jejich přáteli se od začátku 70. let postupně rozrůstala, až vytvořila specifickou subkulturu, která se navzdory perzekucím a pronásledování ze strany režimu dále rozrůstala, a to i o mladé lidi (Cholínský 2015, s. 79).

Období mezi lety 1970 a 1975 bylo pro český underground zásadní. Během těchto šesti let došlo k výrazné transformaci nejen samotného podzemního společenství, ale zároveň události z tohoto období trvale ovlivnily politickou mapu českého disentu (Kudrna 2019, s. 22). K nejzásadnější a zcela bezprecedentní události došlo 30. března 1974 v jihočeském Rudolfově, kde od 29. března probíhal hudební festival. Ten den měl proběhnout koncert skupiny The Plastic People of the Universe nebo DG 307. Plastici měli v té době pověst protirežimní kapely a na jejich koncert se do jižních Čech sjelo na 500 jejich příznivců. Na jejich koncert ale nedošlo, jelikož akci ukončil policejní zásah. Na tom nebylo nic neočekávaného, pololegální akce běžně takto končily a bylo zvykem, že příslušníci VB účastníky koncertů legimitovali a akci ukončili. Ovšem zde v Rudolfově složky VB na pokojné účastníky tohoto

⁷ Skupina The Plastic People of the Universe fungovala s (ne)dobrovolnými přestávkami mezi lety 1968 a 1988 a měla zásadní vliv na undergroundovou scénu 70. a 80 let i disentu. Zásadní událostí, které předurčilo budoucí význam Plastiků, bylo setkání s Ivanem 'Magorem' Jirousem v roce 1969, který se stal manažerem a umělecko-ideovým lídrem skupiny (Riedel 2016, s. 21, 33–34, 342).

festivalu doslova zaútočily s nebývalou brutalitou a ‘Rudolfov’ skončil bez nadsázky masakrem⁸, na kterém se podílelo na 140 příslušníků VB. Celkem 105 účastníků koncertu bylo následně předvedeno na útvech VB (Kudrna a Stárek 2015, s. 29–31, 39). Během tohoto neadekvátního brutálního policejního zásahu bylo mnoho lidí zraněno či rozvezeno na služebny VB, kde byli podrobeni výslechům, a kde probíhalo i ponižující a nedobrovolné stříhání dlouhých vlasů. Dlouhodobějšími důsledky pak byly např. soudy, vyloučení ze školy, nemožnost studovat na vysoké škole, policejní razie v bytech, sledování apod. (Stárek a Kostúr 2010, s. 11).

Rudolfov je možné označit jako zlomovou událost z několika ohledů. Hudebníky i jejich příznivce to postavilo do situace, kdy buď budou s režimem, nebo proti němu (Petr Hrabalik nedatováno). Máničky to postavilo do situace, kdy si musely vybrat, zda se podvolí režimu, nebo si ponechají dlouhé vlasy. Prožitá trauma z brutálního zásahu policie také zapříčinilo větší spolupráci do té doby izolovaných center. Pro Plasty to znamenalo konec jejich pololegálního vystupování. Od té doby vystupovali na tzv. zásnubách, svatbách nebo křtinách, což sloužilo coby krytí undergroundových akcí⁹ (Kudrna 2019, s. 30).

Došlo i k proměně celého undergroundového hnutí. Dalo by se očekávat, že se underground více uzavře a nebude se zviditelňovat, ale stal se pravý opak. Došlo k uspořádání dvou festivalů takzvané druhé kultury a v prosinci 1975 během Večera poezie a hudby přečetl veřejně Ivan Martin Jirous dokument s názvem Zpráva o třetím českém hudebním obrození (Kudrna 2021, s. 26).

Zprávu napsal Jirous v únoru 1975 a lze ji označit za undergroundový manifest. Můžeme ji, stejně jako Jirous, vnímat jako pokračování společenské revolty z šedesátých let. Jirous ve *Zprávě* odůvodňuje osvobození undergroundu, jakožto tvůrčího a uměleckého směru, zdůrazňuje jeho kritický a (v kontextu totalitního režimu) ilegální charakter a popisuje cíl

⁸ Příslušníci VB vytvořili koridor, kterým násilně hnali účastníky koncertu na nádraží v Českých Budějovicích, kde je natlačili do podchodu, ve kterém pokračovali v lynčování už tak zmlácené mládeže (Kudrna a Stárek 2015, s. 31–32).

⁹ V rámci svateb se mnohdy uskutečnily přímo festivaly undergroundové kultury. V prvním případě šlo o svatbu Arnošta a Julie Hanibalovi. V dalším případě se jednalo o svatbu Ivana Martina Jirouse a Juliany Stritzkové (Kudrna 2019, s. 30), která se konala 21. února 1976 v Bojanovicích u Prahy. Na svatbě mimo Plasty vystoupili i DG 307, Bílý světlo, Hever & Vazelína a celá řada dalších undergroundových skupin. Celkem zahrálo 14 účinkujících. Svatby se zúčastnilo na 400 osob a byly zde položeny i základy budoucí Charty 77. Tato svatba se obešla bez zásahu bezpečnostních složek (Bernatt-Reszczyńska 2020). Třetí festival II. kultury proběhl na Silvestra na konci roku 1978 už ve značně odlišné atmosféře (Vokno, č. 1, s. 4).

undergroundu, kterým je vytvoření kultury nezávislé na establishmentu (Kudrna 2018, s. 28; Alan et al. 2001, s. 181).

V listopadu 1975 došlo ke spuštění ambiciózní a dlouho plánované akce 'Kapela'. Hlavním cílem akce bylo zabránit vystupování neprofesionálních hudebních skupin orientovaných na západ, případně přímo likvidace big beatových kapel (Kudrna a Stárek 2017, s. 94, 97). Zatýkáni a obecně atmosféru panující po spuštění akce Kapela popisuje první číslo samizdatu Vokno: „Zcela rapidně se však situace změnila po březnovém pogromu v roce 1976. Přes 20 zatčených, mezi nimi prakticky všichni hudebníci kmenových kapel undergroundu – Plastic People of the Universe a DG 307, desítky domovních prohlídek, stovky vyslychaných, zabavování aparatur, nahrávek, tiskovin kulturního charakteru, úmyslné vyvolávání atmosféry permanentního strachu, ohrožení. To vše na dosti dlouho dobu téměř úplně paralyzovalo hudební život v undergroundovém společenství,“ (Vokno 1979, č. 1, s. 2).

Odsouzení hudebníci se dočkali podpory ze strany laické i odborné veřejnosti. Zástupci veřejnosti vyjadřovali nesouhlas s odsouzením hudebníků formou veřejných výzev podepsaných občany nebo dopisy adresovanými ústavním činitelům a orgánům (Machovec et al. 2012, s. 149, 150, 204–208).

Ačkoli mělo soudní líčení sloužit jako odstrašující případ pro všechny, kteří by se chtěli jakýmkoli způsobem postavit režimu, tak došlo k odsouzení 'pouze' čtyř osob. Nejvyšší trest ve výši 18 měsíců odnětí svobody si odnesl Ivan Martin Jirous (Machovec et al. 2012, s. 192–193). Proces tak skončil fiaskem pro komunistický režim, který stvořil svého budoucího nepřítele: Chartu 77¹⁰. Zároveň ale došlo k atomizaci undergroundového hnutí¹¹ (Alan et al. 2001, s. 186) a téměř k destrukci kreativního potenciálu kulturního undergroundu (Kudrna 2021, s. 80).

Ačkoli akce Kapela nepřinesla výsledky, které se předpokládaly, tak nelze říci, že by byla vyloženě ukončena. Lze říci, že další fáze operace probíhaly až do pádu režimu (Kudrna a Stárek 2017, s. 98), během kterých si vězením prošlo mnoho undergroundových umělců.

¹⁰ Co by se méně než před rokem zdálo čirou fantazií, se v lednu 1977 stalo skutečností. Opoziční síly se spojily na stejné platformě a požadovali dodržování Helsinského paktu (jehož součástí byl i závazek dodržovat lidská práva a občanskou svobodu), který byl 23. března 1973 včleněn do právního řádu Československa, tedy v době soudních procesů (Kudrna 2021, s. 32).

¹¹ V souvislosti s výraznou podporou Charty 77 undergroundovou scénou došlo k výraznému zpolitizování a zviditelnění celého undergroundového hnutí. Celá řada umělců byla na začátku 80. let ve vězení, nebo emigrovala (Alan et al. 2001, s. 196).

Underground se během tohoto období uzavřel do izolace a stal se životním stylem. Sám Ivan Martin Jirous používal označení ‘veselé ghetto’ (Vaněk 2010, s. 58).

I v letech 1977 a 1978 se uskutečňovala undergroundová setkání, ale s menší účastí v porovnání s obdobím před akcí Kapela. *„Ani jedno setkání se nakonalo na místě veřejnosti přístupném a ani na jednom nebylo podstatně více než sto lidí. Byly to většinou setkání téměř rodinného charakteru, na kterých se scházely jednotlivé skupiny přátel z určitých oblastí, s malými obměnami ti samí lidé. Opět posun proti letům předcházejícím, kdy celkový okruh lidí příšlých do styku s II. kulturou byl mnohem větší, a což je důležité, stále se zvětšoval,“* (Vokno 1979, č. 1, s. 2).

Na konci 70. let československou hudební scénu obohatilo pronikání nových hudebních stylů, a sice punku a nové vlny. Novovlnní interpreti čerpali inspiraci, jak od zahraničních umělců, tak od českého folku, alternativní scény i undergroundu, a to i pro jeho neústupnost a názorové vyhranění (Bárta 2011, s. 385–386), což výrazně ovlivnilo podobu hudební scény v následující dekádě.

Mládež se stále více odmítala organizovat v oficiálních svazech. V 70. a 80. letech tvořila volná mládež více než 60 % z celkového počtu mladých lidí (Kudrna a Stárek 2017, s. 52).

2.5. Osmdesátá léta

Pro underground v první polovině osmdesátých let je klíčové pronikání punku a nové vlny do socialistického Československa, které začalo již na konci předcházející dekády. Tyto nové hudební žánry k nám pronikaly ze západní Evropy, a to navzdory zdánlivě nepropustné železné oponě. Neobyčejné popularitě se těšily primárně u mladé generace a začaly tak vznikat hudební skupiny po vzoru západních interpretů. Mládež, která na počátku 80. let zakládala hudební skupiny, již nebyla zatížena prožitým traumatem ze srpna roku 1968 a postupně se čím dál víc začala vymezovat proti ‘normalizované’ společnosti, ve které vyrostla. Předmětem kritiky se stal nejen politický systém, ale i život na sídlišti či maloměšťáctví. Byl to právě odpor vůči komunistickému režimu, který spojil celou generaci a dal jim pocit sounáležitosti. Pomyslnými zbraněmi této generace byla legrace, absurdita a nerespektování či ignorace systému (Bárta 2011, s. 384–389).

Konec vystupování skupiny The Plastic People of the Universe v roce 1981 i přes jejich zásadní význam neznamenal konec (a už vůbec ne završení) příběhu českého undergroundu. Jednoduše se jednalo o jeho součást. Jejich odkaz žil dál na undergroundových koncertech, kde vystupovali hudebníci, na které měli Plastici zásadní vliv a inspirovali je k hudební činnosti. Většinou se nejednalo o oficiální a povolené koncerty. Hudebníci vystupovali na soukromých akcích buď v restauracích a hospodských sálech nebo na soukromých pozemcích (Cholínský 2015, s. 80).

Především ve druhé polovině dekády nastal nový rozkvět undergroundové kultury. Nepovolené koncerty probíhaly v Praze i v regionech v prostředí soukromých objektů i pronajatých sálech, které byly často součástí hospody. Mezi kapelami, které byly v regionech známější, byly například tyto kapely: „*Aku-Aku (Teplice)*, *Beatový družstvo Sokolov (Sokolov)*, *É Ucho Debil Accord Band/Orchestr Bissex (Žatec)*, *Hally Belly (Praha)*, *Hudební hluch/Druhá směna Kovošrotu (Hradec Králové)*, *Kmochova paralýza (Havířov)*, *Odvážní bobříci (Brno)*, *Oscar Band (Pardubice)*, *Patologický orchestr ML (Mariánské Lázně)*, *Posádková Hudba Marného Slávy (Vsetín)*, *Psí vojáci (v první polovině 80. let, Praha)*, *Stará dobrá ruční práce (Přerov)*, *The Suřík (Plzeň)*, *Záře (Hradec Králové)*,“ (Cholínský 2015, s. 80).

Důležitou roli sehrály i tzv. baráky. Tento pojem označoval venkovské domy, které především v 80. letech (ale i dříve) vlastnili lidé působící v undergroundu. Baráky měly sloužit jako bezpečné útočiště, kde mohly být pořádány koncerty, jelikož pronájmy veřejně přístupných prostor přestaly být bezpečnou variantou. Z baráku se tak staly centry undergroundové kultury. Zároveň byly klíčové pro komunikaci, jelikož návštěvníci baráků s sebou mimo jiné přinášeli informace o dění v ostatních částech země. Také zde docházelo k výrobě a distribuci samizdatu (Stárek a Kostúr 2010, s. 12–13).

Proti existenci tzv. ostrovům svobody (jak bývají baráky někdy označovány) režim usilovně bojoval. Baráky tak byly vyvlastňovány, ojedinělé nebyly ani případy, kdy byly vypáleny (Kudrna 2021, s. 33).

Undergroundová scéna byla v 80. letech rozmanitější. Hudební skupiny se inspirovaly psychedelickou hudbou, punkem i dalšími styly a jednotlivé kapely se od sebe lišily jak po umělecké, tak po hudebně-kvalitativní stránce. Pro ryze undergroundové koncerty platilo, že se (až na výjimky) jednalo o soukromé akce, které mohly být ukončeny policejním zásahem, přičemž účastníci mohli být následně perzekuováni i v soukromém životě. Z podstaty

takovýchto koncertů kapely vystupovaly bez předchozí ideologické kontroly repertoáru. Tyto kapely nepodstupovaly zkoušky před komisí a neměly zřizovatele (Cholínský 2015, s. 81).

V září 1987 měl ve vesnici Volanov u Trutnova proběhnout undergroundový hudební festival Východočeský Woodstock. Vystoupit měla například Druhá směna Kovošrotu, Léčba migrénou nebo Hally Belly (Cholínský 2015, s. 83). O chystané akci se ale dozvěděly bezpečnostní složky a ke konání festivalu nedošlo. Perlustrováno bylo na 340 příchozích osob. Dále bylo odpojeno elektrické vedení a pracovníci místního zemědělského družstva postříkali pozemek, na němž se měl festival konat, močůvkou (Kudrna a Stárek 2020, s. 458–459).

I přes zásahy bezpečnostních složek proběhla celá řada undergroundových koncertů jak na venkově, tak i v Praze, kde se opakovaně hrálo například v hospodě Na Jahodnici v Kyjích, na parníku Vokna a v klubu U Melouna na Starém městě (Cholínský 2015, s. 84).

Undergroundové hnutí bylo na konci 80. let v porovnání s předchozím desetiletím atomizované a chybělo ideové i organizační zastřešení. Zároveň se ale samovolně rozšířilo do regionů, bylo početnější a různorodější. Decentralizace a deideologizace hnutí nezabránila, ba možná dokonce napomohla k větší aktivitě undergroundových uskupení v regionech. Tato uskupení byla propojena především skrze osobní známosti jednotlivců (Kudrna 2016, s. 60–61). Často se jednalo o lidi z řad mládeže a příslušníky střední generace. Tito lidé, kterých bylo odhadem několik desítek tisíc, distribuovali samizdat i vlastní hudbu. Část aktivistů se také angažovala v občanském disentu (Cholínský 2015, s. 79).

Represe vůči undergroundové komunitě pokračovaly až do pádu režimu v listopadu 1989, a to způsobem, jakým byly nastaveny v polovině 70. let (Kudrna a Stárek 2020, s. 459).

2.6. Samizdatová periodika

Samizdat se stal v komunistickém Československu nezbytným nástrojem undergroundového hnutí. Ve větší míře začal vyrábět a šířit na přelomu 70. a 80. let (Příbání 2016, s. 824). Samizdatová periodika se obecně věnovala dění nejen v Československu, akcím nebo událostem, které byly pro undergroundovou scénu zásadní (například kdo byl zatčen, informace o soudních procesech apod.), přinášela ale i ukázky indexové poezie a prózy, a to jak české, tak i zahraniční. Dále se v samizdatech objevovaly články ohledně současné politické

a společenské situace psané často značně sarkastickou formou. V případě undergroundových akcí se často nepoužívaly přesné lokace nebo jména zúčastněných pro případ, že by se periodikum dostalo do rukou policii.

Nejslavnějším samizdatovým periodikem se stal časopis *Vokno*, který vycházel od roku 1979 a sloužil jako zpravodaj mapující undergroundovou kulturu. Časopis vznikl v ‘baráku’ v Nové Vísce u Chomutova, který používala část undergroundové komunity jako místo setkávání. Stroj, na kterém bylo první vydání množeno, byl složen ze součástek kradených z továrny na kancelářské stroje v průběhu několika měsíců. Obsah časopisu tvořily články o hudbě, literatuře a výtvarném umění. Autoři ovšem neuváděli svá jména, ani názvy míst, kde proběhly undergroundové koncerty s výjimkou případů, kdy koncerty skončily zásahem bezpečnostních složek a psalo se o nich v oficiálním tisku. Anonymita se stala pro undergroundové hnutí zcela zásadním aspektem (Hroch 2022, s. 46–47).

Významnou roli při formování kulturní identity undergroundového hnutí sehrál časopis *Vokno* (Hroch 2022, s. 46) a zajistil určitou kontinuitu mezi ‘generací Plastiků’ ze sedmdesátých let a jejich pokračovateli aktivními především ve druhé polovině 80. let (Cholínský 2015, s. 80).

Původní náklad čítal 120 výtisků z důvodu omezené kapacity tiskového stroje. Později, po přechodu na cyklostyl v 80. letech, se kapacita tisku zvedla na 380 kusů (Daniel 2016, s. 47–48).

Dalším samizdatovým periodikem byla *Revolver Revue*, které bylo založeno v roce 1985 v Praze (původně pod názvem *Jednou nohou*) (Malý 2015, s. 151). Dále od roku 1987 vycházely *Voknoviny*, jejichž účelem bylo informovat čtenáře samizdatu *Vokno* o aktuálních událostech, a to především z oblasti kultury (*Voknoviny*, 1987, č. 1, s. 1).

2.7. Oficiální vs. undergroundová kultura

Na pronikání západní kultury do Československa musela reagovat oficiální kultura. V 60. letech se jednalo o tzv. beatlemanii, o které informovalo kino¹² i státem provozovaná televize. Ačkoli bylo účelem sporadických televizních reportáží vykreslit tento trend

¹² Na podzim roku 1964 byl v Československu v rámci Týdne anglických filmů uveden film *Perný den*, což je filmová komedie reflektující obyčejný den členů kapely Beatles.

v negativním světle, tak pro příznivce kapely Beatles se jednalo o jedinečný zdroj informací o módních trendech nebo vývoji hudební techniky (Pospíšil a Blažek 2010, s. 37).

Na pronikání prvků západní kultury do Československa reagoval i tisk, ve kterém byla západní kultura označována za úpadkovou či primitivní. Jednalo se například o hudební časopis *Melodie*, *Hudební rozhledy* nebo *Mladý svět*, který vydával Československý svaz mládeže (Pospíšil a Blažek 2010, s. 36–37).

Důležitou roli sehrál tisk i v kontextu zavedení rekvalifikačních zkoušek v první polovině 70. let. V časopisu *Melodie*, který se zabýval hudbou, začaly být vydávány rozhovory se zaměstnanci ministerstva kultury, Pražského kulturního střediska nebo hudebního vydavatelství Supraphon. Tito zástupci z hudebního průmyslu vyjadřovali znepokojení nad tím, co popisovali jako 'slabá umělecká úroveň kapel'. Zároveň nebyli spokojeni s tím, jakým způsobem hudební agentury odváděly svou práci. Respektive svou práci neodváděly, jelikož se údajně posluchačům nedostávalo kvalitního hudebního obsahu a celkově chyběl hudebnímu odvětví řád. Terčem kritiky v *Melodii* byla právě nedostatečná kvalita a chaos. Nikoli politická nespolehlivost, která byla pravým důvodem snah o vyloučení nepohodlných kapel z oficiální hudební scény. Rekvalifikační zkouška měla tři části. Nejprve museli hudebníci podstoupit zkoušku z hudební teorie, následně pohovor o politice a o významu oboru pro společnost. Na závěr museli hudebníci zahrát před komisí jednu ze svých písní. Pokud hudebník neprošel z ideologického hlediska, tak ve zkouškách nemohl obstát, i kdyby mu z hudebního hlediska nebylo co vytknout (Houda 2011, s. 316).

V roce 1973 se objevila myšlenka oficiálních hudebních festivalů, které by byly oficiální alternativou k alternativním (a neoficiálním) hudebním akcím. Jednalo se například o Festival politické písně v Sokolově, Intertalent v Gottwaldově¹³, Mladou píseň v Jihlavě nebo Děčínskou kotvu. Ačkoli režim hodnotil tyto hudební akce jako úspěšné, oslovit hudebníky pohybující se na neoficiální hudební scéně se ve větší míře nepodařilo (Vaněk 2010, s. 463–465). V oslovení hudebníků z prostředí neoficiální hudební scény byl režim úspěšnější až v následující dekádě.

¹³ Dnešní Zlín.

Veřejná bezpečnost neměla v první polovině sedmdesátých let jednotný postup proti mládeži, která se neangažovala¹⁴ v rámci oficiální kultury, ale dělala si věci po svém. Koordinace se Státní bezpečností v této sféře téměř neexistovala, informace předávány nebyly a každý okres zvolil vlastní postup, co se týče vystupování nonkonformních hudebních uskupení (Kudrna 2019, s. 28).

Sjednocený postup proti undergroundové komunitě přišel až v souvislosti s akcí Kapela, v rámci které byla zatčena celá řada hudebníků. O tzv. procesu s českým undergroundem se zajímala i zahraniční média, a to mimo jiné i na základě dopisu pro Amnesty International, který napsala Dana Němcová¹⁵. V tomto dopise popsala situaci ohledně zatčení hudebníků a požádala o pomoc – tedy o publicitu, aby byl na režim vyvinut tlak, který by tresty zatčených buď zmírnil, nebo úplně zrušil (Machovec et al. 2012, s. 82–84). Na tuto pozornost záhy reagoval i oficiální tisk, který se snažil diskreditovat undergroundovou kulturu i reakce zahraničních institucí a médií, když například ve stejný den, 8. dubna 1976 vyšly v pěti novinách (Rudé právo, Práce, Svoboda, Zemědělské noviny a Večerní Praha) články bagatelizující celou situaci.

Propagandistická kampaň, jejímž cílem bylo znevážení undergroundové kultury skrz tisk, rádio i televizi měla za následek její popularizaci napříč společností (Kudrna 2021, s. 131–132).

Neúspěch této kampaně silně rezonoval na půdě Českého ústředního výboru Socialistického svazu mládeže. Navzdory účelu kampaně, kterým měla být eliminace undergroundového hnutí, došlo ke sjednocení opozice a vznik Charty 77. Zároveň tato dehonestující kampaň přispěla k propagaci undergroundu, čímž se zvýšil jeho společenský dopad (Valenta 2017, s. 293).

Dalším pokusem ze strany oficiální kultury o oslabení undergroundového společenství bylo pořádání Rockfestů. Jednalo se o výsledek snahy Socialistického svazu mládeže o přiblížení se mladým lidem, ale i o pokus reagovat na značnou popularitu punku a nové vlny. První ročník se konal v červnu 1986 v Paláci kultury na Vyšehradě a od té doby se každoročně opakoval (Vaněk 2010, s. 483–486).

¹⁴ I způsob, jakým děti a mládež trávila volný čas, podléhal dozoru státního aparátu, a to skrze společenské organizace masového rázu, například Československý svaz mládeže, v rámci kterého fungovaly i Pionýrské organizace (Knapík 2018, s. 54, 59–60).

¹⁵ Disidentka a signatárka Charty 77.

Na Rockfestu vystoupila i řada kapel z hudebního undergroundu. Představitelé svazáckých organizací totiž pochopili, že namísto represí je třeba vytvořit prostor, ve kterém budou hudebníci moci fungovat, aby zabránili odchodu hudebníků do prostředí undergroundu. Tyto snahy režimu se projevily jako účinné, jelikož se podařilo vytvořit hudební festival, na kterém vystupovaly i kapely, které se do té doby oficiálním akcím vyhýbaly, nebo na nich z politických důvodů vystupovat nemohly (Valenta 2017, s. 288–289, 294).

Režimu se tak podařilo částečně rozdělit hudební underground, a to včetně kapely The Plastic People of the Universe, která se po roce 1986 začala štěpit na dvě části. Jedna část skupiny se chtěla oficiálních akcí typu Rockfest účastnit, druhá část se stavěla proti. Neshody ve skupině eskalovaly poté, co se skupina přihlásila do krajského kola Rocfestu pod zkratkou PPU. Ačkoli byli komisí vybráni, tak jejich vystoupení bylo zamezeno zásahem StB z obavy, že by koncert vyústil v setkání opozice (Valenta 2017, s. 290).

I některé další kapely, které se dříve pohybovaly na hranici ilegality, se Rockfestu účastnily, čímž se de facto staly se součástí oficiální kultury (Valenta 2017, s. 294). Jednalo se například o kapelu Mňága a Žďorp (dříve Slepé střevo), Znouzectnost nebo Ještě jsme se nedohodli (Cholínský 2015, s. 81).

Ortodoxní undergroundové kapely odmítaly veškeré režimem povolené hudební akce typu Rockfest a dál hrály v prostředí pronajatých nebo soukromých prostor (Cholínský 2015, s. 81–28) a potýkaly se s perzekucemi ze strany režimu až do jeho pádu v roce 1989.

2.8. Underground ve Slezsku a na severní Moravě

V rámci této kapitoly bude stručně představena situace na severní Moravě, potažmo ve Slezsku. Co se týče regionálního rozdělení, tak území Moravy a Slezska bylo od roku 1960 rozděleno do dvou krajů: Jihomoravský kraj se sídlem v Brně a Severomoravský kraj se sídlem v Ostravě.

Na Ostravsku bylo v 60. letech silná především komunita tzv. mániček a příznivců big beatu, jež byla průkopníkem undergroundového hnutí (Kudrna 2021, s. 174), které se v regionu mělo později rozšířit.

V 70. letech bylo mániček na Ostravsku v porovnání s předchozí dekádou méně. Tato komunita se soustředila kolem klubu Školka (jednalo se o pronajatý prostor bývalé školky),

kde se poslouchala hudba a příležitostně hrály hudební skupiny. Nejprve byl klub určený výhradně pro uzavřenou skupinu lidí z Ostravy a Havířova, později byl ale otevřený i pro veřejnost. Ve Školce probíhaly diskotéky, přednášky o jazzu, koncerty rockové hudby, divadelní představení nebo happeniny. Klub byl zbourán v roce 1974 bez předchozího upozornění pronajímatele. Režim chtěl touto cestou zabránit nezávislému scházení lidí, ve kterém viděl politické nebezpečí (Kudrna 2021, s. 174–176).

Přibližně od poloviny 70. let se nepříliš početná komunita mániček scházela především v bytech nebo po hospodách, které byly vůči dlouh vlasům tolerantní (Kudrna 2021, s. 177).

Především v 80. letech se undergroundové hnutí zvolna přesunulo z Čech na Moravu. Například hudební skupina Psí vojáci začala ve větší míře vystupovat na koncertech na Moravě. Společně s undergroundem se na Moravu přesunulo i tažení proti němu, které probíhalo pod označením ‘Kapela’ a i v obou moravských krajích se nezávislé kapely i volná mládež setkávali s perzekucemi ze strany režimu¹⁶ (Kudrna a Stárek 2017, s. 204–206).

K výraznému zvýšení nepovolených akcí na území Moravy a Slezska začalo docházet od poloviny 80. let. Mezi regionální centra patřilo Brno, Valašské Meziříčí, Havířov, Ostrava nebo Přerov (Cholínský 2015, s. 80).

Podrobněji bude undergroundové hnutí a samizdatová periodika v Severomoravském kraji, konkrétně v Havířově a okolí popsáno v praktické části této práce.

¹⁶ Na Ostravsku došlo například k zákazu beatové hudby na diskotékách (Kudrna a Stárek 2020, s. 312).

II. Praktická část

1. Metodologie

1.1. Kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkum je (společně s kvantitativním výzkumem) jednou ze základních forem výzkumu v sociálních vědách. Mezi základní metody kvalitativního přístupu patří pozorování, rozbor textů a dokumentů, rozhovor a audio/videozáznam. Badatel je s předmětem výzkumu v intenzivním, často dlouhodobém kontaktu a jeho cílem je získat celkový pohled na předmět zájmu. Určité témata jsou v rámci výzkumu izolována, zároveň je ale zachován kontext celkových dat. Následně je provedena analýza a interpretace sesbíraných dat. „*Kvalitativní výzkumník nesestavuje ze získaných dat skládanku, jejíž konečný tvar zná, spíše konstruuje obraz, který získává kontury v průběhu sběru a poznávání jeho částí,*“ (Hendl 2016, s. 46–48).

1.1.1. Historický výzkum

Historický výzkum se zabývá událostmi, které se odehrály v minulosti a je jednou z variant provedení kvalitativního výzkumu (Hendl 2016, s. 138).

Badatel se v rámci historického výzkumu snaží pochopit dobový kontext předmětu výzkumu. Zkoumané historické prameny jsou podrobeny analýze a následně interpretovány (Dvořák et al. 2014, s. 70–71). Výsledkem historického výzkumu je popis určité historické události, období nebo fenoménu zasazený do historického kontextu.

Při psaní této práce byla v rámci historického výzkumu použita **metoda orální historie a zkoumání dokumentů**.

1.1.1.1. Metoda orální historie

Orální historie je výzkumnou metodou kvalitativního historického výzkumu, která se odlišuje od dalších metod vědecké práce například tím, že dává prostor individuálním prožitkům, každodennosti a tzv. malým dějinám. Sdělení jednotlivce je vnímáno jako svébytná

poznávací hodnota. Nepochází k pokusům o zobecnění tohoto sdělení pomocí kvantitativních postupů (Vaněk 2015, s. 19).

Polostrukturovaný rozhovor

Stěžejní částí orálně-historického výzkumu je rozhovor. *„Rozhovor je podle mnoha odborníků více než jen popis dějin, obsahuje vnitřní systém a konstrukce, které nejsou odvoditelné z omezených koncepcí psaných dějin. (...) Tazatel i narátor totiž přistupují k rozhovoru s určitými předchozími (profesními i prožitkovými) zkušenostmi, snad i předchozím ovlivněním a předsudky, a zároveň vše, co je v rozhovoru vyřčeno či nonverbálně sděleno, adresují nejen sobě navzájem, ale i třetím osobám, potenciálnímu posluchači, čtenáři, hodnotiteli nebo interpretovi rozhovoru,“* (Vaněk 2015, s. 148–149).

Celkově byly v diplomové práci provedeny rozhovory se čtyřmi respondenty. Tito respondenti jsou v úvodu praktické části představeni a čtenář je stručně seznámen s jejich životy. Konkrétně se jedná o respondenty, kteří žili v Havířově v období od poloviny 70. let do konce 80. let a byli součástí undergroundové komunity, případně se podíleli na vydávání samizdatových časopisů. Spojení s respondenty bylo navázáno skrze osobní kontakt rodinného příslušníka autorky práce.

„Z charakteru rozhovoru je patrné, že narátor v průběhu vyprávění podrobuje své vzpomínky analýze a interpretaci, neboť dílem spontánně, dílem záměrně „tvorí“ svůj příběh „na pozadí doby“. Sama vlastnost vše stále interpretovat je dána fyziologickými schopnostmi lidského mozku,“ (Vaněk, s. 187).

Pro účel této kvalifikační práce byl zvolen polostrukturovaný rozhovor. Tato metoda byla zvolena z toho důvodu, že umožňuje tazateli držet se určených témat, ale zároveň poskytuje respondentům dostatek prostoru pro jejich vyjádření. Získaná data vycházejí z bezprostřední zkušenosti respondentů (Galletta 2013, s. 45).

Už během domlouvání rozhovorů bylo respondentům sdělena oblast, na kterou bude rozhovor zaměřen. Během rozhovoru byl respondentům poskytnut dostatečný prostor k vyjádření se. V případě, že respondent výrazně odbočil ke zcela jinému tématu byl doplňující otázkou navrácen zpět k původnímu tématu. Tak tomu bylo i v případě, že se respondent tzv. zasekl a nevěděl, jakým způsobem ve svém vyprávění pokračovat.

Chronologicky první provedený rozhovor se od zbývajících typově liší. Jedná se o rozhovor s Ivo Pešákem. Od dalších rozhovorů se liší řazením otázek. Je tomu tak z toho důvodu, že rozhovor byl vedený pro účely seminární práce v prosinci 2021, která byla primárně zaměřena na undergroundovou skupinu Kmochova paralýza a samizdatový časopis Hadr. V rámci tohoto rozhovoru byla ale obsažena i témata, kterým se věnuje tato práce. V červenci 2023 byl následně proveden dodatečný rozhovor, jehož účelem bylo doptat se na pár nejasností.

U ostatních rozhovorů byli respondenti vyzváni, aby k tématu začali obecně vyprávět o jejich vztahu k undergroundu v Havířově a posléze byly pokládány další otázky na základě toho, jakým směrem se rozhovor ubíral.

Přepis rozhovorů

Rozhovory byly přepsány takovým způsobem, aby byl zachycen jejich přesný smysl a obsah. Nespisovné nebo expresivní výrazy užitá narátory byly ponechány, aby byla zachycena stylistická a jazyková specifika narátora. Tzv. vatová slova v prepisech zachycena nejsou z důvodu srozumitelnosti záznamu (Vaněk 2015, s. 175). Respondenti byli seznámeni s účelem rozhovoru, kterým bylo získání dat pro diplomovou práci.

1.1.1.2. Zkoumání dokumentů

Zkoumání dokumentů je standardním postupem užívaným při kvalitativním výzkumu. Veškeré zapsané záznamy mohou být podrobeny analýze. „*V dokumentech se projevují osobní nebo skupinové vědomé nebo nevědomé postoje, hodnoty a ideje*“. Obecně lze říci, že se jedná o veškeré stopy lidské existence (mimo jiné sem spadají i novinové články) (Hendl 2016, s. 134).

V rámci zkoumání dokumentů byly detailně analyzovány dva samizdaty vycházející v Havířově, konkrétně Hadr a Severomoravská pasivita. Zkoumány byly i další samizdaty, které se věnovaly událostem v regionu.

Samizdaty, se kterými bylo v rámci zkoumání dokumentů pracováno, pocházejí buď z archivu Libri prohibiti nebo jsou vlastnictvím respondenta Jiřího Fiedora.

Dále byly za účelem přesného vyjmenování členů hudební skupiny Kmochova paralyza použity informace z internetové stránky <http://www.veselyhrbitov.com/index.html>. Jedná se o stránku vytvořenou respondentem Ivem Pešákem a Petrem Melicharem, kde jsou uvedeny informace o jednotlivých hudebních skupinách působících v okolí Havířova.

1.1.2. Tematická analýza

Pro analýzu rozhovorů i samizdatů byla zvolena metoda tematické analýzy, která je vhodná pro kvalitativní výzkum. Jedná se o proces, kdy jsou v datech shromážděných v rámci kvalitativního výzkumu identifikovány datové vzorce, konfigurace a témata (v případě této závěrečné práce se jedná o analýzu rozhovorů a samizdatových periodik). Jedná se o proceduru, která není vázána na konkrétní teorii. Tento analytický nástroj poskytuje obsáhlé a detailní zhodnocení sesbíraných dat, která jsou organizována a detailně popisována. K analýze rozhovorů i samizdatů je přistupováno induktivním způsobem. Jedná se o přístup, kdy obsah dat určuje způsob kódování a návrh témat (Hendl 2016, s. 264–265).

1.1.2.1. Analýza dat z rozhovorů

Pro účel analýzy dat získaných z rozhovorů byl zvolen následující postup:

1. Transkripty rozhovorů byly opakovaně pročitány za účelem důvěrného seznámení se s jejich obsahem. Již během tohoto kroku začaly být napříč daty patrné určité vzorce a tematické okruhy, o kterých respondenti hovořili.
2. Na základě tematických okruhů postupující přepsané rozhovory byly vytvořeny kódy.
3. V textu byla vyhledávána témata, která bylo možno zakódovat na základě vytvořených kódů. V případě, že se v textu objevilo téma nebo okruh, pro který nebyl vytvořen kód, byl příslušný kód vytvořen dodatečně.
4. Takto zakódovaná data vytvořila přehledný soubor dat, ve kterém bylo možno vyhledávat informace na základě tematických okruhů.
5. Byla vybrána témata relevantní pro tuto práci, ze kterých byl následně vytvořen souvislý text popisující dané období.

Kódy vytvořené na základě rozhovorů byly následující: osobní život respondentů, underground v havířově, underground na Moravě/ve Slezsku, samizdatová periodika. V případě respondentů, kteří působili v undergroundových hudebních skupinách nebo se podíleli na výrobě samizdatů byly vytvořeny konkrétní kódy pro tato témata.

1.1.2.2. Analýza dat ze samizdatů

Pro účel analýzy dat získaných z rozhovorů byl zvolen následující postup:

1. Vybrané samizdatové časopisy byly opakovaně pročitány za účelem důvěrného seznámení se s jejich obsahem. Již během pročitání samizdatů začaly být patrné vzorce a tematické okruhy, kterým se věnovaly.
2. Názvy jednotlivých článků byly přepsány do textového dokumentu společně se stručným komentářem, aby bylo patrné, čemu se daný článek věnoval.
3. Na základě témat, kterým se jednotlivé články věnovala, byly vytvořeny kódy.
4. Textový dokument stručně popisující témata, kterým se jednotlivé články věnovaly, byl zakódován na základě vytvořených kódů. V případě, že se objevilo téma nebo okruh, pro který nebyl vytvořen kód, byl příslušný kód vytvořen dodatečně.
5. Na základě takto zakódovaného dokumentu vznikl přehledný soubor dat, ve kterém bylo možno vyhledávat témata, kterým se jednotlivé články věnovaly.
6. Na základě těchto kódů byla patrná témata, kterým se daný samizdat věnoval a bylo možné vytvořit souvislý text popisující daný samizdat. Zároveň bylo možné se v daném samizdatu lépe orientovat a vyhledávat články na určitá témata.

V případě rozhovorů byla syntéza výsledných dat použita především pro popis života dané skupiny lidí v určitém regionu, ale i za účelem představení respondentů. V případě samizdatů byly některé články, stejně jako v případě rozhovorů, použity za účelem popisu fungování života dané skupiny lidí v konkrétním regionu. Zároveň byla ale data získaná z analýzy samizdatů použita pro popis daného samizdatu a témat, na která se zaměřoval.

V případě samizdatového občasníku Hadr bylo v práci popsáno zvlášť každé číslo. V případě samizdatového periodika byl blíže popsán jeho obecný charakter a témata, kterým se věnovat, a to z důvodu většího počtu vydaných čísel.

2. Představení respondentů

2.1. Miroslav Zvára (1956)

Miroslav Zvára byl původem ze Svitav a do Havířova přišel v září 1975 ve věku 19 let. V té době měl nastoupit na vojnu, které se vyhnul podepsáním smlouvy zavazující ho k deseti letům práce na šachtě právě nedaleko Havířova.

S undergroundem se setkal již doma ve Svitavách, kde se scházela tzv. závadová mládež zejména v hospodě U Kalášků, kam docházel i Jan Pavelka¹⁷. „*Byl to takovej můj vzor, nosil dlouhý vlasy, fousy a – ty máničky tady [ve Svitavách, pozn. aut.] a ten androš se scházel převážně v restauraci nebo v hospodě U Kalášků. (...) Tak se tam bral magnetofon a tam jsem asi někdy tak kolem toho roku 74 slyšel poprvý Plastiky, Dégéčka, ... No, strašně mě to zaujalo. Já jsem se teda o muziku zajímal předtím, že jsem poslouchal v té době hard rockový kapely, a tak jako Deep Purple, Led Zeppelin a podobně. No, a to mě uchvátilo,*“ uvádí Miroslav Zvára. Do Svitav jezdil i po poté, co se přestěhoval do Havířova, kde zpočátku nikoho neznal. Přibližně v té době ve Svitavách seznámil s Robinem Hájkem, zvukařem od Plastiků, který mu nahrál undergroundovou hudbu na kazety.

V té době se mu díky dlouhým vlasům dostalo v Havířově pozvání do máničkovské hospody Lučina, ve které se seznámil s Janem "Tuleněm" Žoldnerčíkem. Spolu založili kapelu Tabun Band. Později stál u zrodu experimentální kapely Čím hůř tím líp.

Postupem času na něj začal být vyvíjen tlak ze strany policie, a to jak ve Svitavách¹⁸, tak v Havířově. Střety s policií popisuje následovně: „*Jakmile se sešlo víc jak, řekněme, pět lidí, který měly vlasy a... Ať to byly oslavy narozenin, nebo navíc, když tam byla nějaká muzika, tak většinou to někdo prásknul (...) No, a tak tam vtrhli a bez jakéhokoli důvodu nás prostě naložili do autobusu, odvezli a tam nás nechali třeba, já nevím, pět hodin někde. Jednotlivě nás vyslýchali, fotili, a pak nás většinou pustili. Já jsem naštěstí do práce chodil, mě v té práci de facto chválili. Takže vždycky to bylo pro mě štěstí, protože oni zase viděli, no dobře, dělá na šachtě, tak je potrestanej už dost.*“. V dalším případě byly Miroslavu Zvárovi odebrány kazety s hudbou, které měl u sebe, když byl odveden k výslechu. Tyto kazety mu byly

¹⁷ Signatář Charty 77, v důsledku tlaku ze strany StB v roce 1979 emigroval.

¹⁸ Ve Svitavách pořádal letech 1978 a 1979 sraz na čarodějnice. První rok, kdy se akce zúčastnily asi dvě desítky lidí, se to obešlo bez zásahu policie. Druhý rok, kdy přijelo na 70 lidí, docházelo k zatýkání už na vlakovém nádraží. Miroslav Zvára chtěl sraz na čarodějnice pořádat i o rok později, v roce 1980, ale to už ho sledovala StB, která zařídila, aby v práci nedostal volno.

posléze vráceny, ovšem smazané. Vyslýchán byl opakovaně a nevyhnul se ani fyzickému násilí: „*Párkrát mě zmlátili. Ne nějak moc, ale měl jsem třeba monokl.*“.

V roce 1984 odešel do exilu do Německa za sestrou, která emigrovala už v roce 1968 a žila s manželem v Kolíně nad Rýnem. Předcházely tomu dvě pozvánky k návštěvě, které mu sestra poslala. V prvním případě, v roce 1982 mu hned první z institucí, u kterých se muselo o povolení žádat, návštěvu zamítla.

„*Pak někdy v roce 83 mně selhaly nervy při jednom výslechu a začal jsem prostě na ty esté-báky rvát, že tady žijeme jak v koncentráku, nikoho nikam nepustěj a mluví jenom o svobodě a o míru a zatím skutečnost je úplně jiná. Jsme tady obehnaný ostnatým drátem. A on mně pak říkal, jsem myslel, že mě zmlátí, a on říká: „Víš co, jestli chceš, tak odjed' a už se nevracej. Takový lidi tady nepotřebuju.“*. Původně dle svých slov emigrovat nechtěl a počítal s tím, že se po 14 dnech do Československa vrátí, ale představa dalších výslechů ze strany StB a práce na šachtě toto rozhodnutí změnila. V Německu byl prověřen a začal pracovat v pečovatelském domově. Geriatrii se následně věnoval 34 let.

2.2. Jan "Tuleň" Žolnerčík (1961)

Jan Žolnerčík je rodák z Havířova. O hudbu se zajímal od mládí, už od 15 let se s přáteli scházel v havířovských hospodách: „*Tak jsme probírali všechno možné, samozřejmě začínali jsme sklouzávat i trošku k politice, protože to se nám to nelíbilo, jak nám pořád někdo něco dirigoval tady, jaké máme nosit vlasy a atd. A navíc prostě jsme se občas dostali k nějakým samizdatům, jo, který tady začal právě šířit Jirka Fiedor (...), ale ten možná trošičku potom později, protože on byl o něco mladší.*“.

Po příchodu Miroslava Zváry do Havířova se z nich rychle stali kamarádi. Jan Žolnerčík uvádí: „*Prostě jsem věděl, že to je moje krevní skupina. Taky se zajímal o hudbu, nadával na komunisty. A prostě hned jsem si ho oblíbil, tak začali jsme tak kamarádit hodně intenzivně jako, no. On je nepřehlédnutelný, byl taková postavička, jo. Za prvé jakoby takové dlouhé vlasy, ted' ty vousiska a jako i ty názory nepřehlédnutelné a taky takový výřečný. (...)* Byl takovej právě... Takovej můj mentor, jako, jo, měl větší znalosti, jako že byl starší, přes tu hudbu, a tak měl větší přehled a tím, že přece jenom tady je trošku díra, v Havířově,“.

V rámci hudby ho ovlivnily nejen známé západní kapely typu Kiss, Slade nebo Deep Purple, ale i polské kapely, například SBB a jejich zpěvák Józef Skrzek nebo Budka Suflera.

Hrál v undergroundové kapele Tabun band, občas hostoval i v dalších kapelách (například Water Closet Band) a účastnil se obou festivalů na baráku v Třanovicích. Dále se podílel na množení a distribuci dovezených samizdatů.

Za své aktivity byl opakovaně vyslýchán policií: *„Já jsem byl naučený, už když jsem párkrát prodělal nějaké výslechy, že jsem prostě vždycky hrál ze sebe úplně hloupého. (...) Jakože hlavně před nima nehrát chytrého. (...) No, a oni už potom věděli, třeba potřetí, počtvrté říkali, ‘To je blbec, hňup. Z něho nic nedostaneš’, no. Tak samozřejmě facky byly jako, jo, že se snažili jakoby přitlačit. Ale nikdy mě jako nemučili. (...) Akorát do držky párkrát, že jsem spadl ze židle, ale jinak žádné nějaké, že by týrání vyloženě, tak ne.“*

Na konci 70. let musel nastoupit na vojnu. Po pár týdnech mu však bylo jasné, že ve vojenském prostředí zůstat nemůže. Z domova si přivezl nahrávky The Plastic People of the Universe, které pustil na tzv. buzerplace (tedy místě, kde nastupují vojenské jednotky) v momentě, kdy bylo nastoupené kompletní osazenstvo kasáren (dle Jana Žolnerčíka přibližně 800 lidí). Konkrétně se jednalo o Píseň brance:

„Proč bych chodil na vojnu

velmi bych se divil

do prdele

do horoucích

do horoucích kdyby pekel

nestačil mi civil.“

Po zadržení byl zamčen v kanceláři velitele roty, kde našel prášky, které spolykal a následně vyskočil z okna (kancelář se nacházela ve druhém patře). Doopravdy sebevraždu spáchat však nechtěl. Chtěl pouze, aby to tak vypadalo. Byl převezen do vojenské nemocnice ve Střešovicích v Praze a následovaly hodiny výslechů. *„To bylo na běžícím pásu, prostě jednou hodnej, pak zase zlej a pak zase hodnej a jeden tam byl takovej, ten chodil nejmíc a ten byl ale fakt hodnej. Nebo to tak uměl hrát. Asi po 14 dnech mi prostě řekl, že na mě šije prokurátor paragraf za narušování vojensko-politické morálky mužstva. A že na to je nějak*

8-12 let, “. Demonstrativně se tedy znovu pokusil spáchat sebevraždu, přičemž se na chodbě rozeběhl hlavou proti zdi, v důsledku čehož ztratil vědomí. Poté byl konziliem zbaven vojenské služby a od vojenského útvaru mu bylo vystaveno oficiální propuštění. Modrou knížku ale nedostal a musel pravidelně docházet do Olomouce na přezkumy. Aby měl jistotu, že se vojně vyhne, tak na 10 let podepsal práci na šachtě.

V listopadu 1981 byl nucen příslušníky policie v Ostravě stát venku v lavoru se studenou vodou, přičemž byl studenou vodou i poléván, aby od něj získali vzorek moči, který byl následně testován na přítomnost drog. Předcházelo tomu násilné přerušení oslavy narozenin Miroslava "Fofa" Popelky, která byla policii nahlášena jako 'celostátní sraz narkomanů'.

Poté, co založil rodinu své působení v undergroundu omezil právě proto, aby jeho děti neměly problémy.

Sametovou revoluci strávil v Ostravě nebo v Havířově, kde se účastnil protestních akcí na náměstích: *„Ale bez nějakého vystupování. Spíš jsem se angažoval na závodě. Tam jsem byl mezi prvními, když tam potom chodili ti studenti, takže jsem jim různé kontakty zprostředkoval. A když byla – to nebyla, samozřejmě schůze, ale prostě nějaká jakoby manifestace s tím, že se tam mluvilo, tak já jsem tam samozřejmě musel hned mezi prvními, všechny jsem tam hanil, všechny komunisty jsem okamžitě prostě chtěl zlikvidovat, což nebylo tak jednoduché, protože ti byli tak pevní v kramflekách, že ti se mi museli smát, když jsem tam tak vyřvával.“*

2.3. Jiří Fiedor (1965)

Jiří Fiedor, původem z Třince, přišel do Havířova na jaře roku 1982. Před tím studoval od září 1980 v Praze na střední průmyslové škole při ČKD. Na školu nastoupil těsně před 15. narozeninami. Studovat do Prahy šel převážně z toho důvodu, že chtěl mít dlouhé vlasy, a zatímco v Třinci by toto nešlo, tak od starších kamarádů studujících v Praze věděl, že tam panují uvolněnější poměry. Později se ale na škole zpřísnila pravidla a ve druhé polovině druhého ročníku byl ze školy vyhozen. Pár měsíců v Praze zůstal, ale jelikož nepracoval, tak byl odsouzený za příživnictví a musel se vrátit na adresu trvalého bydliště, tedy do Třince, kde nastoupil do práce.

Už v Praze se seznámil s Dušanem Baranem, který ho přivedl do Havířova. Dušan ho začal brát do hospody U Urbana, kde se scházely máničky z Havířova a okolí a seznámil ho s nimi.

Později se do Havířova přesunul natrvalo, pracoval například pro nemocnici v Ostravě, kde rozvážel jídlo, poté v divadle a od roku 1985 do revoluce pracoval v geodézii. Na začátku 80. let hrál v undergroundové kapele Analfabet band.

Společně s Radkem Kisseem pořádali undergroundové festivaly na baráku v Třanovicích, ale i na dalších místech přímo v Havířově nebo v okolí.

Poprvé si pro něj Státní bezpečnost přišla v roce 1986, kdy byl předveden k výslechu a byl nucen ke spolupráci, na kterou však nikdy nepřistoupil: „*Jestli jsem na něco v životě pyšnej, tak na to, že jsem tenkrát to nepodepsal.*“.

„*Byla to klasika, jeden hodnej, druhej zlej. Ted' jako jeden maže med, druhej vyhrožuje. A ted' to trvá několik hodin. Nikdy se mě ani nedotkli, nikdy mě nezbili,*“ vzpomíná na výsledky Jiří Fiedor.

Dále vzpomíná, že policie chodila k němu domů cíleně v dobu, kdy byl v práci a doma byla jenom jeho žena: „*Začátku jsme se tomu smáli, že oni jsou blbý, prostě furt sem jezděj, 'já jim říkám, že seš v práci'. Jenomže prostě nám ani jednomu nedošlo, že to je vlastně jako psychickéj nátlak. Když tam takhle chodili tři tejdny, tak ona už se začala jako z toho sypat psychicky. Tenkrát oni nabízeli vystěhování a já jsem nechtěl. Žena se chtěla vystěhovat, a nakonec to jako dopadlo tak, že vlastně tu mou ženu pustili, ale to už byl listopad 89.*“.

Od roku 1988 se účastnil setkávání u Dolores Šavrdové, kde se scházel místní disent¹⁹. Setkání ‘u Šavrdů’ už měla opozičně politický charakter a postupem času na schůzky chodilo více lidí: „*Jestliže nás tam v roce 88 chodilo k těm Šavrdům dohromady 10, tak pak už tam bylo v létě 89 třeba 45 lidí a vůbec si nebylo kam sednout. Že už to tak jako gradovalo.*“.

K ‘Šavrdům’ chodil ze starších disidentů i Karel Biňovec. „*Byl v podstatě téměř o 40 let starší než my, ale šíleně nám fandil a prostě prožíval to s náma všechno. A měl taky jako mladistvý názory. A my jsme v něm zase měli člověka, kterej byl nesmírně vzdělanej a měl životní zkušenost, takže byl takovým jakoby životním rádcem a vzorem,*“ vzpomíná na Karla Biňovce Jiří Fiedor.

¹⁹ První setkání proběhlo po pohřbu jejího manžela Jaromíra Šavrdy a stala se z toho tradice.

Dále se setkání u Šavrdů účastnili zakladatelé Společnosti přátel USA (SPUSA) Petr Bartoš, Stanislav Devátý nebo Bedřich Koutný. Dále například Tomáš Hradílek, který byl od ledna 1989 do ledna 1990 mluvčím Charty 77.

I setkání u Šavrdů přispěla k tomu, že se propojili 'mladší ročníky', které se o politiku ještě příliš nezajímaly, s generací starších disidentů.

„Takže to oni už potom i v tom androši viděli potenciální politický nebezpečí. Do té doby nás považovali, myslím, za takový prostě vlasáče, který se jenom třeba občas ožerou, hulej trávu, poslouchají bigbít, ale vlastně žádný reálný nebezpečí. Ale my jsme taky, musím říct, do té doby, než jsme se s těma staršíma potkali nějaký valnej zájem o politiku neměli. My jsme jako věděli, že je to tady v prdeli, že se nesmělo moc cestovat, že tady byl nějak jako omezenej. Ale tak jsme si prostě vytvořili takový jako opravdu ghetto a žili jsme si poměrně šťastně,“ vzpomíná Jiří Fiedor.

Koncem roku 1988 podepsal Chartu 77 společně s Ivo Mludkem, Jaromírem Piskořem a Lumírem Salzmanem. Podílel se na vydávání samizdatového časopisu Severomoravská pasivita, který vycházel od začátku roku 1989. Na podzim roku 1989 vydal jedno číslo samizdatu SM revue, jehož další vydávání přerušila Sametová revoluce. Během revoluce byl velmi aktivní. V Ostravě spoluzakládal místní pobočku Občanského fóra, později se přestěhoval do Prahy.

Nejdříve byl kooptován do České národní rady, později, v roce 1990, byl zvolen za Občanské fórum. Poté působil v tištěných médiích, natočil dokumenty pro Český rozhlas a Českou televizi a v roce 2006 založil nakladatelství Pulchra, které funguje dodnes. Také po revoluci vystudoval gymnázium a Univerzitu Jana Amose Komenského v Praze.

2.4. Ivo Pešák (1967)

Ivo Pešák se narodil v Havířově, kde vystudoval gymnázium. O hudbu se zajímal od dětství, do 18 let hrál v orchestru na trumpetu. S lidmi z undergroundu se začal více stýkat během studia na gymnáziu poté, co ho Lumír "Salám" Salzman vzal do hospody Kosmos a do hospody U Urbana.

Od roku 1988 byl členem undergroundové kapely Kmochova paralýza a podílel se na vydávání samizdatového periodika Hadr (zkratka názvu: Havířovský drbník), ale i na prepisech

zakázaných autorů, například George Orwella. Ivo Pešák vzpomíná: „*Pak jsme ještě disidentili jinak. To jsme si ještě nechávali rozbíjet držky na manifestacích. A to jsme ani nemuseli do Prahy, aby nás zmydlili. Ono stačilo jet do Ostravy a položit tam 16. ledna někde kytku a už jsi měla na hřbetě 20 fízlů.*“.

Byl členem řady nezávislých iniciativ, například Mírového klubu Johna Lennona, Nezávislého mírového sdružení, Společnosti přátel USA, Českých dětí nebo Koruny české.

S perzekucemi se setkával převážně na hudebních koncertech, a to jak v roli diváka, tak i v roli účinkujícího. Opakovaně byl vyslýchán a byl zadržen v cele předběžného zadržení.

V roce 1988 byl vyhozen z politických důvodů z Vysoké školy Báňské v Ostravě: „*On to nikdo přímo neřekne, ale jsou takový situace... Dělal jsem zkoušku z předmětu 'plánování pracovních sil'. Já jsem se naučil, přišel jsem na zkoušku, shodou okolností se můj zkoušející, takovej polobolševickej blb, jmenoval Gottwald. Nomen omen. Tak já jsme mu všechno řekl a on se mě zeptal, jestli se spokojím s dvojkou, nebo jestli chci doplňující otázku. Řekl jsem mu, že mi stačí dvojka a podal jsem mu index. On se tak podíval. Říkal: 'Do prčic. Vy jste Pešák, Ivo? Aha, moment.' Ted' se někde podíval do nějaký strašidelných papírů, furt tam něco listoval, pak mi říkal: 'V podstatě na první otázku jste mi moc neodpověděl. Druhou jsme přešli, že jo, a ta třetí... No... Přijďte příště'. A ten index vzal, já myslím, že to nechtěl, ale jak mi ho takhle šoupl po tom stole, tak ono to tak pěkně vzalo a dopadlo tam někde do kouta. A já jsem říkal, že už se nesehnu. To byla konečná. Po tadytý zkoušce už jsem tam nikdy nešel. Neměl jsem index. Ležel tam v koutě u Gottwalda, tak nebylo proč chodit do školy. A potom po osmdesátém devátém jsem se o to zajímal, jak to tam dopadlo, a oni mi uznali nějaký ty zkoušky, z toho prvního a druhého ročníku (...) a napsali mi nějaký lejstro, že jsem byl vyhozen z politických důvodů.*“.

Poté pracoval přibližně měsíc na Nové huti Klementa Gottwalda, dále pracoval jako kulisák, topič, geodet nebo míchal sirupy: „*To byly právě ty práce, jako byly ty kotelny a ono tam nebylo moc peněz, ale byla tam spousta volnýho času a tos potřebovala, hlavně ten čas. (...) To mi někdo říkal, že jsem dělal všechny ty androšovský zaměstnání.*“.

Vojenské službě se vyhnul tak, že si nechal tzv. napsat papíry na hlavu: „*Nechal jsem se kvůli tomu zavřít i do blázince, že vidím mrtvé lidi.*“.

Po revoluci se přestěhoval do Prahy, kde studoval na Bohoslovecké fakultě.

3. Underground v Havířově a okolí

Undergroundu se v Havířově začal rozvíjet ve druhé polovině 70. let. Miroslav Zvára uvádí, že do té doby tam byla poměrně početná komunita máničků²⁰ inspirovaná hnutím hippie nebo rockové kapely.

Zároveň se v Havířově rozšířilo punkové hnutí. Jedna z prvních punkových kapel v Československu, Hlavy 2000, vznikla právě v Havířově v roce 1977. „Říká se, že to byla vůbec první punková kapela v Československu,“ vzpomíná Miroslav Zvára na kapelu Hlavy 2000.

Své příznivce tam měly i nejznámější kapely typu The Plastic People of the Universe, ale chyběly kvalitnější nahrávky. Jan Žolnerčík uvádí, že nahrávky Plastiků možná chyběly úplně. To se změnilo po roce 1976, kdy se do Havířova přestěhoval Miroslav Zvára, původem ze Svitav, který s sebou přinesl nahrávky, které mu nahrál přímo zvukař od ‘Plastiků’ Robin Hájek.

Co se týče samotného Miroslava Zváry, tak společně s Janem Žolnerčíkem založili kapelu Tabun band: „*My jsme se se Zvárou vždycky smáli, že Tabun band byla první undergroundová kapela tady na Ostravsku.*“. Dle Jana Žolnerčíka nahráli dohromady tři až čtyři písničky. „*Mirek Zvára měl housle, já jsem měl piano, a ještě jsme přibrali kolegu Milana Tiefenbacha, který hrál buď na okarínu anebo dělal takové bicí efekty. Byl to opravdu takový ryzí underground.*“.

Později, po rozpadu kapely Hlavy 2000, založil Miroslav Zvára společně s Pavlem Kellerem, Bohušem ‘Koždoněm’ Pěničkou a Petrem Kubíčkem kapelu Čím hůř tím líp (zkratka ČHTL). Kapela fungovala asi rok. Za dobu svého fungování odehrála několik koncertů, například ve Třanovicích na baráku Radka Kisse, kde se z recese pomazali uhlím, nebo v Jeseníku, kde členové kapely vystoupili nazí. „*Chtěli jsme něco dělat v té době. A trochu si z toho dělat legraci,*“ vzpomíná Miroslav Zvára.

Další undergroundové kapely začaly v Havířově vznikat až s příchodem mladších ročníků od druhé poloviny 80. let. Byla to například Kmochova paralýza nebo punkové IQ 60.

²⁰ Co se týče máničků, tak se jednalo o starší ročníky. Miroslav Zvára se s řadou z nich potkal, jednalo se o komunitu lidí scházející se v opuštěné chalupě, kde poslouchali písničkáře, převážně Karla Kryla. Po udání skončila část z nich ve vězení.

Zásadní pro underground nejen v Havířově byly hospody. „*V takových těch větších městech vždycky byla hospoda takovým centrem, kde se ty lidi scházeli a věděli vzájemně o sobě a navštěvovali se,*“ uvádí Jiří Fiedor.

V případě Havířova se jednalo o hospodu U Urbana, Pacalůvku, Kosmos, Lučinu nebo Tiskárnu. Nescházel se tam pouze ‘místní underground’, ale byla to místa, kam zavítali i lidé z dalších undergroundových center, například z Chomutova.

Na hospodu U Urbana vzpomíná i Jiří Fiedor, který tam poprvé zavítal v roce 1982: „*Já jsem byl překvapenější, protože tenkrát jsem přišel do hospody, kde bylo třeba 50 lidí s dlouhými vlasy, taková komunita, která prostě držela pospolu. Vesměs to byli lidé, kteří jezdili na různé akce a teprve se v tom prostředí začaly formovat nějaké kapely. Tenkrát to byly lidi, který jenom žili po svém, ale nebyli třeba ještě nějak politicky třeba aktivní,*“. I z jeho vyprávění je patrné, že boom undergroundových kapel měl v regionu teprve nastat.

Důležitou roli sehrála obec Třanovice nacházející se mezi Havířovem a Českým Těšínem. V letech 1982, 1983 a v 1985 zde proběhly undergroundové festivaly, kterých se zúčastnily stovky lidí nejen z okolí, ale z celé republiky. Vystoupila zde řada nejen undergroundových, ale i punkových kapel, navazovala se nová přátelství a kontakty mezi lidmi z různých regionů, což napomohlo propojování undergroundových komunit. Samotnému průběhu festivalů se budu věnovat v další kapitole.

Všechny ročníky se obešly bez zásahu ze strany policie. Jiří Fiedor to odůvodňuje tím, že až v roce 1986 vznikl instruktážní materiál StB vztahovaný k VB, kde byly uvedeny pokyny, na koho se soustředit, jak postupovat a na co se ptát: „*Oni vůbec nepřemejšleli, že by ta skupina vlasatejch lidí, ať byla jakkoliv velká, mohla znamenat nějaký politický nebezpečí. To oni zatím neviděli. Ty policajty v podstatě zajímalo, jestli má člověk razítko v občance, jako jestli pracuje, a jestli má ty vlasy, který má, na tý občance. A to bylo tak jediný. A jestli to měl člověk v pořádku v obou případech, tak ho nechali bejt,*“.

Čtvrtý ročník pak proběhl v roce 1986 v Havířově v hospodě U Jelena. V tomto roce již byl vydán instruktážní materiál pro VB, o kterém mluvil Jiří Fiedor, a ačkoli samotný koncert proběhl bez problémů, i přes to měl svou dohru. „*Dva měsíce na to už si pro mě domů přijela Státní bezpečnost, (...) a to bylo takový lámání, několik výslechů, a lámání ke spolupráci, a tak dále,*“ uvádí Jiří Fiedor.

Dále Jan Žolnerčík vzpomíná, že na hudební akce se jezdilo do Brna nebo Břeclavi. Některé akce byly označeny jako fotbalová utkání. Fotbal se zahrál a večer následovala hudební vystoupení: „*Samozřejmě do toho i ta politika a nějaké samizdaty, něco se povyměňovalo,*“.

V roce 1985 bylo členy hudební skupiny Slepé střevo založeno neoficiální hudební vydavatelství Rytmická mládež, které vydávalo nahrávky severomoravských undergroundových skupin (Hadr 1989, č. 2. s. 27).

Jeden z dalších undergroundových koncertů se uskutečnil v dubnu 1987 v Ostravě v kulturním domě Nové huti Klementa Gottwalda. Předcházela mu osvětová přednáška o alkoholismu a narkomanii. „*Vždyt' v očích veřejnosti je jedno spojené s druhým, a tak se vlastně pořadatelé povedl výborný tah,*“ popisuje článek v samizdatu Mašurkovské podzemné tuto paradoxní situaci. Na koncertu vystoupila undergroundová skupina Absolutní bezedno (Mašurkovské podzemné, 1987, č. 1, s. 13).

Undergroundové koncerty se často konaly pod záminkou svateb nebo narozeninových oslav v pronajatých sálech, případně v hospodách a často bývaly ukončovány příslušníky bezpečnostních složek (Mašurkovské podzemné, 1989, č. 6, s. 24-26). Zásahem složek VB skončila i svatba v Mostech u Českého Těšína, která proběhla v březnu 1989. Akce se zúčastnilo na 200 lidí z Čech i Moravy a vystoupila celá řada kapel (Severomoravská pasivita 1989, č. 2, s. 1).

Brutální zásah se odehrál v srpnu 1987 v souvislosti s koncertem polské kapely Perfect, který proběhl v Bystřici nad Olší. Samotný koncert proběhl bez problémů, nicméně na vlakovém nádraží došlo k násilnému zásahu příslušníků VB proti mládeži čekající na vlak (Hadr 1988, č. 0, s. 7-8).

Koncerty často probíhaly v pronajatých sálech nebo po hospodách a byly většinou ukončovány příslušníky Veřejné bezpečnosti. Nejinak tomu bylo i v případě undergroundového hudebního koncertu ve Vikýřovicích, kterého se zúčastnilo na 150 osob (Mašurkovské podzemné 1989, č. 6, s. 24-26, Severomoravská pasivita 1989, č. 3, s. 21).

Dále Jiří Fiedor vzpomíná, že si společně kamarády ze Severní Moravy pronajímali chatu v Jeseníkách na víkend, kam se sjelo na 80 lidí a mimo jiné tam hráli undergroundové kapely.

V září 1989 se měl v Orlové uskutečnit koncert u příležitosti oslavy narozenin. Akce se měla původně konat v pronajatém sálu, ale pronájem byl na poslední chvíli zrušen ze strany Místního národního výboru. Oslava se konala na zahradě, kde se sešlo na 150 účastníků. Během vystoupení druhé kapely byla akce přerušena příchodem asi 80 ozbrojených příslušníků VB (včetně příjezdu dvou vodních děl). Následovala perlustrace účastníků a násilí vůči účastníkům. Řada z nich byla zadržena (Mašurkovské podzemné 1989, č. 7, s. 51-54, Severomoravská pasivita, č. 8, s. 1).

Samostatnou kapitolou jsou pak oficiální, případně polooficiální hudební festivaly pořádané pod záštitou svazů mládeže. Vztah mezi těmito hudebními festivaly a undergroundovými kapelami byl poměrně komplikovaný, a to z obou stran. Na jedné straně se undergroundové kapely často odmítaly oficiálních koncertů účastnit a vystupovaly pouze na ryze undergroundových akcích, na straně druhé si pořadatelé koncertů často pečlivě hlídali, kdo bude na daném festivalu vystupovat a co bude hrát za písničky, aby se vyhnuli případným konfliktům se stranickými výbory.

Například neúčast undergroundových kapel na Rockovém pódiu v březnu 1988 ve Valašském meziříčí (kde vystoupila například punková kapela Mňága a Žďorp) komentoval samizdatový časopis Mašurkovské podzemné: „*Nás přítomné jen trochu mrzelo, že se koncertu nezúčastnily i další, jistě kvalitní skupiny z blízkého okolí (Nový Jičín, Vsetín atd.). Že by jim to jejich undergroundový postoj nedovoľoval? Myslím, že pořadatelé nestříhali vlasy ani texty. Snad zima stodoľ, chrčení špatného aparátu a hrozba obušku nejsou předpoklady pro hraní vlastní dobré muziky a o tu jde. Škoda nepříliš využitého sálu a solidní aparatury,*“ (Mašurkovské podzemné 1988, č. 3, s. 13).

Rockové pódium v Havířově proběhlé v roce 1988 je zmíněno v debatě, které se mimo jiné zúčastnil baskytarista skupiny Masomlejn Jiří Prokš. „*Nedávno proběhlo Rockové pódium v Havířově. To byla strašná akce. Zrovna hrála Kmochova paralýza a někdo tam začal tančit. Pořadatelská služba hned letěla dolů a začali je tahat pryč,*“ (Hadr 1989, č. 2, s. 45).

Řada undergroundových kapel se ale samozřejmě oficiálních hudebních festivalů účastnila. Příkladem může být rockový festival ve Věrovanech pořádaný pod záštitou TJ Sokol, kterého se v roce 1988 zúčastnila řada undergroundových skupin, například Posádková hudba nebo, Bez ladu a skladu nebo Mrtvá dlažba (Mašurkovské podzemné 1989, č. 5, s. 19-22; Voknoviny 1988, č. 11, s. 7-8).

V roce 1989 proběhl v Přerově i Michfest. Jednalo se o festival rockových a undergroundových skupin. Z undergroundu vystoupil Černý penicilin nebo Stará dobrá ruční práce (Mašurkovské podzemné 1989, č. 7, s. 6-7).

Další takovýto hudební festival proběhl na konci ledna 1989 (bezprostředně po událostech Palachova týdne v Praze) v Tovačově pod názvem Hudba správných hochů, kde vystoupila například undergroundová skupina Kmochova paralýza, bigbeatový Dunaj nebo rocková Mňága a Žďorp. Hudba správných hochů se zopakovala i v létě a na podzim, konkrétně 18. listopadu, kdy se na rozdíl od předchozího konání nedostavily početné sbory VB a StB (Mašurkovské podzemné 1989, č. 6, s. 28-36; č. 7, s. 39; 1990, č. 8, s. 5-6).

3.1. Undergroundové festivaly v Třanovicích

Jak již bylo zmíněno výše, v Třanovicích proběhly undergroundové festivaly, kde hrály nejen moravské kapely, ale například i pražské. První dva ročníky trvaly od pátku do neděle a proběhly na baráku, který patřil prarodičům Radka Kisse, kteří zde i bydleli. Miroslav Zvára vzpomíná: „*Oni byli strašně hodní, mluvili tam tím dialektem slezským a nevadilo jim, že tam přijedou máničky,*“. O konání festivalu se informovalo tzv. šeptandou po hospodách. Slovy Jana Žolnerčíka: „*Známý řekl známému,*“.

První festival proběhl v září 1982. Miroslav Zvára uvádí: „*V podstatě myslím, že to byl na severní Moravě jeden z prvních takových androšovských větších festivalů. Možná se hrálo někde na baráku, jako v pár lidech, ale tohle už byl opravdu jako festival, kde bylo 150 lidí*²¹“, „*Že šlo o první undergroundový festival v regionu potvrdil i Jan Žolnerčík. Na štítu stodoly byl vyvěšený plakát s nápisem ‘A přece jsme šťastni*²²“.

Na prvním hudebním festivalu v Třanovicích zahrálo dle Jiřího Fiedora a Miroslava Zváry například Slepé střevo, ze kterých později vznikla kapela Mňága a Žďorp, Třírychlostní Pepíček, dále Analfabet Band, Elektrická svině, Čím hůř tím líp nebo Tabun band²³.

²¹ Výpovědi o počtu účastníků se liší. V knize Baráky: souostroví svobody je uvedeno 200 a 300 účastníků. Jan Žolnerčík v rozhovoru uvádí, že prvního ročníku se zúčastnilo 100 až 110 lidí a druhého na 150 lidí.

²² Jiří Fiedor dodává: „*Tak jak to prostě kolikrát pak říkal Magor, že si chtěli žít jenom tak jak chtějí oni a nechtějí, aby se nikdo toho života nějak sral ze strany toho státu nebo státních orgánů.*“.

²³ Jan Žolnerčík v rozhovoru uvádí, že možná hráli v trochu jiném složení, než byla originální sestava.

Festival na baráku v Třanovicích proběhl i o rok později, v roce 1983. V prvním případě se festival obešel bez zájmu policie. „*Napoprvé, co já vím, tak to policajti nestačili zaznamenat, protože je to vůbec nenapadlo, že by tady mohla být nějaká druhá kultura tady v nějakých zapadlých Třanovicích na severní Moravě. Pak se samozřejmě našli lidé, kteří prostě mluvili a o té druhé akci už se potom vědělo,*“ uvádí Jan Žolnerčík.

Ve druhém případě už měla být akce monitorována, nicméně příslušníci policie zůstali za hranicemi pozemku a účastníky nechávali přicházet a odcházet²⁴. Na příchod policejní jednotky vzpomíná Jan Žolnerčík: „*Dopadlo to takovým způsobem, že přijelo hodně policajtů. Obstoupili pozemek, a když zjistili, že se nic obrovského neděje, nebyl tam nikdo drzí nebo jako že by tam někdo po nich házel kamení nebo prostě něco. Že se tam prostě jenom bavíme. A navíc právě přes den se tam ani nehrálo, přes den tam nehrála hudba. Přes den se tam blblo a hrál se fotbal na poli. Pořád to byl soukromej pozemek a oni tam prostě nesměli. Oni to moc dobře věděli a oni neměli důvody. Jako kdyby chtěli, tak si důvod najdou. Vždycky byl důvod nějakej. Ale co já si pamatuju, tak asi po třech nebo po čtyřech hodinách to vzdali. Že třeba v poledne přijeli a ve čtyři nastoupili do autobusu a odjeli. Tak my jsme tak jako pořád, že se objeví znovu, a ještě ve větším počtu, a pak se už potom nikdo neobjevil, což bylo teda zajímavé,*“.

V roce 1984 festival v Třanovicích neproběhl. Znovu proběhl v roce 1985, nicméně už ne na baráku, ale v kulturním domě, kde si pronajali sál. Jednalo se o jednodenní akci, které se mělo zúčastnit na 500 lidí, převážně příznivců punkové hudby, kteří barevnými účesy, tzv. číry budili pozornost místních. Zahrála například skupina Druhá směna v kovošrotu a akce končila až kolem šesté hodiny ranní. Festival se opět obešel bez zásahu policie²⁵.

Čtvrtý ročník už neproběhl v Třanovicích, ale v Havířově v hospodě U Jelena v roce 1986. „*To byla v podstatě jenom odpolední a večerní akce, protože to bylo limitovaný otvírací dobou hospody. A tam už hráli přímo Psí vojáci, a to byl takový koncept, kterej trval asi 3 hodiny, že tam byly, myslím, jenom nějaké 3-4 kapely, ale hlavní hvězdou večera byly ty Psí vojáci. A to bylo úžasný, a to tam taky nikdo nezasáhl,*“ uvádí Jiří Fiedor.

²⁴ Třanovice byla obec o asi 500 obyvatelích. Desítky mániček pohybujiících se v obci budila pozornost místních. Pár desítek starousedlíků mělo dění kolem statku pozorovat zpoza stromů, které rostly na kraji pozemku (Baráky, s. 470).

²⁵ Jiří Fiedor vzpomíná, že společně s Radkem Kissem museli druhý den drátkovat parkety v celém sálu, protože po celonočním tančení punkerů v 'kanadách' byla podlaha samá čmouha.

3.2. Kmochova paralýza

Jednou z undergroundových kapel v Severomoravském kraji byla Kmochova paralýza. Vznikla na přelomu jara a léta roku 1988 v legendární havířovské hospodě Kosmos spíše coby recesistické uskupení kamarádů hrajících na různé, převážně dechové, nástroje.

První část názvu vznikla po vzoru nejznámějších českého dirigenta a skladatele dechové hudby Františka Kmocha. „*A někdo vymyslel, že to se nedá poslouchat, takže to bude paralýza. Kmochova paralýza, ale protože to byl takový pobuřující název, tak jsme někdy měli jenom K. P. band,*“ popisuje původ názvu Ivo Pešák.

Na otázku, kým se členové Kmochovy paralýzy inspirovali, odpovídá Ivo Pešák následovně: „*Inspirovali nás Plastici, DG 307, Egon Bondy Sváťa Karásek, Vlasta Třešňák, no a ze Západu jsme zbožňovali Velvet Underground a Franka Zappu. Nico, když měla ten koncert v Brně v tom osmdesátým pátým, nebo šestým, utajený, tak jsme tam všichni jeli. (...) Na Pepu Nose jsem jel až někde do Klatov (...) abychom slyšeli 'kdo jde pořád na východ, dojde na západ'. Byl proti režimu, tak se nám líbil.*“

Důraz byl kladen na dechové nástroje, čímž kapela vyčnívala, jelikož ve většině kapel převládaly nástroje strunné. Hudební složku tvořil Vilém "Helmut" Gawroň (velký buben), Pavel Keller (malý buben tzv. šroťák), Lumír "Salám" Salzmann (činel), Tonda Koneš (heli-gón-bombardón), Bohuš Čechotka (trumpeta), Ivo Pešák (trumpeta), Milan Koliba (trumpeta), Radek "Kissák" Kiss (saxofon) a Radek Foniok (klarinet). Co se týče zpěvu, tak ve Kmochově paralýze nejprve zpíval "Zrzek", později byl však nahrazen Jířím "Floydem" Hanusem (Veselý hřbitov, nedatováno).

Součástí Kmochovy paralýzy byla i taneční složka. Taneční sekci tvořily přítelkyně členů kapely: Nina Kissová, Pavlína Pavlínová, Dana Polednice a Simona "Sájmon" Kellerová. Později jednu z dívek, která přišla do jiného stavu, nahradil vousatý a vlasatý Tomáš "Tomášek" Rudolf (Veselý hřbitov, nedatováno).

Pro Kmochovu paralýzu bylo specifické oblečení, ve kterém vystupovali. Dívky (později i Tomášek) tančily v krojích (inspirací jim byly ruské kroje). Členové kapely vystupovali v maskách s velkými nosy, s umělými vousy, s brýlemi atd. V té době se jednalo o něco nevídaného a Kmochova paralýza se rychle zařadila mezi undergroundové kapely, ačkoli dechovka jako taková byla tehdejším režimem podporovaná.

Kmochova paralýza byla zmíněna i v samizdatovém zpravodaji Voknoviny (1988), kde popisuje jejich vystoupení: „*Stali jsme se svědkem skutečného českého undergroundu. Snad všechny ostatní skupiny mají hudební základy položené za různými loužemi, Kmochova paralýza vycházela naprosto z pověstného českého muzikanství. Početný ansámbl v obsazení typickém pro veškerá vlachovkářská setkání, včetně krojovaného tria zpěvaček, spustil od podlahy všechny možné lidové hity ve svérázné úpravě, kdy schopnost přiblížit se vzoru byla limitována stupněm hudebního sluchu, a někde chyběl zcela. To nemohlo vadit nikomu na sále, dokonce ani u výčepu, kde důchodcoví pivaři slyšeli písně svého mládí, a to přímo v podobě, kterou tak důvěrně znali. Úspěch hudebního odkazu předešlých generací byl naprosto evidentní. Konečně české blues, dvanáct taktů sem, dvanáct taktů tam...*“ (Voknoviny 1988, č. 10, s. 9).

Na dechovou kapelu Kmochova paralýza vzpomíná i Jiří Fiedor: „*Vlastně se snažili ironizovat ten tenkrát jako symbol té socialistický kultury. Jedním z nich byl normalizační pop a druhá byla dechovka. Takže to byla spíš taková ironie, ale jako už v podstatě s politickými texty, že oni taky nějak za to byli popotahovaný,*“.

Kmochova paralýza je zmíněna i v samizdatovém periodiku Severomoravská pasivita: „*Nevíš už, čím si rozšířit svůj hudební obzor? Sežeň si nahrávky KMOCHOVA PARALÝZA!!!*“ (Severomoravská pasivita 1989, č. 1, s. 9).

S průběhem koncertů pořadatelé většinou spokojeni nebyli, jelikož bylo poměrně častým jevem, že koncerty ukončovali příslušníci VB.

Úplně poprvé zahrála Kmochova paralýza na dvou akcích, které byly nahlášeny jako svatby. V prvním případě se jednalo o Ivana Měřínského v Orlové.

V říjnu 1988 se Kmochova Paralýza zúčastnila soutěže amatérských kapel Rockové pódium v Havířově. Původně měli hrát písničky v němčině, ale po protestu organizátorů hráli česky. Za vystoupení dostala kapela diplom za aktualizace dechových tradic.

Kmochova paralýza se s perzekucemi ze strany režimu setkala i během koncertů. V březnu 1989 se v Mostech u Českého Těšína uskutečnila svatba a při té příležitosti zahrála řada hudebních skupin. Ve druhém Čísle severomoravské pasivity je uvedeno, že před Kmochovou paralýzou zahrál Tovární komín, Houpací křeslo, Židova strouha, D. M. O. a Elektrická svině. Po celou dobu akce vyjednávali organizátoři akce s příslušníky VB o jejím předčasném ukončení. Po marné snaze organizátorů byla akce po 23:00 rozpuštěna VB. Ivo Pešák

vzpomíná, že jeden z příslušníků VB se okamžitého ukončení akce dožadoval v momentě, kdy na pódiu hrála Kmochova paralýza. Zpěvák Jiří Hanus z pódia poplival jednoho z příslušníků VB, na což dotčený reagoval vypnutím elektriny v celém podniku. V sále nastala tma a zmatek, pípy přestaly točit pivo, ale vystupujícím to nevadilo, jelikož vzhledem k absenci jakéhokoliv elektrického nástroje elektrinu nepotřebovali a pokračovali v produkci. Nakonec byli ale také vytlačeni z pódia. Venku čekali příslušníci VB se psy, kteří hudebníky i účastníky vyprovázeli až k Českému Těšínu a všechny také legitimovali.

Dále měli hrát například v klubu Žalák v Ostravě, kde hráli i Krausberry a PBK Blues. Když se ale členové Kmochovy paralýzy převlékli do kostýmů, tak je organizátoři odmítli pustit na pódium a vykázali je ven z klubu.

„Několik vystoupení, které mají za sebou se samozřejmě neobešlo bez obvyklých průšvihů. Zákaz vystoupení v ostravském klubu Žalák vyřešili tím, že se holt postavili před klub a spustili. Lidi si je přišli poslechnout a celá tato situace dostala mnohem pikantnější zabarvení, když jim tleskala i pražská profi kapela v tomto klubu vystupující,“ (Protějšší chodník 1988, č. 4, s. 143).

Tento provizorní koncert byl ovšem po chvíli ukončen příjezdem příslušníků VB a opět následovala kontrola občanských průkazů.

O Kmochově paralýze se zmínil i samizdatový časopis Mašurkovské podzemné: *„Spíše než o hudbu samotnou jde o srandu, parodii, šokující gesto kamuflovaného vzdoru. Kmochově paralýze se podařilo vytvořit alegorický obraz povinného štěstí u nás, tzv. lido-zelo-knedlo, v podobě krojované dívčí taneční skupiny, která ve víru šťastného tance ani nepostřehne, že jedna tanečnice je vousatá, muzikanti mají dlouhé nosy, a že kapelník hřímá do mikrofonu poněkud rozdílná slova od dechovkových evergreenů,“* (Mašurkovské podzemné 1989, č. 6, s. 33).

Ivo Pešák dále vzpomíná, že Kmochova paralýza vystoupila i v Praze. Konkrétně v hospodě Na Barborce, kde vystoupily další dvě až tři kapely včetně undergroundové/hardrockové skupiny AA Pot.

Poslední koncert Kmochovy paralýzy proběhl ve Věrovanech 8. července 1989. Ivo Pešák vzpomíná, že zpěvák Kmochovy paralýzy Jiří "Floyd" Hanus každou zahranou píseň věnoval některému z disidentů (např. Havlovi, Magorovi, Čuňasovi), čehož byl svědkem komisař z výboru. Aby se vyhnuli problémům na obou stranách, Jiří Hanus se po koncertu domluvil

s pořadatelem, že přítomnému komisaři nahlásí, že se jim kapela představila jako Původní Bureš, která do Věrovan nedorazila²⁶.

Některé písničky Kmochovy paralýzy měli politický podtext. Níže jsou ukázky textů dvou písniček, jejich záznam byl pořízen během vystoupení kapely během rockového festivalu v Tovačově v lednu 1989²⁷.

Lidská práva pošlapána²⁸ (melodie z lidové písně Pec nám spadla):

Lidská práva pošlapána

Kdopak nám je obnoví?

Starý člověk není doma

Mladý nebyl zvolený

Zavoláme na ministry

Však oni nám poradí

Postavíme velký zámek

A z něho pak vězení

Už trouběji (melodie ze stejnojmenné lidové písně):

Už trouběji na poplach trouběji

Poslední jeleni

Popílek padá na lesy

²⁶ Po letech měla tato anabáze svou dohru, kdy člen Kmochovy paralýzy Ivo Pešák narazil na členku Původního Bureše v restauraci U Karla IV v Praze pod Vyšehradem. Ještě po letech byla rozhořčená tím, že po Věrovanech, kde vůbec nevystupovali, museli všichni z Původního Bureše chodit na výslechy a stále dokola dokládat, že to nebyli oni, kdo tam tenkrát vystoupil.

²⁷ Kmochova paralýza při tomto festivalu sdílela šatnu s kapelou Dunaj. Ivo Pešák vzpomíná, že do šatny dorazili jako první a převlékli se. Poté, co členové kapely Dunaj přišli do šatny a viděli, jak mezi členy Kmochovy paralýzy (kteří již na sobě měli masky) koluje lahev alkoholu, se dožadovali vlastní šatny.

²⁸ Někdy také pod názvem *Apartheid*.

Sýra sedá na pařezy

A naposled, naposled

V plechovkách svou hlavu zved

Jen dýmají, stále dýmají

Tovární komíny

Zaserou celé ovzduší

Mrtví jeleni je neruší

Místo flóry jen a fauny jen

Obrazovou tapetu na zeď přibijem.

O Kmochově paralýze také kolovala informace, že nikdo nesmí hrát na hudební nástroj, na který umí. Tuto informaci uvádí Ivo Pešák na pravou míru: „*To jsme si tak jako říkali, ale pravidlo to nebylo. Já jsem hrál na trumpetu, kde jsem hrál předtím v orchestru. Kissák hrál na saxofon, na který cvičil pořád. Fuňoch tam hrál na klarinet, taky hrál v orchestru... To spíš kytarista Keller, přes kytarou tam nemohl tak proto mlátil do škopku. Vilém, protože unesl buben. A Salám, protože sehnal někde činel,*“.

3.3. Samizdat v Havířově

Autorské samizdaty v Havířově vznikly až ve druhé polovině 80. let. Jiří Fiedor vzpomíná, že jezdili do Valašského Meziříčí za Jaromírem Čechurou²⁹, jedním z prvních signatářů Charty 77 v regionu, který měl přístup k samizdatům, které si od něj půjčovali a dělali přepisy.

„*V druhé půli 80. let tam pak bylo napojení na Brno, a vlastně i na Čuňase. Už tam chodilo nějaký Vokno a Revolver Revue, tenkrát ještě Jednou nohou, a tak dále,*“ uvádí Jiří Fiedor. Samizdaty z Prahy vozil například Lumír "Salám" Salzman. „*Hlavně Vokna, Revolver a pak*

²⁹ Původem z České lípy, poté co podepsal Chartu 77 byl donucen přestěhovat se do Valašského meziříčí.

hodně cyklostylových věcí. Jako ne, že neznámé v té době, ale pro mě neznámého původu. Že to třeba nemělo žádný název. Třeba jenom prvních 15 stran na cyklostylu. Kdo mohl tak to rozšiřoval dál, což jsme s radostí dělali. Nejenom já, ale já jsem to opisoval přes kopírák, prostě jsem jel doma,“ popisuje distribuci samizdatů Jan Žolnerčík.

Přibližně od roku 1988 docházelo k výměnám a půjčování samizdatů, případně podpisům petic, v hospodě v Jilešovicích, kam se sjížděli lidi ze skoro celé Severní Moravy. Na výměny samizdatů v Jilešovicích vzpomíná i Ivo Pešák: *„A tam jsme jezdili tak jednou za měsíc, možná jednou za 14 dnů. Jezdili tam kluci z Olomouce, z Brna, z Opavy, odevšad, a tam jsme si vyměňovali ty naše časopisy. Oni něco měli, my jsme něco měli. Tam jsme si to vyměňovali, a jednou nás tam vybrali. Asi 30 nás tam tehdy bylo, a to bylo tehdy blbě, protože to nás opravdu třeba nechali stát 5-6 hodin čelem ke zdi. Jít na nějakou toaletu nebo cokoliv, tak se ti vysmáli, fakt to bylo hnusný,“.*

Dále v Opavě vedl antikvariát Mirosław Jasiński z Vratislavy, zakladatel hnutí Polsko-československé solidarity, přes kterého bylo možné dostat se k samizdatové literatuře vycházející v exilových nakladatelstvích a pašované do Československa právě z Polska.

Autorský samizdat vycházel v Olomouci od konce 60. let. Jedním z olomouckých samizdatů byl punkový časopis Sračka. Dále v Novém Jičíně to byl časopis Satyr od roku 1985. Téhož roku začal v Brně vycházet Host. Později to bylo Mašurkovské podzemné v Přerově a Protějšší chodník v Opavě od roku 1987, v Havířově Hadr od roku 1988 a od roku 1989 Severomoravská pasivita v Ostravě/Havířově.

Ve druhém čísle samizdatového časopisu Hadr je zveřejněna recenze severomoravských samizdatových časopisů, a to konkrétně Mašurkovského podzemného, Satyra, Hadru a Protějššího chodníku, jejímž autorem je Karel Biňovec. První tři zmínění na jednu stranu kritizuje za nedostatečné (nebo zcela chybějící) vyjádření cílů a přiznává, že je z nich patrná začátečnickost. Na druhou stranu autor oceňuje zařazení tematicky odlišných příspěvků³⁰ a především zdůrazňuje důležitost existence těchto samizdatů. *„Není na tom to nejdůležitější, že i v našem kraji, bokem od kulturních center, kde každý nezávisle myslící člověk si připadá tak trochu jako ‘zapadlý vlastenec’, že i tady se najdou mladí lidé, kteří bez zkušenosti*

³⁰ Konkrétně autor zmiňuje úvahy nad osudy J. A. Komenského v Mašurkovském podzemném nebo článek o sovětských hippies, americké skupině Pere Ubu, hnutí Haré Krišna nebo esej Václava Havla O úhybném myšlení v časopisu Hadr.

a podpory odborné kritiky obětují volný čas, peníze, kteří vynakládají obrovské úsilí a postupují osobní rizika, jen aby jejich časopis mohl vyjít? Současná dočasná moc by je nejraději viděla nalévat se po hospodách než se hrbit nad klávesnici psacího stroje,“ (Hadr 1989, č. 2, s. 4).

Co se týče Protějššího chodníku, tak ten označuje za literární revue profesionální úrovně. *„V jeho případě není třeba přimhuřovat oči nad tím, že je časopis dělán v extrémně nepříznivých podmínkách utajením bez možnosti získávat širší zázemí spolupracovníků. Promyšleně redigovaný s vysokou náročností na každý otiskovaný materiál, pečlivě graficky upravený,*“ (Hadr 1989, č. 2, s. 5).

Jiří Fiedor dále v září 1989 vydal první číslo časopisu SM revue. Dle jeho slov šlo o dlouho připravovaný časopis, který se měl původně jmenovat Smog. Poté co zjistil, že tato informace byla probírána na krajském sjezdu komunistické strany, se rozhodl časopis přejmenovat. Další číslo už dokončeno nebylo, protože přišla Sametová revoluce.

3.3.1. Hadr

Na titulní stránce samizdatového časopisu Hadr je postava jdoucí krajinou paneláků a šachetních věží. První (nulté) číslo Hadru vyšlo v roce 1988. Později vyšla další dvě čísla, přičemž poslední vyšlo začátkem roku 1989.

Náklad byl přibližně deset kusů, které byly následně distribuovány nejen v Havířově, ale i během undergroundových koncertů nebo setkání pořádaných právě za účelem výměny samizdatů.

Časopis vydával Lumír "Salám" Salzman společně s Petrem "Šolichem" Melicharem a Ivem Pešákem. Na tvorbě jednotlivých čísel se příležitostně podílel také Marián Korytář nebo Radek "Kissák" Kiss a další přispěvatelé.

V úvodu nultého čísla seznamuje redakce své čtenáře s novým periodikem. Popisují ho jako občasník, *„který se snaží o narušení informační blokády. Budeme se zabývat různými uměleckými směry, které se vymykají schválenému klišé naší oficiální kultury a tudíž jsou opomíjeny. (...) Doufáme, že "HAVÍŘOVSKÝ DRbník" pomůže lidem zvednout z pivních keců, nicnedělání a přispěje k tomu co nám všem chybí,*“ (Hadr 1988, č. 0, s.1).

Jednotlivá čísla se po obsahové stránce liší, ve všech číslech jsou však publikovány básně, a to jak známých a zakázaných autorů, tak i amatérských básníků. V nultém a druhém čísle jsou taky zveřejněny informace o vydání dalších samizdatových časopisů, a to včetně ukázek z jejich obsahů.

Nulté číslo se drží původního záměru a informuje o dění v regionu včetně průběhu pololegálních a undergroundových hudebních akcí a případných represí s nimi spojenými. Dále informuje o činnosti hudebních skupin přímo v regionu. Číslo je proloženo básněmi³¹ a informacemi o vydání nových čísel dalších samizdatových periodik nebo sborníků. Zároveň toto číslo informuje čtenáře o životě a díle exilového a zakázaného básníka Ivana Blatného, jehož příběh a básně se v Československu šířily v samizdatu.

Jsou zveřejněny i kritické a sarkastické reakce na demagogické články vydané v oficiálním tisku nebo informace o propuštění předsedy výboru Jazzové sekce Karla Srpa a koncertu na jeho přivítání.

První číslo se od přechozího čísla po tematické stránce výrazně odlišuje. Většinu obsahu tvoří články převzaté ze zahraničních i samizdatových časopisů a periodik z předchozích let, a to ve většině případů bez vědomí autorů.

Na začátku čísla je citována Vyhláška č. 120/1986 o mezinárodním paktu o občanských a lidských právech – článek 19 odst. 2. „*Každý má právo na svobodu projevu; toto právo zahrnuje svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu bez ohledu na hranice, ať ústně, písemně nebo tiskem, prostřednictvím umění, nebo jakýmikoliv jinými prostředky, podle vlastní volby,*“ (Hadr 1988, č. 1, s. 2).

Dále v čísle vyšel například převzatý článek o americké skupině Pere Ubu, sovětské komunitě hippies nebo rozhovor bývalého člena skupiny Beatles George Harrisona s Mukundou Goswamim o hnutí Hare Krišna. Také je v čísle esej Václava Havla z roku 1968 O úhybném myšlení. Stejně jako v nultém čísle jsou publikovány básně. Dění v regionu se věnuje jeden článek popisující výstavu s názvem Surrealistické výtvarnictví. Dále jsou přepsány texty dvou písniček od skupiny The Plastic People of the Universe z alba Jak bude po smrti inspirované tvorbou Ladislava Klímy: Jak bude po smrti a Jsem absolutní vůle.

³¹ Jedná se například o básně básníka ruského původu A. Nika žijícího v Praze. Jeho básně jsou publikovány poprvé (Hadr 1988, č. 1. s. 28).

V závěru čísla je vydán článek převzatý z časopisu Protějšší chodník (se svolením redakce). Jedná se o fiktivní reportáž se setkání mládeže u příležitosti desátého výročí úmrtí Johna Lennona v Praze na Kampě dne 8. prosince 1990 pořádanou Socialistickým svazem mládeže, která se nad těmito setkáními snažila převzít patronát.

Druhé a poslední číslo je nejdelší, má téměř 100 stran. Součástí tohoto čísla je i sebekritický článek, ve kterém člen redakce polemizuje sám se sebou o nedostacích časopisu. Kritizuje především obsahovou stránku čísla, a to odklon předchozího čísla, které se navzdory původnímu záměru téměř nevěnuje dění v regionu, ve kterém vychází. Dále kritizuje, že v případě kritické reakce na článek vydaný v oficiálním tisku chybí přepis původního článku, nebo alespoň problematických úryvků.

Toto číslo se však vrací k původnímu záměru a stejně jako nulté číslo se více věnuje dění v regionu³², a to jak proběhlým kulturním akcím, tak i aktivitám neoficiální hudební scény včetně rozhovoru s baskytaristou skupiny Masomlejn nebo přepisu písně Vyvrhel skupiny Radegast.

Zároveň je patrný větší důraz na společenské a politické dění, jelikož jsou publikovány i informace o událostech v Praze, především o nepovolených protestních akcích konaných ve dnech 21. srpna 1988³³ a 28. října 1988³⁴ i o povolené manifestaci konané u příležitosti výročí Deklarace lidských práv dne 10. prosince 1988.

Jsou zveřejněny i informace o koncertech proběhlých v zahraničí, konkrétně ve Washingtonu, za účelem vyjádření solidarity se členy zakázané Jazzové sekce, a v Budapešti, kde proběhl koncert českých písničkářů³⁵.

Publikována je i příhoda, která se stala Karlu Biňovcovi, který se chtěl zúčastnit veřejného soudního přelíčení s jeho kamarádem Josefem Vránou, který byl obviněn z podvracení republiky. Po dobu soudu byl ale zadržen bezpečnostními složkami, stejně jako jeho dva kamarádi, kteří se přelíčení chtěli zúčastnit také.

³² Včetně informace o petici za osvobození Augustina Navrátila, kterou podepsalo přes 600 000 lidí a s tím související modlitbě na Náměstí míru v Olomouci, které se zúčastnilo několik stovek občanů (Hadr 1989, č. 2, s. 24).

³³ Je publikováno i *Prohlášení ze dne 21. srpna 1988*, ve kterém jsou vzneseny požadavky protestujících. Dále jsou uvedeny instituce, kterým je prohlášení zasláno a adresy, kam mohou lidé posílat podpisové archy (Hadr 1989, š. 2, s. 12).

³⁴ Je zveřejněno i prohlášení Charty 77 a Společenství přátel USA (Hadr 1989, č. 2, s. 16-19).

³⁵ Vystoupil i Jaroslav Hutka žijící od roku 1978 v emigraci.

Dále jsou zveřejněny povídky, a na závěr čísla je uvedena část románu od polského autora Tadeusze Konwickiho *Malá apokalypsa*, který měl být vydáván na pokračování.

V dalším čísle měly vyjít například také ‘Zápisky z pracovního procesu³⁶’, které byly inspirovány dobou, kdy Ivo Pešák pracoval na Nové huti Klementa Gottwalda.

Sama redakce přiznává, že se během vydávání časopisu potýkali s řadou obtíží, především s nedostatkem spolupracovníků, ale i zvýšeným zájmem ze strany bezpečnostních složek. Přesto bylo v průběhu roku připravováno další číslo. Jeho vydání však bylo přerušeno Sametovou revolucí v listopadu 1989.

3.3.2. Severomoravská pasivita

Severomoravská pasivita měla charakter severomoravského informačního periodika. Vycházela měsíčně od února roku 1989. Celkem vyšlo 11 čísel, přičemž vyšla dvě dvojčísla, a to v létě (6–7) a v listopadu (9–10). Poslední číslo roku 1989 bylo vydáno 17. listopadu a je aktuální době před. Poslední číslo (11) vyšlo v dubnu 1990. Jiří Fiedor vzpomíná, že Severomoravská pasivita měla, na rozdíl od ostatních neperiodicky vycházejících samizdatů v regionu, vycházet pravidelně. To potvrzuje i úvodník prvního čísla: „*Budeme se snažit vycházet periodicky. Mnohé samizdaty z našeho regionu nejsou schopny pravidelně a včas informovat a distribuce "pražských " samizdatů u nás pokulhává. To jsou dva hlavní důvody proč vznikají tyto noviny,*“ (Severomoravská pasivita 1989, č. 1, s. 1).

Vydavatelská jádro tvořil Lumír Salzman, Jiří Hanus, Zdeněk Kubica a Jiří Fiedor. Více jak desítka lidí pak byla pravidelnými přispěvateli.

Severomoravská pasivita byla vyráběna pomocí cyklostylových na tzv. rámečcích³⁷. Jednotlivá čísla byla distribuována poštou. „*Pak jsme různě měli každéj svoji distribuční síť. A teď jsme to distribuovali, to člověk nabral adresy různě od lidí, který měli zájem. Já jsem to posílal třeba asi 30 nebo 35 lidem,*“ popisuje Jiří Fiedor.

³⁶ Inspirací pro název bylo dílo *Zápisky z mrtvého domu* od ruského autora Fjodora Michajloviče Dostojevského.

³⁷ „Do dřevěného rámu o velikosti přesahující formát A5 bylo napnuto plátno, pod rámeček se lícem k plátnu vložila blána. Na plátno byla nanášena a rozetřena barva; přejíždělo se po plátně válečkem, na papíře vloženém pod blánu se objevil tisk,“ (Přibáň 2018, s. 46).

Dle Jiřího Fiedora se dělalo přes 100 kopií tak, aby se naplnil 'distribuční seznam'. Tedy každý, o kom redakce věděla, že má zájem, dostal kopii.

Co se týče obsahu, tak Severomoravská pasivita se po celou dobu svého vydávání drží stejných témat a ačkoli se jedná o severomoravské periodikum, věnuje se i událostem a osobnostem z dalších částí republiky. Ve velké míře informuje o činnosti nezávislých iniciativ a spolků, které byly v té době aktivní, např. Hnutí za občanskou svobodu, Nezávislé mírové sdružení, Hnutí za nenásilí, Vězňové hranic nebo Ekologická společnost, Společnost přátel Marty Kubišové apod.

Dále se věnuje undergroundovým koncertům v regionu a případně informuje, zda byl koncert ukončen zásahem bezpečnostních složek.

Periodikum také informuje i o protestních akcích odehrávajících se jak v regionu, tak v Praze a o případných perzekucích ze strany bezpečnostních složek. Dále jsou publikovány reakce na demagogické články publikované v masových médiích³⁸, a to mnohdy humornou formou.

Zvláštní pozornost je věnována manipulativnímu článku s názvem 'Kdo je Václav Havel?' otištěném v deníku Nová svoboda. Tento článek vyšel v reakci na dopis zasláný předsedovi vlády Ladislavu Adamcovi, který byl deníku Nová svoboda (a dalším) dán pouze na vědomí: „Připojujeme se k petici iniciativy kulturních pracovníků a žádáme okamžité propuštění Václava Havla a ostatních politických vězňů, zároveň zastavení trestního stíhání všech účastníků pietní vzpomínky na sebeupálení Jana Palacha. Dále žádáme pravdivé informování naší veřejnosti o událostech na Václavském náměstí od 15. do 21. 1. 1989 a zahájení skutečného dialogu moci s nezávislými občanskými iniciativami,“. K petici se podpisem připojilo 78 obyvatel tehdejšího Severomoravského kraje (Severomoravská pasivita, č. 2, s. 7).

Mimo článku, ve kterém se autor nevybíravým způsobem vyjadřuje o Václavu Havlovi, o samotných ručitelích petice a podporovatelích uvězněných disidentů, jsou v deníku Nová svoboda zveřejněna jména a adresy ručitelů³⁹. Ručitelé petice na to jednak reagují poděkováním redakci Nové svobody za šíření povědomí o petici a informují, kolik lidí od té doby petici

³⁸ Jedná se např. o dezinformační kampaň, kdy jsou účastníci protestů označováni za narkomany, alkoholiky a psychopaty (Severomoravská pasivita, č. 1, s. 3-4) nebo o články referujících o předcích Václava Havla nebo Tomáše Hradílka za účelem jejich diskreditace (Severomoravská pasivita, č. 4, s. 16-17).

³⁹ Jiří Fiedor dodává: „Asi očekávali, že nám budou lidi rozbíjet okna, nebo nějakou možnou perzekuci, ale vlastně nic takového se nikomu nestalo. Naopak já mám takovou zkušenost, že třeba sousedka mi říká 'Já Vám fandím,' že to mělo úplně opačnej efekt.“.

podepsalo, jednak kritikou neseriózního jednání redakce (Severomoravská pasivita, č. 2, s. 7-9).

Dále v Severomoravské pasivitě průběžně vycházejí básně, pozvánky na kulturní akce, ukázky ze zakázané literatury, úvahy, fejetony⁴⁰, rozhovory, otevřené dopisy nebo kritické a glosované komentáře reflektující stav společnosti a politické směřování země (situace v Československu byla opakovaně srovnávána především se situací v Polsku, ale i Maďarsku nebo Sovětském svazu).

V Severomoravské pasivitě je otisknut dopis Marty Zajícové (matky Jana Zajíce), který napsala tři měsíce po jeho upálení. Součástí dopisu je i báseň Janu Palachovi, jejímž autorem je právě Jan Zajíc. (Severomoravská pasivita 1989, č. 1, s. 1-2).

Také je zveřejněna anketa samizdatového časopisu Hadr⁴¹, v rámci které odpovídalo 40 aktivistů na následující otázku: „*V minulém roce v naší společnosti nebyvale narostla aktivita neformálních iniciativ. Co očekáváte od těchto iniciativ v tomto roce?*“⁴².

Ohlasy na aktivity neformálních iniciativ jsou pozitivní. Respondenti, jejichž odpovědi byly zveřejněny, veskrze očekávají větší další nárůst aktivit nezávislých iniciativ, vyvíjení tlaku na oficiální instituce a s tím související pronikání do povědomí obyvatel. Jeden z respondentů uvádí, že se nezávislé iniciativy doposud zaměřovaly převážně na Prahu a vyjadřuje naději, že aktivita naroste i v dalších městech.

Další z respondentů uvádí, že mezi občany vzrostlo povědomí o aktivitách nezávislých iniciativ a k těmto hnutím se sami hlásí (Severomoravská pasivita 1989, č. 2, s. 4-6, 10, 12, 16, 20).

Severomoravská pasivita také informuje o zatýkání disidentů a o následujících soudních procesech. Jedná se o Františka "Čuňase" Stárka a jeho družku Ivu Vojtkovou, kteří byli zadrženi za vydávání samizdatů (Severomoravská pasivita 1989, č. 2, s. 1; č. 5, s. 1; č. 7-8, s. 7-

⁴⁰ Pravidelným přispěvatelem byl např. disident a chartista Karel Biňovec.

⁴¹ Anketa měla vyjít jako samostatná příloha, ale z důvodu vážných technických problémů byla nabídnuta redakci Severomoravské pasivity ke zveřejnění.

⁴² Respondenti, jejich odpovědi byly zveřejněny, jsou převážně z řad disentu. Jedná se například o Václava Žufana, Františka Kadlece, Tomáše Hradílka, Dolores Šavrdovou nebo Karla Biňovce. Většina respondentů odpovídá pod vlivem násilí ze strany režimu proti manifestacím, které se konaly na konci října 1988 u příležitosti 70. výročí založení Československé republiky nebo v lednu 1989 na výročí sebeupálení Jana Palacha.

11) nebo Tomáše Hradílka, který byl obžalován z ohrožování zájmu republiky (Severomoravská pasivita 1989, č. 3, s. 4; č. 4, s. 7).

Čtenáři jsou také seznámeni se životem a dílem disidenta a politického vězně Jaromíra Šavrdy a pokusů bezpečnostních složek o zamezení uctění jeho památky.

Dále jsou publikovány rozhovory s disidenty a účastníky protestních akcí. Zveřejněn je i text petice Několik vět (Severomoravská pasivita, č. 6-7, s. 6-7).

Prostor je věnován i ekologickým tématům, a sice plánované výstavbě koksovny ve Stonavě, která by dle redakce znamenala ekologickou katastrofu pro celý region. V jednotlivých článcích jsou jednak popsány případné dopady na lidské zdraví i životní prostředí, jednak protestní akce⁴³ (Severomoravská pasivita 1989, č. 5, s. 1; č. 8, s. 16-19; č. 9-10, s. 38-41).

Poslední číslo Severomoravské pasivity vychází v dubnu 1990 a tematicky se drží původního konceptu. Informuje o výstavě dvacet let občansky i lidsky perzekuovaného malíře a grafika Pavla Hlavatého v Havířově nebo uvádí srovnání zdravotního stavu obyvatel Ostravy se zbytkem republiky. Dále je zveřejněn rozhovor se zpěvákem undergroundové skupiny Garáž Tonym Ducháčkem a příběh skupiny PkB Blues. Poslední číslo Severomoravské pasivity je zakončené ironizujícím blahopřáním komunistické straně k 70. narozeninám.

3.4. Závěrečné shrnutí

Undergroundové společenství se v Havířově vyvíjelo podobným způsobem, jako ve zbytku republiky, jen o něco později. Největší rozmach undergroundových hudebních skupin a koncertů přišel až v 80. letech s nástupem mladší generace. Do té doby byla v této oblasti silná komunita mániček, které režimem zakázanou hudbu sice poslouchali, ale sami ji ve větší míře neprovozovali.

Vše začalo u mladých lidí, kamarádů s dlouhými vlasy, kteří chtěli poslouchat a hrát hudbu, která se jim líbí, a to mimo establishmentem podporovanou oficiální kulturu, ve které se nechtěli angažovat. Represe ze strany režimu ale přispěly k politizaci undergroundové scény. Z hudebníků, kteří se o politiku příliš nezajímali se stali aktivní kritici

⁴³ Nejhlasitěji protestovali Poláci, a to i z řad politiků, jelikož výstavba koksovny by měla negativní vliv i na polské území.

komunistického režimu, kteří se angažovali v nezávislých institucích, které v některých případech vystupovaly jako opoziční síla.

Undergroundové hudební skupiny často rychle vznikaly a zase zanikaly. I jejich sestava se často měnila. Znalost not nebo hry na konkrétní nástroj často nebyla podmínkou. Muzikantům šlo především o to, se pobavit.

Důležitou roli sehrála i konkrétní místa. Jednalo se o hospody, kde se scházeli lidé z undergroundu, ale i barák v Třanovicích, kde proběhl první větší undergroundový festival v regionu. Festivaly v Třanovicích přispěly k propojení undergroundové komunity.

Undergroundové koncerty často probíhaly pod záminkou odlišných událostí, například svateb nebo fotbálků. Prostory často poskytl soukromé objekty či pozemky nebo pronajaté hospodské sály. Stále ale hrozil zásah bezpečnostních složek, který mohl mít formu per-lustrace zúčastněných, ale i fyzického násilí nebo zadržení. Tyto zásahy mývaly často svou dohru, kdy byl na dotčené vyvíjen nátlak ke spolupráci, ale i k vystěhování.

Zároveň se ukázalo, jak důležitou roli může sehrát jednatel. V rozhovorech se často opakoval motiv, kdy respondenti uvedli konkrétního člověka, který je buď přímo ovlivnil určitým směrem nebo je seznámil s dalšími lidmi, kteří na ně měli vliv.

Na příběhu kapely Kmochova paralýza je ukázáno, jak rychle se může změnit přístup lidí pověřených režimem, kdy v jednu chvíli dostali za své vystoupení diplom, a o pár měsíců později byly koncerty, na kterých hráli, ukončovány policejním zásahem a členové skupiny se potýkali s represemi i v soukromém životě.

Samizdatové časopisy, které v regionu vycházely, byly pro undergroundovou kulturu zásadní. Informovaly jak o událostech na kulturní scéně, tak i o politické situaci a událostech v regionu, i mimo něj.

Účast na undergroundových akcích pod hrozbou perzekucí a výroba samizdatových časopisů v náročných podmínkách je známkou odhodlání pokračovat v činnosti proti totalitnímu režimu.

Část lidí působících v undergroundu se angažovala i v rámci nezávislých iniciativ, které měly v některých případech vyloženě politický program a pokoušely se s komunistickým režimem diskutovat. Dále se na různých úrovních angažovali v průběhu Sametové revoluce,

přičemž někteří lidé, kteří měli svůj původ právě v undergroundu, se podíleli na vedení země po revoluci.

Závěr

Předkládaná diplomová práce podrobně mapuje genezi undergroundového hnutí a vydávání samizdatových časopisů v severomoravském městě Havířov a jeho okolí. Samizdatové časopisy byly neodmyslitelnou součástí undergroundu. Jejich prostřednictvím se šířily informace jak z kulturní, tak politické oblasti. Tyto samizdaty se často distribuovali přímo na undergroundových hudebních akcích, na které často dorazili lidé z různých regionů.

Undergroundové hnutí se na severní Moravě, potažmo Slezsku neobjevilo samo od sebe. Z tohoto důvodu byl v teoretické části práce popsán vývoj undergroundového hnutí na obecné úrovni, a to od 50. let 20. století, jelikož už v tomto období byly nastartovány procesy, které přispěly k jeho vzniku. Byly například zavedeny kvalifikační zkoušky, které byly zámkou pro provedení čistek v oblasti kultury. Zároveň už v 50. letech bojoval komunistický režim proti hudebnímu stylu, který do Československa přišel ze Západu, kterým byl rock'n'roll.

V následující dekádě to byl big beat, kterým se inspirovaly stovky amatérských kapel, které zakládala především mládež. Tomuto rozmachu big beatové kultury přispělo uvolňování politických a společenských poměrů, jež vyústilo v pražské jaro, které bylo ukončeno invazí vojsk států Varšavské smlouvy v srpnu roku 1968.

V 70. letech následoval návrat do totalitního režimu, ve kterém se naplno projevilo undergroundové hnutí. Jednalo se o lidi, kteří nechtěli mít s oficiální kulturou nic společného, což se režim snažil násilně potlačit a tím docházelo k politizaci celé záležitosti a ke gradaci konfliktu. Brutální zásahy proti mládeži navštěvující neoficiální hudební koncerty a politický proces s undergroundovými hudebníky vyústil ve sjednocení do té doby neexistující opozice, ze které vznikla Charta 77.

Zároveň ale došlo na konci 70. let k atomizaci undergroundu jako takového a jeho stažení se do ústraní. V 80. letech ale dospěla nová generace, která se undergroundem 70. let inspirovala. Underground byl v tomto období méně centralizovaný, ale o to různorodější. Z velké části byl ovlivněn pronikáním nových hudebních stylů ze Západu do Československa, zejména punku a nové vlny.

Co se týče přímo oblasti kolem severomoravského města Havířov, které je věnována praktická část této práce, tak největší aktivita undergroundových hnutí zde nastala právě

v 80. letech. V rámci praktické části předkládané práce byly provedeny rozhovory se čtyřmi respondenty, kteří v tomto období žili v Havířově, byli součástí undergroundové komunity a případně se podíleli na vydávání samizdatových časopisů. Analýza provedených rozhovorů poskytla autentický popis vývoje tamější undergroundové kultury včetně důsledků, se kterými se museli potýkat ti, kteří byli v undergroundu aktivní. Vývoj undergroundu v určené oblasti je popsán i na základě samizdatových časopisů, které buď v tomto regionu vycházely, nebo se věnovaly tamějším událostem. Dva z těchto samizdatů, konkrétně Hadr a Severomoravská pasivita, jsou podrobně analyzovány z obsahové stránky.

Dále je podrobně popsána činnost hudební skupiny Kmochova paralýza, která vznikla v Havířově, a která se aktivně účastnila (polo)legálních akcí a zapsala se mezi legendy severomoravského undergroundu.

Undergroundu nebyl pouze hudební styl, ale i sebevědomý způsob života.

Summary

The thesis presents a detailed map of the genesis of the underground movement and the publishing of samizdat magazines in the North Moravian town of Havířov and its surroundings. Samizdat magazines were an essential part of the underground. Through them, information from both the cultural and political spheres was disseminated. These samizdat magazines were often distributed directly at underground music events, which were often attended by people from different regions.

The underground movement did not appear in North Moravia, or Silesia for that matter, on its own. For this reason, the theoretical part of the thesis describes the development of the underground movement on a general level, starting in the 1950s, since the processes that contributed to its emergence were already set in motion during this period. For example, qualifying examinations were introduced, which were a pretext for carrying out purges in the cultural sphere. At the same time, as early as the 1950s, the communist regime was already fighting against a musical style that had come to Czechoslovakia from the West, namely rock'n'roll.

In the following decade, it was big beat, which inspired hundreds of amateur bands founded mainly by young people. This boom in big beat culture was helped by the easing of political and social conditions that resulted in the Prague Spring, which was ended by the invasion of the Warsaw Pact troops in August 1968.

In the 1970s, a return to totalitarianism followed, in which the underground movement became fully manifest. These were people who wanted nothing to do with the official culture, whom the regime tried to suppress violently, thus politicising the whole issue and escalating the conflict. The brutal crackdown on young people attending unofficial music concerts and the political trial of underground musicians resulted in the unification of a previously non-existent opposition, from which Charter 77 emerged.

At the same time, however, by the end of the 1970s, the underground as such was atomized and retreated into seclusion. In the 1980s, however, a new generation came of age that was inspired by the underground of the 1970s. The underground in this period was less centralized, but all the more diverse. It was largely influenced by the penetration of new musical styles from the West into Czechoslovakia, especially punk and new wave.

As far as the area around the North Moravian town of Havířov, which is the focus of the practical part of this thesis, is concerned, the greatest activity of underground movements occurred here in the 1980s. Within the practical part of the present work, interviews were conducted with four respondents who lived in Havířov during this period, were part of the underground community and eventually participated in the publication of samizdat magazines. The analysis of the interviews provided an authentic description of the development of the local underground culture, including the consequences faced by those who were active in the underground. The development of the underground in the designated area is also described on the basis of samizdat magazines that were either published in the region or covered local events. Two of these samizdat magazines, namely Rag and Severomo-ravská pasivita, are analysed in detail in terms of content.

Furthermore, the activity of the musical group Kmochova paralysis, which was founded in Havířov and which actively participated in (semi-)legal events and became one of the legends of the North Moravian underground, is described in detail.

Použité zdroje

Knihy

ALAN, Josef, Tomáš BITRICH, Michal BREGANT, et al. *Alternativní kultura: příběh české společnosti 1945-1989*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, 610 stran, [48] stran obrazových příloh. ISBN 80-7106-449-1.

BALÍK, Stanislav, Vít HLOUŠEK, Jan HOLZER a Jakub ŠEDO. *Politický systém českých zemí 1848-1989*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita Brno, Mezinárodní politologický ústav, 2011, 178 s. ISBN 978-80-210-5438-7.

DANIEL, Ondřej. *Kultura svépomocí: ekonomické a politické rozměry v českém subkulturálním prostředí pozdního státního socialismu a postsocialismu*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2016. ISBN 978-80-7308-706-7.

DVOŘÁK, Tomáš a Tomáš BOROVSÝ. *Úvod do studia dějepisu*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7012-7.

GALLETTA, Anne a William E. CROSS. *Mastering the semi-structured interview and beyond: from research design to analysis and publication*. New York: New York University Press, 2013, xiii, 245 stran; 24 cm. ISBN 978-0-8147-3293-9.

HALAMOVÁ, Veronika. *Kultura a propaganda: utváření nové společnosti v komunistickém Československu v letech 1948-1953*. Ostrava: Moravapress, 2014. ISBN 978-80-87853-11-5.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016, 437 s. ISBN 978-80-262-0982-9.

HROCH, Miloš a Nico CARPENTIER. *Vystřihni – nalep: jak post-digitální tisk a ziny vzkřísily papírová média*. Praha: Akropolis, 2022, 180 stran; 21 cm. ISBN 978-80-7470-454-3.

HRUBÝ, Karel a Tomáš HERMANN. *Cesty komunistickou diktaturou: kritické studie a eseje*. Praha: Argo, 2018, 481 stran; 21 cm. ISBN 978-80-257-2474-3.

KNAPÍK, Jiří a Martin FRANC. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. Praha: Academia, 2011–2011, 2 svazky. ISBN 978-80-200-2019-2.

KNAPÍK, Jiří a Martin FRANČ. *Mezi pionýrským šátkem a mopedem: děti, mládež a socialismus v českých zemích 1948-1970*. Praha: Academia, 2018. Šťastné zítřky (Academia). ISBN 978-80-200-2890-7.

KÖPPLOVÁ, Barbara a Radim WOLÁK. *Česká média a česká společnost v 60. letech*. Praha: Radioservis, 2008, 170 s.; 20 cm. ISBN 978-80-86212-94-4.

KUDRNA, Ladislav. *Reflexe undergroundu*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2016, 321 s. ISBN 978-80-87912-55-3.

KUDRNA, Ladislav. *Podhoubí undergroundu*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2018, 203 s. ISBN 978-80-88292-17-3.

KUDRNA, Ladislav. *Od mániček k undergroundu*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2019, 176 s. ISBN 978-80-88292-57-9.

KUDRNA, Ladislav. *Hvězdná hodina undergroundu: underground a Československo v letech 1976-1981*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2021, 210 s. ISBN 978-80-88292-99-9.

KUDRNA, Ladislav a František STÁREK. *Kapela: pozadí operace, která stvořila Chartu 77*. Praha: Academia, 2017, 409 stran, 52 stran obrazových příloh. ISBN 978-80-200-2757-3.

KUDRNA, Ladislav a František STÁREK. *Kniha v barvě krve: násilí komunistického režimu vůči undergroundu*. Praha: Academia, 2020, 601 stran; fotografie. ISBN 978-80-200-3207-2.

MACHOVEC, Martin, Pavel NAVRÁTIL a František STÁREK. *"Hnědá kniha": o procesech s českým undergroundem*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2012, 515 s. ISBN 978-80-87211-74-8.

MALÝ, Ivan. *Česká společnost a kultura v osmdesátých letech dvacátého století*. Praha: Národní muzeum, 2015, 268 s. ISBN 978-80-7036-470-3.

NEBOJSA, Bořivoj. *Normalizace, to je ono!* Tišnov: Sursum, 2001, 110 s. ISBN 80-85799-93-6.

POSPÍŠIL, Filip a Petr BLAŽEK. *"Vraťte nám vlasy!": první máničky, vlasatci a hippies v komunistickém Československu*. Praha: Academia, 2010, 589 s. ISBN 978-80-200-1873-1.

RIEDEL, Jaroslav. *Plastic people a český underground*. Praha: Galén, 2016, 476 s. ISBN 978-80-7492-291-6.

ROSZAK, Theodore, Pavel ČERNOVSKÝ a Martin C. PUTNA. *Zrod kontrakultury: úvahy o technokratické společnosti a mládeži v opozici*. Praha: Malvern, 2015, 321 stran; 20 cm. ISBN 978-80-7530-035-5.

STÁREK, František a Martin VALENTA. *Podzemní symfonie Plastic People*. Praha: Argo, 2018, 373 s. ISBN 978-80-257-2522-1.

STÁREK, František a Jiří KOSTŮR. *Baráky: souostroví svobody*. Praha: Pulchra, 2010, 635 s. ISBN 978-80-87377-19-2.

TŮMA, Oldřich a Markéta DEVÁTÁ. *1968: Pražské jaro 1968*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i, 2011, 229 stran; 23 cm. ISBN 978-80-7285-119-5.

VANĚK, Miroslav. *Byl to jenom rock'n'roll? hudební alternativa v komunistickém Československu 1956-1989*. Praha: Academia, 2010. Šťastné zítřky (Academia). ISBN 978-80-200-1870-0.

VANĚK, Miroslav a Pavel MÜCKE. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. 2. přepracované a doplněné vydání. V Praze: Karolinum, 2015, 326 stran; 21 cm. ISBN 978-80-246-2931-5.

VLADIMIR 518. *Kmeny 0: městské subkultury a nezávislé společenské proudy před rokem 1989*. V Praze: Bigg Boss & Yinachi, 2013, 739 s. ISBN 978-80-903973-8-5.

Články

BÁRTA, Jan. Skupina Nahoru po schodišti dolů band a státní moc. Příspěvek k dějinám neoficiální hudební scény 80. let. *Soudobé dějiny* [online]. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2011, **XVIII**(3), 383-413 [cit. 2023-06-28]. ISSN 1210-7050.

BLÜML, Jan. Reception of the Rolling Stones in Communist Czechoslovakia. *Rock Music Studies* [online]. 2015, 2015-10-29, **2**(3), 257-279 [cit. 2023-06-04]. ISSN 1940-1159. Dostupné z: doi:10.1080/19401159.2015.1093374

HOUDA, Přemysl. Pódia znovu jen pro prověřené. „Normalizace“ oficiální populární hudby v Československu 70. let. *Soudobé dějiny* [online]. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2011, **XVIII**(3), 310-329 [cit. 2023-07-10]. ISSN 1210-7050.

CHOLÍNSKÝ, Jan. Stojíme u zdi. K českému hudebnímu undergroundu 80. let. *Paměť a dějiny: PD* [online]. Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, **IX**(1), 78-91 [cit. 2023-05-28]. ISSN 1802-8241.

KUDRNA, Ladislav a František STÁREK. Zásah, který změnil underground. *Paměť a dějiny: PD* [online]. Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, **IX**(1), 27-41 [cit. 2023-07-31]. ISSN 1802-8241.

PARRY, Albert. The Twentieth Congress: Stalin's "Second Funeral." *American Slavic and East European Review* [online]. 1956, **15**(4) [cit. 2023-07-20]. ISSN 10497544. Dostupné z: doi:10.2307/3001305

PŘIBÁŇ, Michal. Vnitrozemí a pohraničí českého literárního samizdatu. *Česká literatura* [online]. Institute of Czech Literature, of the Academy of Sciences of the Czech Republic, 2016, **64**(6), 822-847 [cit. 2023-07-12]. ISSN 0009-0468.

VALENTA, Martin. Konečně Rockfest! Proměny mechanismů kontroly amatérské rockové hudby v 80. letech 20. století. *Securitas imperii* [online]. Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, (30), 278-300 [cit. 2023-06-20]. ISSN 1804-1612.

ZASLAVSKY, Victor. Censorship in the Soviet Union. *Society (New Brunswick)* [online]. New York: Springer US, 2022, **59**(3), 288-294 [cit. 2023-06-29]. ISSN 0147-2011. Dostupné z: doi:10.1007/s12115-022-00721.

Internetové zdroje

BERNATT-RESZCZYŃSKÁ, Markéta. Proces s undergroundem skončil fiaskem. „Vlasatců“ se zastali intelektuálové. *Paměť národa* [online]. [cit. 2023-05-31]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/stalo-se/proces-s-undergroundem-skoncil-fiaskem-vlasatcu-se-zastali-intelektualove>

JIROUS, Ivan Martin, 1975. Zpráva o třetím českém hudebním obrození [online]. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: http://www.disent.usd.cas.cz/wp-content/uploads/UserFiles_file_03_Prameny_09_NORM_Magor_Zprava.pdf

PEŠÁK, Ivo a Petr MELICHAR, nedatováno. Kmochova paralýza. *Veselý hřbitov* [online]. [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <http://www.veselyhřbitov.com/soubory/kapely/kmoch.html>

PETR HRABALIK, nedatováno. Rudolfov u Českých Budějovic aneb „Budějovický masakr“, březen 1974 —. *Česká televize* [online]. [cit. 2023-06-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/specialy/bigbit/ceskoslovensko/clanky/236-rudolfov-u-ceskych-budejovic-aneb-budejovicky-masakr-brezen-1974/>

Orální historie

Rozhovor s Ivem Pešákem, Praha, uskutečněný v prosinci 2021. Rozhovor vedla Anastazie Podhůrská.

Rozhovor s Jiřím Fiedorem, Praha, uskutečněný v červnu 2023. Rozhovor vedla Anastazie Podhůrská.

Rozhovor s Miroslavem Zvárou, Svitavy, uskutečněný v červenci 2023. Rozhovor vedla Anastazie Podhůrská.

Rozhovor s Janem Žolnerčíkem, Havířov, uskutečněný v červenci 2023. Rozhovor vedla Anastazie Podhůrská.

Dodatkový rozhovor s Ivem Pešákem, Havířov, uskutečněný v červenci 2023. Rozhovor vedla Anastazie Podhůrská.

Samizdaty

Hadr, 0/1988. Soukromý archiv Jiřího Fiedora.

Hadr, 1/1988. Archiv: Libri prohibity.

Hadr, 2/1989. Archiv: Libri prohibity.

Mašurkovské podzemné. 1/1987. Online archiv: Libri prohibity. Dostupné z: https://scriptum.cz/soubory//scriptum/%5Bnode%5D/masurkovske-podzemne_1987_01_ocr.pdf

Mašurkovské podzemné. 3/1988. Online archiv: Libri prohibity. Dostupné z: https://scriptum.cz/soubory//scriptum/%5Bnode%5D/masurkovske-podzemne_1988_03_ocr.pdf

Mašurkovské podzemné. 5/1989. Online archiv: Libri prohibity. Dostupné z: https://scriptum.cz/soubory//scriptum/%5Bnode%5D/masurkovske-podzemne_1989_05_ocr.pdf

Mašurkovské podzemné. 6/1989. Online archiv: Libri prohibity. Dostupné z: https://scriptum.cz/soubory//scriptum/%5Bnode%5D/masurkovske-podzemne_1989_06_ocr.pdf

Mašurkovské podzemné. 7/1989. Online archiv: Libri prohibity. Dostupné z: https://scriptum.cz/soubory//scriptum/%5Bnode%5D/masurkovske-podzemne_1989_07_ocr.pdf

Protějšší chodník 4/1988. Soukromý archiv Jiřího Fiedora.

Severomoravská pasivita, 1/1989. Online archiv: Libri prohibity. Dostupné z: https://scriptum.cz/soubory//scriptum/%5Bnode%5D/severomoravska-pasivita_1989_01_ocr.pdf

Severomoravská pasivita, 2/1989. Online archiv: Libri prohibity. Dostupné z: https://scriptum.cz/soubory//scriptum/%5Bnode%5D/severomoravska-pasivita_02_1989_brezen.pdf

Severomoravská pasivita, 3/1989. Online archiv: Libri prohibity. Dostupné z: https://scriptum.cz/soubory//scriptum/%5Bnode%5D/severomoravska-pasivita_03_1989_ocr.pdf

Severomoravská pasivita, 4/1989. Online archiv: Libri prohibity. Dostupné z: https://scriptum.cz/soubory//scriptum/%5Bnode%5D/severomoravska-pasivita_04_1989_ocr.pdf

Severomoravská pasivita, 5/1989. Online archiv: Libri prohibity. Dostupné z: https://scriptum.cz/soubory//scriptum/%5Bnode%5D/severomoravska-pasivita_05_1989_cerven_ocr.pdf

Severomoravská pasivita, 6-7/1989. Online archiv: Libri prohibity. Dostupné z: https://scriptum.cz/soubory//scriptum/%5Bnode%5D/severomoravska-pasivita_06-07_1989_cervenec-srpen_ocr.pdf

Severomoravská pasivita, 8/1989. Online archiv: Libri prohibity. Dostupné z: https://scriptum.cz/soubory//scriptum/%5Bnode%5D/severomoravska-pasivita_08_1989_zari_ocr.pdf

Severomoravská pasivita, 9-10/1989. Online archiv: Libri prohibity. Dostupné z: https://scriptum.cz/soubory//scriptum/%5Bnode%5D/severomoravska-pasivita_1989_09-10_ocr.pdf

Severomoravská pasivita, 11/1990. Online archiv: Libri prohibity. Dostupné z: https://scriptum.cz/soubory//scriptum/%5Bnode%5D/severomoravska-pasivita_1990_11_ocr.pdf

Vokno, 1/1979. Online archiv: Libri Prohibity. Dostupné z: https://scriptum.cz/soubory/scriptum/vokno/vokno_1979_01_ocr.pdf

Voknoviny, 1/1987. Online archiv: Libri Prohibity. Dostupné z: https://scriptum.cz/soubory/scriptum/voknoviny/voknoviny_1987_01_ocr.pdf

Voknoviny, 10/1988. Online archiv: Libri Prohibity. Dostupné z: https://scriptum.cz/soubory/scriptum/voknoviny/voknoviny_1988_10_ocr.pdf

Voknoviny, 11/1988. Online archiv: Libri Prohibity. Dostupné z: https://scriptum.cz/soubory/scriptum/voknoviny/voknoviny_1988_11_ocr.pdf

Seznam příloh

Příloha 1: Fotky z hudebního festivalu na baráku v Třanovicích

Příloha 2: Fotky hudební skupiny Kmochova Paralýza

Příloha 3: Ukázka samizdatového časopisu Hadr.

Příloha 4: Ukázka ze samizdatového časopisu Protější chodník.

Příloha 5: Přepis rozhovoru s Ivem Pešákem, prosinec 2021

Příloha 6: Přepis rozhovoru s Jiřím Fiedorem, červen 2023

Příloha 7: Přepis rozhovoru s Miroslavem Zvárrou, červenec 2023

Příloha 8: Přepis rozhovoru s Janem Žolnerčíkem, červenec 2023

Příloha 9: Přepis rozhovoru s Ivem Pešákem, červenec 2023

Příloha č. 1

Fotky z hudebního festivalu na baráku v Třanovicích.

Obr. 1: Festival undergroundových kapel na baráku v Třanovicích. Zdroj: Soukromá sbírka Jana "Tuleně" Žolnerčíka.

Obr. 2: Festival undergroundových kapel na baráku v Třanovicích. Zdroj: Soukromá sbírka Jana "Tuleně" Žolnerčíka.

Obr. 3: Festival undergroundových kapel na baráku v Třanovicích. Zdroj: Soukromá sbírka Jana "Tuleně" Žolnerčíka.

Obr. 4: Festival undergroundových kapel na baráku v Třanovicích. Zdroj: Soukromá sbírka Jana "Tuleně" Žolnerčíka.

Obr. 5: Autobus plný "mániček. Festival undergroundových kapel na baráku v Třanovicích. Zdroj: Soukromá sbírka Jana "Tuleně" Žolnerčíka.

Příloha č. 2

Fotky undergroundové hudební skupiny Kmochova paralýza. Fotky pocházejí z webu <http://www.veselyhrbitov.com/>, který mapuje underground v Havířově a okolí. Autory webu jsou Petr Melichar a Ivo Pešák. Fotky jsou zveřejněny se svolením Iva Pešáka.

Obr. 6: Kmochova paralýza. Zdroj: <http://www.veselyhrbitov.com/soubory/fotoga/kmochf.html>.

Obr. 7: Diplom pro Kmochovu paralýzu za aktualizaci dechových tradic. Rockové pódium, 29. 10. 1988. Zdroj: <http://www.veselyhrbitov.com/soubory/fotoga/kmochf.html>.

Obr. 8: Kmochova paralýza, vystoupení před klubem Žalák v Ostravě, 1988. Zdroj: <http://www.veselyhrbitov.com/soubory/fotoga/kmochf.html>.

Obr. 9: Kmochova paralýza. Zdroj: <http://www.veselyhrbitov.com/soubory/fotoga/kmochf.html>.

Obr. 10: Kmochova paralýza. Zdroj: <http://www.veselyhrbitov.com/soubory/fotoga/kmochf.html>.

Obr. 11: Kmochova paralýza. Festival "Hudba správných hochů", Věrovany 1989. Zdroj: <http://www.veselyhrbitov.com/soubory/fotoga/kmochf.html>.

Obr. 12: Kmochova paralýza. Festival "Hudba správných hochů", Věrovany 1989. Zdroj: <http://www.veselyhrbitov.com/soubory/fotoga/kmochf.html>.

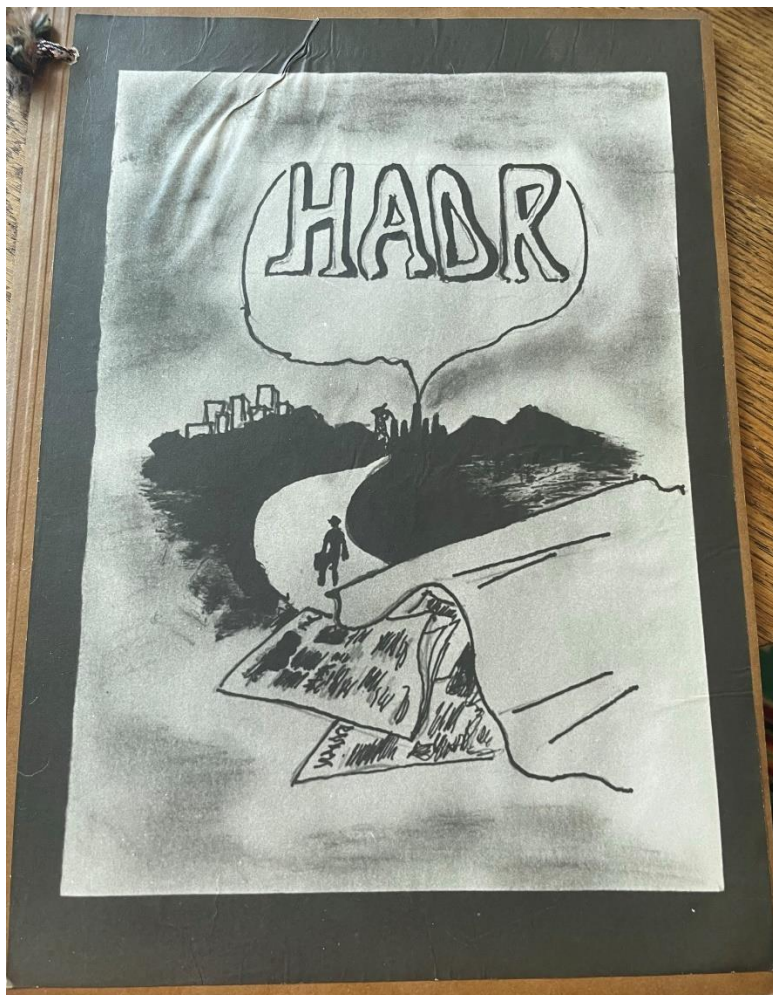
Obr. 13: Kmochova paralýza. Festival "Hudba správných hochů", Věrovany 1989. Zdroj: <http://www.veselyhrbitov.com/soubory/fotoga/kmochf.html>.

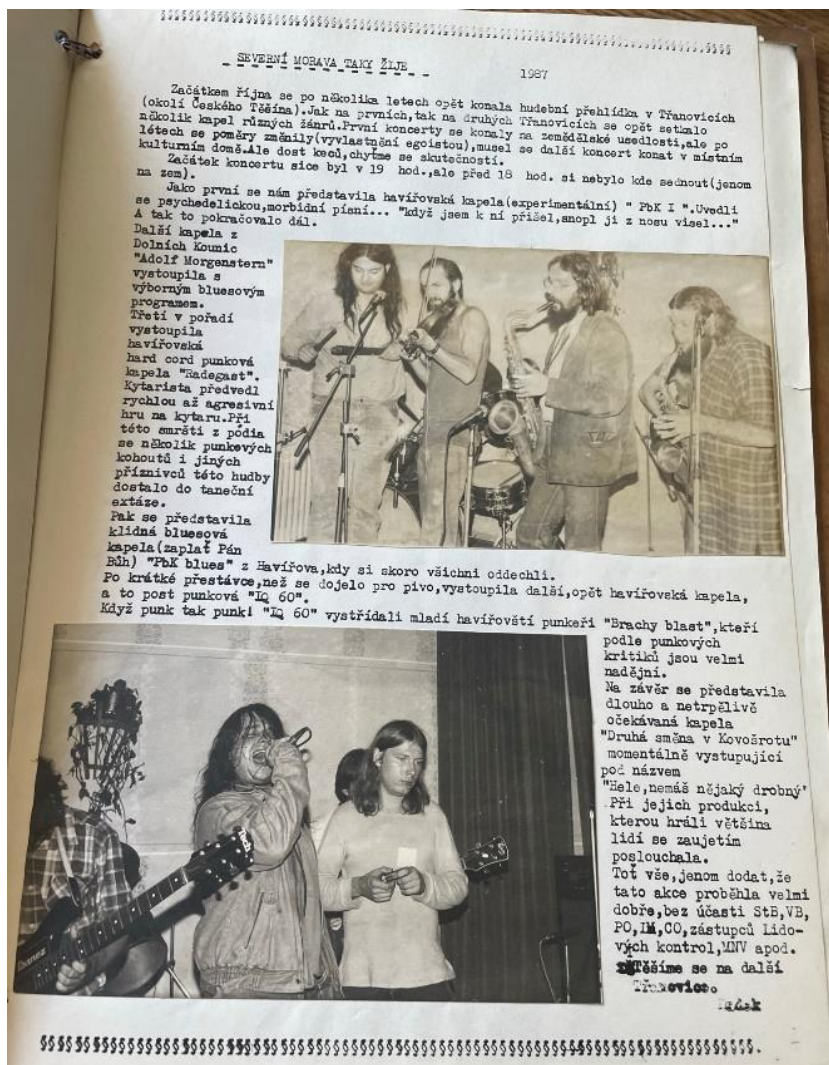
Obr. 14: Kmochova paralýza. Festival "Hudba správných hochů", Věrovany 1989. Zdroj: <http://www.veselyhrbitov.com/soubory/fotoga/kmochf.html>.

Příloha č. 3

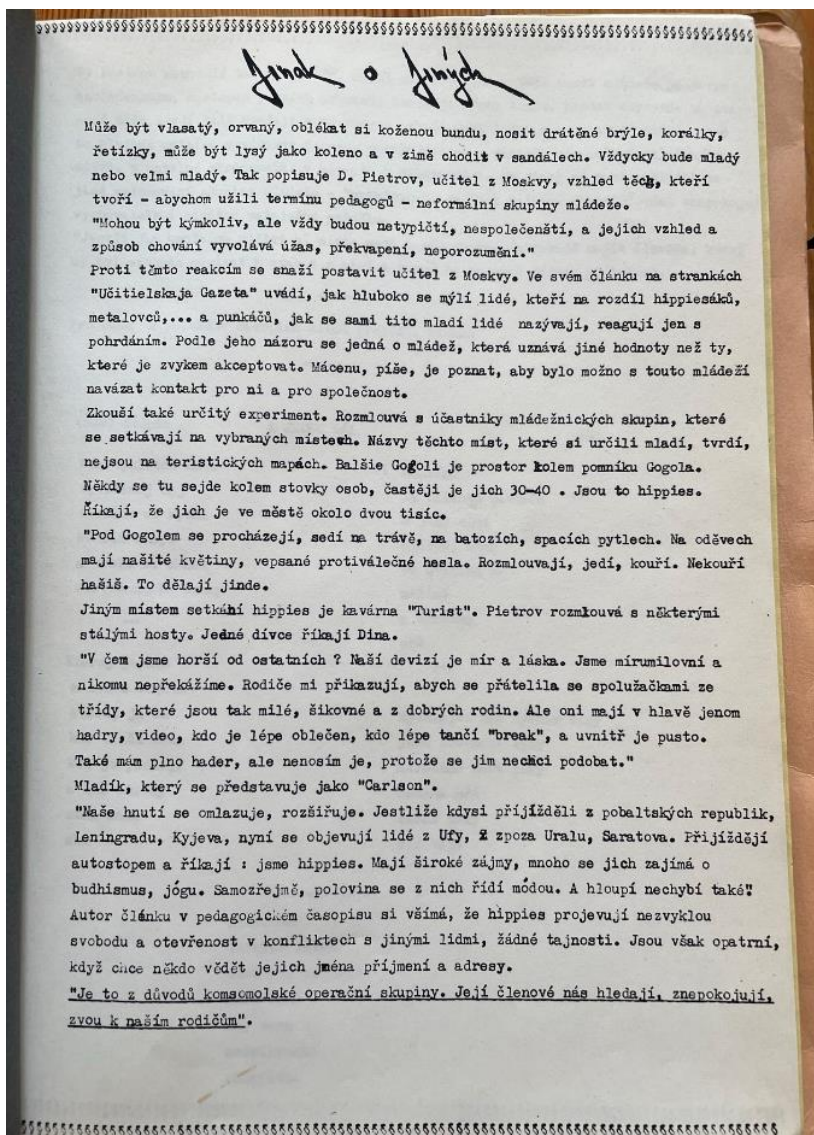
Ukázka samizdatového časopisu Hadr.

Obr. 15: Ukázka samizdatového časopisu Hadr, nulté číslo, 1988. Zdroj: archiv Jiřího Fiedora.

Obr. 16: Ukázka samizdatového časopisu Hadr, nulté číslo, 1988. Zdroj: archiv Jiřího Fiedora.

Obr. 17: Ukázka samizdatového časopisu Hadr, 1. číslo, 1988. Zdroj: archiv Libri prohibiti.

NEOHlášená VOJENSKá PŘEHáDKA

obnovené transportéry v centru Prahy

Je pátek 26. října.

Trvalo dlouhá léta, než se takhle památka datum vzniku naší republiky opět stalo svátkem a ve spojitosti s ním se Masarykovo, Štefánikovo a Benešovo jméno objevilo i v oficiálním tisku.

Na jak dlouho? Prospektivně jak dlouho vydrží takhle slavnostní třídění našich oficiálních činitelů? Lidé, kteří za dob tzv. normalizace jako každý z nás a téhle historické události přeházeli hravým mlčením a všechno jásot a nadšení z obrovského přínosu pro naši vlast seustředili do poválečných let.

A dnes.

Opět ti stejní lidé konají pietní akt u hrobu T. G. Masaryka. K 70. výročí na Václavském náměstí štou a tribuny své slavnostní prohlášení na neobnovené manifestaci přemouřících. (Mimochoodem, majímale by nos, jak velká by ta neobnovenost byla, kdyby manifestace proběhla během svátků a lidé ji neměli místo práce. Ze dnešní neoficiální manifestace je státní neobnovenost, sváží i hromadné zadržování osob, vlog či méně aktivních v nezávislých skupinách, jejich protiprávní omezení osobní svobody domácím vězením, prohlásky bytí a pod. Snaha zabránit aktivistům účasti na manifestaci však nemožná lidem k tomu, aby dali najevo svou neddůvěru k těm, kteří o demokracizaci společnosti zatím jen hovoří.

V poledne je Václavské náměstí jen událivě v obvyklém ruchu. Na náměstí stojí zaparkovány dva požární vozy, a všude kolem se pohybují pánové, kteří se svou, na první pohled patrnou nannápadností nás občas zle provrtají očima.

Pokřívám přítele. Chci se ho zeptat, co je nového. Ale to už si všimnu, jak se kousek od mého obličeje vsmáčí - velké ucho - máše středního věku, zadumáného obličeje a prázdného pohledu.

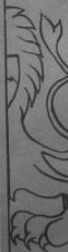
Mířím rychlejší krokem k soše sv. Václava. Je obklopen uniformovanými policisty. V 15.00 hod. je v horní části Václavského náměstí shromážděno několik tisíc lidí. Křovový hlas negafonu nás upozorňuje, že se máme rozjet, protože chro-nométrání je nezákonné.

Odesvou je běžící mladík s větvičkou lípy, který se snaží prodávat menší uniformy a klobáky před sv. Václavem. Příglužníci ho okamžitě drží za ruce a snaží se ho odvést. Lidé dávají najevo svůj nesouhlas. Dav se pohnul. Šikara od Musée nastupují speciální jednotky v přilbách a s plastikovými štíty. Začínají se provolávat hesla. Náměstím zní i Masarykovo jméno. Někte se snaží předstírat, že se jim nepodařilo zjistit, protože netrvalo dlouho a policie začala tlačit dav směrem dolů. Mezitím přijíždí požární vozidlo a vodní dělo začíná chrlit vodu na lidi. Nastal smutek. Je slyšet štěkot psů. Policie tlačí shromáždění do Qletalovy

ČESKOSLOVENSKÉ NEZÁVISLÉ AKTIVITY OZNAMUJÍ,

že dne 28. října v Praze na Václavském náměstí, od 15. do 17. hod. pořádají manifestaci u příležitosti 70. výročí vzniku republiky.

Program - zahájení státní hymnou - krátké projevy zastupců jednotlivých iniciativ - manifestací pochod na Staroměstské náměstí - zakončení manifestace státní hymnou

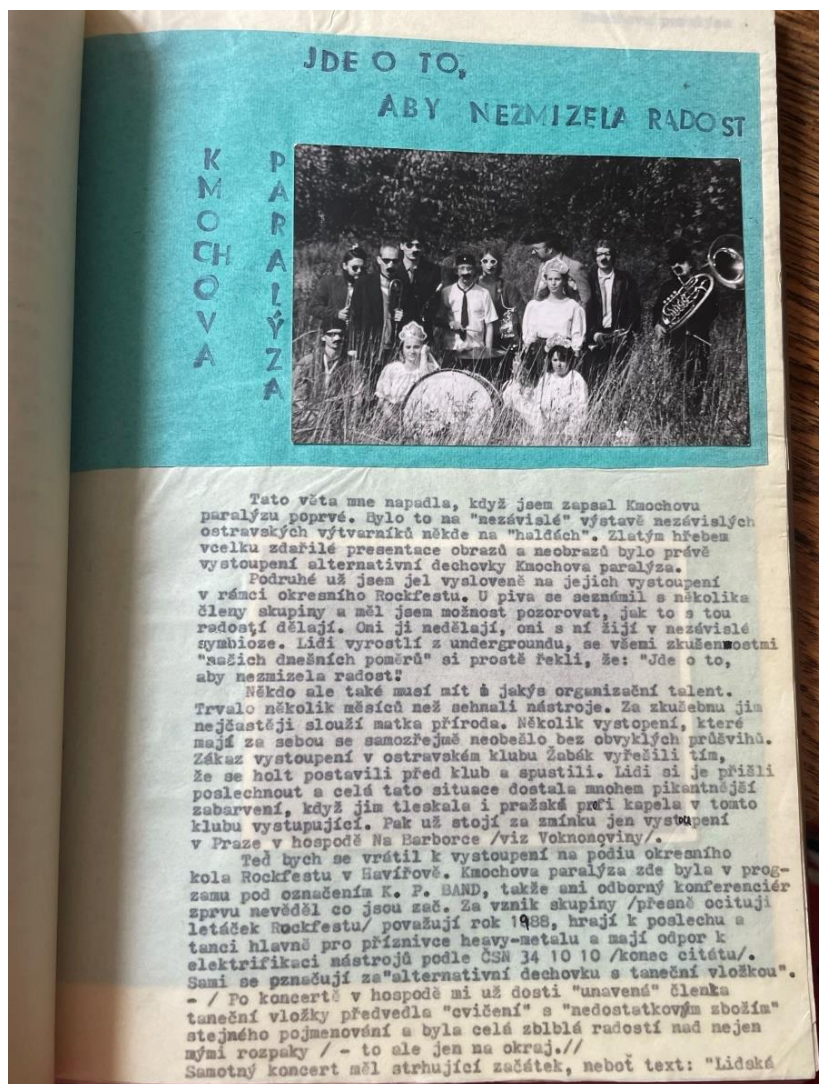
aktivisté Čeruy 77 České děti, Demokratická iniciativa, Nezávislé mírové sdružení, SPUSA, VONS.

Zároveň NMS a České děti oznamují, že tradice posledních diskusních sobot v měsíci bude pokračovat 29. října v Praze na Václavském náměstí u sochy sv. Václava, od 15. do 17. hod. Oběshromáždění jsou v souladu s čl. 26 Ústavy ČSSR.

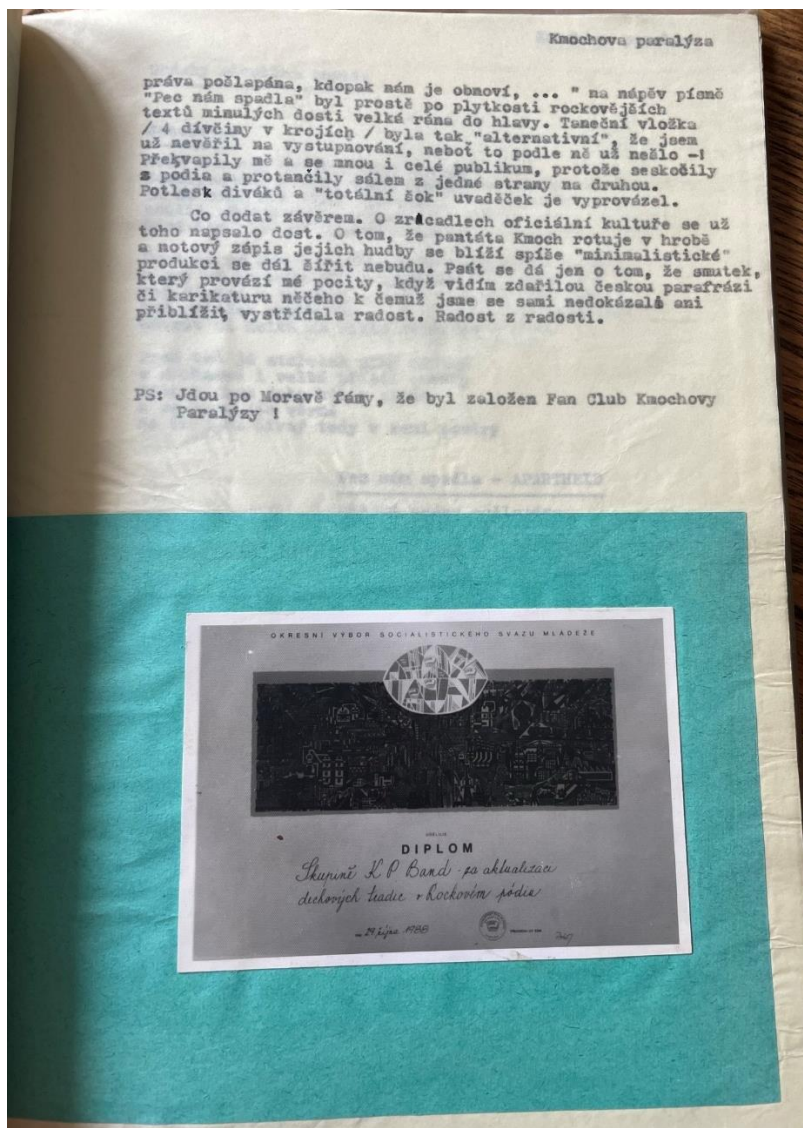
Obr. 18: Ukázka samizdatového časopisu Hadr, 2. číslo, 1989. Zdroj: archiv Libri prohibiti.

Příloha č. 4

Ukázka ze samizdatového časopisu Protějšší chodník.

Obr. 19: Ukázka samizdatového časopisu Protějšší chodník, 4. číslo, 1988. Zdroj: archiv Jiřího Fiedora.

Obr. 20: Ukázka samizdatového časopisu Protější chodník, 4. číslo, 1988. Zdroj: archiv Jiřího Fiedora.

Příloha č. 5

Přepis rozhovoru s Ivem Pešákem. Rozhovor proběhl v prosinci roku 2021 v Praze.

Otázka: Na začátek bych se chtěla zeptat na Vaši kapelu Kmochova paralýza. Jak jste vznikli a jak probíhali koncerty.

Odpověď: Seděli jsme v hospodě a rozhodli jsme se, že uděláme dechovku, že to nikde není, že dechovkou. Že dechovka je ohavná, takže to hrajou jenom blbci, takže to budeme hrát taky. A já jsem měl dědu, kterej v dechovce hrál teda léta a dirigoval a všechno možný, takže měl doma nějaký nástroje. Takže mně dal trumpetu, já jsem hráli kdysi v orchestru na trumpetu asi do 18 let a potom... Potom Kissák měl saxofon svůj, ten hraje doteď v těch svých kapelách, že je tam v tom Jeseníku. No, někde jsme po bazarech a takových těch koupili ještě nějakou trumpetu, měli jsme jenom dechovku, jenom dechový věci, a protože jsme tam chodily do hospody i holky, tak jsme udělali taneční sekci. Tak tam tančily čtyři holky, potom Dana přišla do jinýho stavu, tak místo ní tancoval, Tomášek. A ten teď bydlí v Brně. A tak to vzniklo. Tak jsme se rozhodli, že bude sranda nějaká, a začali jsme zkoušet venku U Studánky, to bylo jako feťácké doupě.

Otázka: V jakém roce jste vznikli?

Odpověď: To bylo někdy v osmdesátém sedmým, osmým? Mně bylo 20, klukům bylo tak 23, 24. A hráli jsme Na Studánce s tím, že to bude sranda. A přihlásili jsme se v Havířově v roce 88, to byla taková soutěž a amatérskéjch kapel. Jmenovalo se to Rockové pódium a my jsme se tam přihlásili schválně, co se bude dít. A oni nás nechali zahrát, ale protože my jsme měli texty v němčině, tak oni nám to nepovolili, že musíme zpívat česky. My jsme zpívali třeba Dú Valaši, dú v němčině a ono- protože my jsme k tomu hráli ty naše, my jsme neuměli moc hrát, tak jsme hráli ty naše šílené tóny. A do toho Floyd- my jsme si vyřezali z bakelitu, že nepotřebovali jsme vůbec elektřinu, žádný mikrofon, on do toho řval, jak na těch demonstracích: 'Rozejděte se!', tak do toho ječel a to bylo 'Dú Valaši, dú', a to znělo jak pochod. To bylo Gehn Walachen, gehn. No, a oni nám to nechtěli dovolit, takže musíme zpívat česky. A my jsme to teda zazpívali česky. Ten koncert se hrozně povedl, to bylo normálně v kulturním domě v Havířově, v tom děsivém kulturáku. Tam byli samí pankáči. V první řadě, jak tam vběhly ty holky, ty tanečnice, tak se tam vytvořil nějaký řetěz. Byla to strašná sranda.

Tancovaly v těch krojích. My jsme měli všichni masky. My jsme si koupili v hračkářství, nebo jak se to jmenovalo, takový ty nosy, brejle, fousy a měli jsme saka po rodičích nebo tak. Já jsem měl něco po babičce, něco strašného, takový vy rukavičky, klobouk, samozřejmě někde po nějaký stařence. A když jsme zahráli tohle, tak opravdu to bylo něco jiného. To bylo strašně něco jiného, dokonce jsme dostali diplom 'Kmochova paralýza za aktualizaci dechových tradic' tam bylo. A to bylo vlastně takový první oficiální vystoupení... No, to vlastně Kissák tehdy říkal, že nejznámější český dechař je Kmoch, tak musíme udělat nějakou Kmochovu dechovku, pojedeme do Kolína na Kmochův Kolín, pojedeme do Chebu na sjezd všech dechovek, jako strašný plány. A někdo vymyslel, že to se nedá poslouchat, takže to bude paralýza. Kmochova paralýza. Ale protože to byl takový pobuřující název, tak jsme někdy měli jenom K. P. Band, tam měli kluci na těch prostěradlech. A pak jsme zkoušeli a hráli jsme všude možně. Měli jsme asi pět koncertů do roku 89, možná víc.

Otázka: A setkali jste se s nějakými perzekucemi?

Odpověď: No to bylo pořád.

Otázka: A v jaké formě třeba?

Odpověď: Když jsme hráli v Mostu u Českého Těšína, tam hrálo více kapel, myslím, nějakí krnováci tam tehdy hráli, Diletant Music Orchestra. Bylo to ohlášeno samozřejmě jako svatba, protože ono se to těžko se dalo jinak dělat. Někdo tam měl svatbu, tak jsme tam přijeli. To byla taková díra někde vedle Českého Těšína, tak jsme vystoupili. Hrála jedna kapela, druhá, pak jsme hráli my, byla taková velká sranda, všichni jsme se tam měli rádi. V té chvíli tam vtrhli četníci, že to není povolený. Zrovna jsme hráli na pódiu, a oni přišli s tím- že ten komik tam takhle mával rukama, říkal: 'Okamžitě skončete!'. Floyd po něm plivnul, z toho pódia a on se rozzuřil, vtrhl tam k tý velké bedně, kde byly všechny ty elektrický, já nevím, zesilovače trafa a všechno možný a všechno to vypnul, takže v hospodě byla totální tma. Přestala fungovat pípa a my jsme pořád hráli, protože my jsme nepotřebovali elektrinu. To bylo takový neštěstí, nakonec nás teda vykopali dolů z toho pódia a když jsme šli ven, tak tam byla nastoupena taková ta hovádka s těmi psy a byli takový dost drsný. Ti psi na nás doráželi, my jsme se všichni báli. Tak nás potom až do Těšína vyprovázeli takových pět kilometrů. Občanský průkazy, pochopitelně takový jako vždycky. A jeden mi říká: 'Vy studujete? No, tak to budou mít na fakultě radost,' a takový ty pindy. To jsem studoval

v Ostravě ekonomku, Báňskou. Báňská ekonomická fakulta Vysoké školy Báňské, tak nějak se to jmenovalo.

Otázka: A jakou to mělo dohru ve škole?

Odpověď: No vyprali mě v osmdesátém osmém. Tam se nic nestalo, akorát mě vyprali. No a ona ta škola nestála za nic.

Co se týká muziky, tak to jsme hráli... Pak jsme hráli před Žalákem, to byl rockovej klub v Ostravě a tam tehdy hráli PBK blues a oni nám říkali: „Pojďte s náma, my vás tam nějak dostanem.“ Že prej tam máme jít a že si tam taky zahrajeme. Tak my jsme tam přišli a teď jsme se všichni na záchodě převlékli do těch krojů. Jak jsme tam vyšli, tak oni nás vyhnali ven, že tam nikdo takový nikdy v životě hrát nebude. A my už jsme byli oblečený, tak jsme začali hrát venku. To nám tancoval tehdy Štěpán. Takovej ten, tam nevím, jestli je na fotkách, ten byl takový dlouhý asi fousy, ale světlý. Tomášek byl malej. Štěpán byl takovej vysokej ten horolezec. A někdo tam otevřel, futrál a lidi nám tam hodili nějakých pár korun. No, už tam byli, a hned zase občanský průkazy a takový. Prostě chovali se velice nepříjemně. Tak jak oni to uměli. Potom v těch Věrovanech, to bylo- to tam, myslím, je napsáno i na Veselým hřbitově. To byla taková akce ve Věrovanech, tam byli chartisti, členové Společenství přátel USA, Nezávislého mírového sdružení Česka, Koruny české, a Mírový klub Johna Lennona a já nevím, jak se to všecko a všecko jmenovalo. To byly nezávislé iniciativy, to bylo zakázaný. Ono nebylo nic povolený. A... To byl koncert venku. Floyd tam tehdy každou písničku někomu věnoval. „Tuhle písničku věnuji Havlovi!“ „Tuhle písničku věnuji Magorovi!“ „Tuhle písničku věnuju Čuňasovi!“ Všem, co bručeli, těm našim hrdinům. Všem, co v tý době nějak měli ty problémy. My jsme dohráli a šli jsme se teda převléct a on přiběhl ten pořadatel a byl strašně nešťastnej a říkal: „Prosím vás, co jste to, proč jste to takhle udělali? Teď tady ty Věrovany už nikdy nebudou, oni to zakážou.“ a Floyd mu říkal: „Tak snad víš, koho si tady pozval? Cos čekal, ty troubo?“ A on říkal: „Nic by se tak strašnýho nestalo, kdyby zrovna, jak jste hráli vy, tady přišel nějaký ten komisař.“ Víš, taková ti, co chodili z nějakýho Ústředního výboru. A že prý to všechno slyšel. No potom se domluvilo, že se to hodí na nějakou kapelu, která tam nehrála, protože když to udělá se takhle, takže ta kapela je z obliga, protože řekne, že tam nebyli. A pořadatel řekne, že jsme se mu tak představili. Takže jsme jakoby hráli názvem nějaký Původní Bureš. Oni stejně nepřijeli. Pak jsem jednou byl tady v Praze u Karla IV pod Vyšehradem, tam jsme popíjeli a teď tam

seděla nějaká holka, já ji neznal. Seděla tam spousta lidí u toho stolu. A ona tam ta holka nějak že Lumír jí říkal, že je z Havířova. „Havířov, to mě ani nepřipomínej, to je banda hajzlů, to je taková sebranka!“ Tak se divil: „Co, co, co?“ „No, nějaká slovoč hnusná, havířovská, přijeli, nadělali tam někde bordel ve Věrovanech. Zpívali nějaký blbý písničky, my jsme potom kvůli nim chodili na výsledky, jak bych někoho potkala, já ho zabiju’. Dneska se tomu smějeme.

A kde jsme ještě potom hráli? Ale vydávali jsme třeba časopis Hadr. Taky vycházela třeba Severomoravská pasivita. V Opavě vycházel Protějšší chodník. Pankáči dělali časopis Sračka. V Novém Jičíně vycházel, tuším, Satir, nebo jak se to jmenovalo. A Mašurkovské podzemné, a to byly zajímavý časopisy v té době. Ještě když si představíš že jsme to všechno, že jsme to všechno dělali na těch cyklostylech. Já mám ještě doma schovaný blány, ve sklepě mám možná rozebraný cyklostyl.

Otázka: Jak dlouho jste vydávali Hadr?

Odpověď: Salám přišel někdy v 87., někdy v létě snad přišel s tím nápadem, že už všichni vydávají časopis, jenom my nic. Salám hrál v kapele činel. A právě on přišel, on byl takovej zarputilej. Opravdu, ten nás vždycky do toho dokopal, my jsme chtěli sedět po hospodách, poslouchat bigbít, hrát písničky, chodit na zakázaný koncerty a podobně. A Lumír nás tlačil do toho, ať něco děláme i kromě toho. No, tak jsme někde sehnali ten cyklostyl. Salám, dotáhl, myslím, možná od Čuňase nebo od někoho dotáhl ty blány a dělali jsme Hadr do roku 89. Dokonce když tady byla v devadesátém roce výstava, myslím, v Památníku národního písemnictví, tak tam byl ve vitríně Hadr.

Otázka: O čem se tam psali?

Odpověď: O politice, o kultuře, o umění, o tom, jak je to tady všecko na hovno. ono by to mohlo vycházet znova, akorát, že ta kultura, řekněme, má už to- má už nějaký dobrý směr. Já jsem tam tehdy psal zápisky z pracovního procesu, protože když oni mě vylili, vylili z tý báňský, já jsem šel na Novou huť Klementa Gottwalda. Protože všichni jsme museli pracovat, že jo, to byla povinnost pracovat. právo i povinnost a já jsem se tam nechal zaměstnat na tom, na tý Nový huti, na HKG a tam to bylo něco strašného. Střet s děličkou třídou byl strašnej. To, že nás to- že nás, že od gymplu jsme chodili do hospod, kde byli samí havíři a ti nás mlátili, že jo, a na vás my dřeme a takový ty pindy, to jsem tak byl, to jsem pak z těch hospod znal, ale přímo ocitnout se uprostřed těch proletářů, jo, to bylo děsivé, to já

jsem- to byla strašná pakáž, strašná, dělnická třída. No, a já jsem to nemohl nechat jenom tak, tak jsem si říkal, že o tom napíšu, tak jsem to tak psal, protože jsem měl rád Dostojevského, vždycky jsem měl rád ty Rusáky, tak jak byly Zápisky z mrtvého domu, tak jsem psal zápisky z pracovního procesu a ty tam vycházeli, víš, v tom Hadru, no, a vždycky mi to, vždycky mi to Salám mi říkal, ty vole, Ivoši, vždyť to už, to už je na vazbu, to tady nemůžeš jmenovat přímo atd. Tyhle věci, tak jsme to tam nějak okecávali, já nevím, nějaký básničky tam psal ten kluk z toho Třince, něco tam z Ostravy kluci dali, o Kmochovcе jsme tam samozřejmě museli napsat, když už jsme tam byli, kde kdo byl, co tam viděl někde na nějakým festáku, nebo kde dostal někde přes dršku od četníků, jo, prostě takové ty aktuality. Do roku 89, no... No, já jsem měl právě ještě spoustu těch věcí. A já jsem měl infochy, že jo, já nevím, Vokna, nějaký Revolvery revue, že ono to kolovalo a pak to třeba u mě zůstalo. Nebo od SPUSA, co vydávala.

Otázka: Kolik vás vlastně tam Hadru dělalo?

Odpověď: Tři. Dělal Šolich, Salám a dělal jsem to já. Salám už umřel, on byl chartista. V Havířově byli snad dva nebo tři Chartisti. To byl Salám, Fiedor Jirka. Fiedor zůstal tady v Praze, dělal poslance od roku 90, kdy roku 92, zůstal tady. Fiedor a snad Valter. No hlavně Fiedor se Salámem. Salám byl velmi zarputilý.

Otázka: A ze školy Vás vyhodili v jakém roce?

Odpověď: 88. Celkem zčerstva, ve druhém roce.

Otázka: Vyloženě kvůli té jako činnosti-?

Odpověď: No... On to nikdo přímo neřekne, ale jsou takový situace... Dělal jsem zkoušku z předmětu 'plánování pracovních sil'. Já jsem se naučil, přišel jsem na zkoušku, shodou okolností se můj zkoušející, takovej polobolševickej blb, jmenoval Gottwald. Nomen omen. Tak já jsme mu všechno řekl a on se mě zeptal, jestli se spokojím s dvojkou, nebo jestli chci doplňující otázku. Řekl jsem mu, že mi stačí dvojka a podal jsem mu index. On se tak podíval. Říkal: „Do prčic. Vy jste Pešák, Ivo? Aha, moment.“. Teď se někde podíval do nějaký strašidelných papírů, furt tam něco listoval, pak mi říkal: „V podstatě na první otázku jste mi moc neodpověděl. Druhou jsme přešli, že jo, a ta třetí... No... Přijďte příště.“. A ten index vzal, já myslím, že to nechtěl, ale jak mi ho takhle šoupl po tom stole, tak ono to tak pěkně vzalo a dopadlo tam někde do kouta. A já jsem říkal, že už se nesehnu. To byla konečná. Po tadytý zkoušce už jsem tam nikdy nešel. Neměl jsem index. Ležel tam v koutě u Gottwalda,

tak nebylo proč chodit do školy. A potom po osmdesátém devátém jsem se o to zajímal, jak to tam dopadlo, a oni mi uznali nějaký ty zkoušky, z toho prvního a druhého ročníku a takový ty zkoušky, jako je například politická ekonomie a politika ekonomie socialismu a marxismus-leninismus. A napsali mi nějaký lejstro, že jsem byl vyhozen z politických důvodů.

Otázka: A tedy jste už měl dlouhé vlasy?

Odpověď: Tehdy jsem dlouhé vlasy neměl. Na ty vysoký jsem nemohl, tam byla vojna. Oni vysokoškoláci měli- my jsme měli ve druháku každé čtvrtky vojnu. Takže my jsme museli být ostříhaný. Ale jak mě v tom osmdesátém osmém vyprali, tak to už jsem tomu nechal volný průběh. No a pak jsem byl ještě v tom blázinci. Jsem přečetl kompletního Shakespeara. Nechtěl jsem na vojnu. Jsem vždycky říkal, že to stačilo. Podplukovník Lebec mě chtěl vyloženě zastřelit. Ta vojna, to bylo něco strašného. To bylo přímo na báňský, tam byl přímo buzerplac. Tam bylo ohromně velké parkoviště, jsme tam museli chodit. Ráno v šest hodin jsme tam museli přijít v uniformě, nějaký děsivý. Na hlavě cosi, tady mám opasek, masku, tady jsem měl kudlu nějakou. Rozborka, sborka za 12 vteřin. A mně vždycky něco zůstalo. Vlastně a pak už jsem dělal na Nový huti, to už jsem je měl pořádkem. V devadesátém sedmém jsem se nechal ostříhat.

Otázka: A když se teda ještě se vrátíme ke Kmochově paralýze, tak po revoluci už jste nehráli?

Odpověď: Ne, to už ztratilo smysl. My jsme zahráli v tom osmdesátém devátém, myslím, ve Věrovanech. Někdy v létě to byl velký festival.

Ještě v Tovačově jsme hráli. Tam jsme hráli vevnitř. Tam jsme měli šatnu s Dunajem, jak z toho byli smutný, když nás tam viděli, jak to tam do sebe lijem, v těch maskách. Oni s náma měli šatnu. My jsme do té šatny přišli dřív, teď jsme si tam sedli, začali jsme se převlékat. Už jsme tam pili toho myslivce, protože jsme byli na pódiu bez alkoholu rozpačití. A ten Dunaj, jak jenom ti lidi otevřeli ty dveře, tak jenom: 'Jéžišmarjá, okamžitě nám dejte jinou šatnu, my tady s nima nebude'. Asi jsme nevypadali moc hezky. Co si vzpomínám, mám dojem, že oni to rozehnali až na konci. 3-4 kapely odehrály, my jsme teda odehráli, to bylo tak 88.

Kde jsme tak všude hráli? Tovačov, Věrovany byly festáky, pak jsme hráli na nějakých svatbách u známých. Že to byla skladba okolo Havířova. Někde Měřiňákovi jsme hráli na svatbě, to bylo ještě před Rockovým pódiem. Ještě pak na jedné svatbě jsme hráli. Pak jsme

hráli v Mostech u Českého Těšína, někde v Karviný jsme hráli taky v nějaký prdeli. Hráli jsme tady v Praze, v hospodě Na Barbořce. Hrála tam kapela AA Pot a ještě asi 2-3 kapely. Tam byl Čuňas, tehdá. Byla tam taková ta elita příjemných lidí. To bylo jenom jednou. V Praze, jenom jednou. Taky 88 snad. Nevím, ale to dopadlo dobře, to bylo normální, že jsme to odehráli. Ještě v noci jsme jeli zase zpátky, že jsme tady nepřespávali. Nás bylo taky 13 nebo 14. To bylo těžko někde uložit. Deset muzikantů a čtyři tanečnice. Z těch Věrovan, nebo kde, vyšlo dvojalbum. Hudba správných hochů a tam dokonce máme snad dvě nebo tři písničky. A mám takovej dojem, že to je možná z Tovačova, nebo z Věrovan.

Jednou mě vláčeli bahnem, to byla lapačka, to zas bylo něco jiného, to hrála jiná kapela. Tam jsme nehráli. To Kmočovka ještě nebyla. To mi bylo nějakých 19, dejme tomu.

Otázka: Jaké hudební skupiny jste v té době poslouchali? Kdo vás inspiroval?

No Plastiky. Inspirovali nás Plastici, DG 307, Egon Bondy Svát'a Karásek, Vlasta Třešňák, no a ze Západu jsme zbožňovali Velvet Underground a Franka Zappu. Nico, když měla ten koncert v Brně v tom osmdesátým pátým, nebo šestým, utajený, tak jsme tam všichni jeli. Jsme brázdili půl republiky, aby člověk dojel na nějaký koncert. Na Pepu Nose jsem jel až někde do Klatov. Na toho strašného Pepu Nose někdy v roce 86 jsme byli ochotni jet přes celou republiku, abychom slyšeli 'kdo jde pořád na východ, dojde na západ'. Byl proti režimu, tak se nám líbil.

Tak Hadr, a pak jsme ještě disidentili jinak. To jsme si ještě nechávali rozbíjet držky na manifestacích. A to jsme ani nemuseli do Prahy, aby nás zmydlili. Ono stačilo jet do Ostravy a položit tam 16. ledna někde kytku a už jsi měla na hřbetě 20 fízlů. Jezdívají jsme do Jilešovic, to byla taková díra vedle Opavy. A tam jsme jezdívají tak jednou za měsíc, možná jednou za 14 dnů. Jezdili tam kluci z Olomouce, z Brna, z Opavy, odevšad, a tam jsme si vyměňovali ty naše časopisy. Oni něco měli, my jsme něco měli. Tam jsme si to vyměňovali, a jednou nás tam vybrali. Asi 30 nás tam tehdy bylo, a to bylo tehdy blbé, protože to nás opravdu třeba nechali stát 5-6 hodin čelem ke zdi. Jít na nějakou toaletu nebo cokoliv, tak se ti vysmáli, fakt to bylo hnusný. Tuleň mi tehdy vyprávěl, jak ho tam vybrali někde, tak ho nechali v zimě stát v lavoru se studenou vodou. Tak v roce 81 přišel z vojny, šel na nějaký big beat, samozřejmě na androšovské, kde dostal přes držku a ještě ho nechali stát v tom lavoru. Říkal, byl leden a nechali ho tam stát asi hodinu.

Jednou jsem odněkud přišel domu a matka byla taková zhroucená v tom křesle, to byl nějaký rok 88. Říkala: „Byli tady!“ „Kdo tady byl?“ „Byli tady dva četníci, víš, v civilu, takový slušní kluci byli, tak jsem mě na tebe ptali, ukázali mi ty průkazky, já jsem pozvala dovnitř.“. Já jsem zavrával. Kdybys viděla ten můj pokoj, tam byl psací stroj, tam bylo asi osm kopií, něčeho šíleného. Tam byli všichni ti Orwelové, ty strojopisy. Já jsem mámě vůbec nic neříkal. No na výsledky jsme chodili, jako v prohlídce mě třeba nedělali, zas tak známej jsem nebyl. To nebylo proč, to se dělalo jinejm lidem, jo. Ani u Saláma ne. A ten už byl profláklej. Se Salámem bylo nejlepší, teď už jsme se někde třeba chystali udělat nějaký koncert nebo třeba jet do Prahy na nějakou manifestaci, tak Lumír s náma nikdy nejel, protože ho vždycky zavřeli už předtím. Za ním přišli do Metasportu k ponku a říkali: „Pane Salám- pane Salzman, teda, zítra je 28. října, což vy víte. Tak my vás zítra sebereme, abyste tam náhodou, víte, to je pro vaše dobro.“. Hele, oni vždycky na tom výsledku, mi třeba taky říkali: „Když příště pojedete do té Ostravy, my to stejně víme, když tam pojedete. Jak si myslíte, jak v tom parku jste utajení a děláte v tom- vaše slavné Nezávislé mírové sdružení, všechny ty naše organizace, jak vy si myslíte, že nic nevíme?“ Protože tam asi měli nějaký svoje lidi, svoje vlasáče. Ono se o tom, po těch Cibulkových seznamech nadělalo spousty svinstva tady s těmahle věcmi. A vždycky říkali: „Kdybyste nám to třeba například řekl už napřed, tak my je zajistíme, ty lidi, a tím pádem tam nebudu a tím pádem nebude žádný problém. Vždyť to je logické.“ Tak to se nedá popřít, logické to je. Ale nebyl jsem žádný hrdina, bál jsem se, když jsem na ty výsledky šel tehdy, tak jsem tam seděl a říkal jsem si, zase po hubě, ono to bolí, ono to není žádná sranda. Nezmlátili mě, dali mi facku, ale takovou zemitou, nebylo to dobrý. Fyzická bolest. Jsem stejně nikdy nic neřekl, protože jsem nikdy nic nevěděl. Salám říkal: „Dělej blbečka.“.

To jsem vlastně neřekl, jsme jednou někde vystoupili se Salámem v tom Valmezu, nebo prostě někde s plnou taškou těch časáků. A teď zastavili nás okamžitě policajti, víš? „A co máte v té tašce?“ A Salám pak říkal, že si to nechal potom na tom výsledku si to tam nechal přímo takhle nadiktovat, že to našel na zemi, zvedl to ze země a zrovna v té chvíli si řekl: „To je nějaký divný, já to zanesu na policejní stanici,“ a v té chvíli ho chytli. Nechal jsem to takhle nadiktovat.

Otázka: A když se vrátíme k tomu Hadru, tak kolik jste toho tak vydávali?

Odpověď: No kolik jsme toho udělali? Vyšlo tak pět až šest čísel plus minus. No, 5-6 kusů. Jestli jsme toho vůbec udělali, ono šlo- něco šlo do Prahy, do Brna, něco jsme si nechávali, něco kolovalo. Pět, šest kusů. Víc toho nebylo ani schopno. Vem si, my jsme to cyklostylovali. A pak jsme to vázali takovým způsobem, že se všechno dělalo ručně, že jsme normálně koupili takový ty tvrdý desky s těma dírkama, jo. To jsme bydleli u Kohoutka. To jsme měli pronajatý byt, tam jsme bydleli se Šolichem. Salám tam bydlel chvilku, a když zjistil, že policajti stejně ví, že tam bydlí, tak se odstěhoval zpátky domů, že to nemá smysl. V Havířově u Kohoutka, tam jsme bydleli v roce 88 a do roku 89. Kohoutek žil v Praze a nám to pronajal za nějakou stovku, to byly nájmy levný, tak on to pronajal za stovku. Tam od rána do večera řvali Plastici, to byl takovej průchod'ák šilenej.

No a Hadr, to on se Šolich vždycky sebral, odjel do Prahy, tady za Čuňasem, protože on tady kdysi topil, vždycky přivezl něco zpátky. No ještě na jih, asi do Olomouce.

Otázka: A jak jste se seznámili, třeba takhle s lidma z Prahy a tak?

Odpověď: No v hospodě, v hospodě. My jsme chodili do hospody. Jsem chodil vždycky od 15, jak jsem chodil na gympl, tak jsem chodil do nějakých hospod a tam sedělo spousta zajímavých lidí. Já jsem vždycky třeba v kosmu ještě s gymplákama a oni tam seděla taková horda takových nemytců a byli takový, takový odvázení, tak svobodní. A Saláma jsem znal, Salám chodil asi o dva roky nebo tři roky víc na základku. On pak umřel, snad mu nebylo ani 50. On byl ročník 64. On potom Lumír byl s těma ledvinama byl hájil, on vypadal potom starší. A on mně tehdy říkal: „Aroč chodíš pořád do toho blbýho Beskydu mezi ty horníky? Nebo mezi ty svoje gympláky do Tiskárny? Přejď někdy do kosmu.“ To byla taková máničkovská hospoda. A Urban nebo Rolník. To byly hospody, které byly za městem, u Havířova. To si musela do tý hospody třeba i hodinu jít, ale tam si tam měla klid. Tam nechodili havíři a četníci. A začal jsem se bavit se Salámem a pak už jsme si dali tu náušnici do ucha. Protože to muselo být. Měl jsem číro, ale to nebylo dlouho. Přece jenom- tak já jsem vždycky chtěl zaprovokovat, ale to už bylo i na mě moc. A chodil jsem bos a četníci mě zastavovali a chtěli občanský průkaz a málem jsem dostal obuškem za to, že jsem chodil bos.

No a znal jsem se s těma pankáčema, se Stromem a podobně. Stromek byl nejlepší pankáč na světě. Ten měl to číro asi 70 m na hlavě a bylo krásná fotka, někdy roku 86 v nějaké novinách, jak tak tam stojí Strom celej takovej koženej, pobitej těma řemenama, všude,

v puse, všechno možný, na hlavě toho kohouta metrovýho. Vedle něho dva četníci nebo vojáci vlastně, a pod tím nápis: „I takovýto chodí na vojnu.“

Ono se to tak všechno v podstatě od mých, řekněme, 19 let. To znamená od roku asi 86 jsem skončil s gymnáziem. V tom osmdesátém pátém roce jsem dodělal gymnázium. A pak mě naši dali na tu báňskou a ono už- umřel mi tatínek už v tom osdesátém šestém zčerstva a já jsem se potom, zhruba v tom roce 86, možná díky tomu, že už otec nebyl, protože on tyhle lidi taky neměl rád. Tak máma na mě evidentně nestačila, jak to teď zpět nějak pozoruju, že jsem si mohl dělat, co jsem chtěl, tak jsem se odstěhoval z domu do toho podnájmu, tam se začal dělat všechny ty možný věci. No, a tak to nějak plynule přešlo k tomu, že jsem se odstěhoval tehdy v tom osmdesátém osmém tady, a to jsem začal potom topit v kotelně a kulisáka jsem dělal. To byla taková ta zaměstnání, kde nebylo moc peněz, ale byla spousta volnýho času. Protože třeba kulisáka jsem dělal snad půl sezóny, když mě vyhodili z tý báňský, tak jsem dělal snad měsíc na tý Nový hutí, ale jak jsem vždycky říkal s těma proletáři, to jsem dělal zápisky z pracovního procesu. To bylo strašné. Jednou ráno jsem měl, v pět hodin, jsem měl vstát normálně do práce a já jsem nevstal a že už tam nikdy nepůjdu. A potom jsem seděl doma a nedělal jsem vůbec nic, asi měsíc. To už máma byla úplně modrá z toho no. To už bylo vyložene na kriminál, ale já jsem se furt ale ptal známých. A nikdo nic nevěděl, já jsem dokonce šel na Úřad práce. Lidi si myslí, že do roku 89 nebyl Úřad práce, ono se to takhle nejmenovalo, ale v Karviný, a myslím, že to bylo v každým okresním městě. To tě poslali, když si nemohla sehnat práci jakoby sama pro sebe a obešla si třeba nějaký podniky, tak si šla na úřad, který byl pod městem nebo pod okresem. A tam si řekla, že nemůžeš sehnat práci a oni měli povinnost ti nějakou najít, a já jsem tam tehdy jel. Já jsem tam tehdy šel s tím, že aspoň dostanu nějaký štempl, že jsem někde byl, protože dělat se mně nějak moc nechtělo. A teď zezadu tam seděl za dveřmi se vymrštil takový sporý chlapík, a ten byl, ten byl ze šachty, z dolu, a hned vyskočil a říkal: „My tam potřebujeme,“. Začal mi tak různě na to tělo sahat. Mně se to nějak nelíbilo, jsem se mi tak nějak ošíval. A říkal, ať nastoupím teda na šachtu a že mi už to všechno napíšou. Tak já jsem couval s tím, že já si to rozmyslím. A pak přijel Marian z Ostravy a říkal mi: „Představ si, že berou dva kulisáky.“ No, tak jsme šli okamžitě dělat kulisáky do ostravského divadla. Tam jsme dělali kulisáky. Tam byly strašně výborný lidi, já jsem tam měl tady nejkratší vlasy. To byly právě ty práce, jako byly ty kotelny a ono tam nebylo moc peněz, ale byla tam spousta volnýho času a tos potřebovala, hlavně ten čas, protože čas je důležitý. Já jsem dělal kulisáka, topiče,

a pak jsem míchal sirupy, pak jsem dělal geodeta, zeměměřiče. Zeměměřič to byla další taková práce. To mi někdo říkal, že jsem dělal všechny ty androšovský zaměstnání, to vyšlo teda fakt.

Příloha č. 6

Přepis rozhovoru s Jiřím Fiedorem. Rozhovor proběhl v červnu roku 2023 v Praze.

Otázka: Já píšu diplomovou práci, ve které se zabývám undergroundem a vydáváním samizdatů v Havířově. Zajímá mě, jak jste se k undergroundu v Havířově dostal a co jste zažil.

Odpověď: Já jsem přijel do Havířova někdy na jaře v roce 1982. Tenkrát mě tam přivedl kluk Dušan Baran, se kterým jsme se potkali v Praze. Na jaře 82 jsem přijel do Havířova a šli jsme s tím Dušanem do hospody U Urbana. To bylo nedaleko Havířova v Horní Suché, kam jezdili takoví ti vlasáči z Havířova a okolí. Já jsem byl překvapenější, protože tenkrát jsem přišel do hospody, kde bylo třeba 50 lidí s dlouhými vlasy, taková komunita, která prostě držela pospolu. Vesměs to byli lidi, kteří jezdili na různé akce a teprve se v tom prostředí začaly formovat nějaké kapely. Tenkrát to byly lidi, který jenom žili po svém, ale nebyli třeba ještě nějak politicky třeba aktivní. A pak jsem do Havířova jezdil každé víkend a pak jsem se někdy v létě 82 přestěhoval k Radkovi Kissovi do Třanovic na barák. A tam jsme chovali prase Renátu, a připravili jsme zabíjačku, a společně s tou zabíjačkou měl být undergroundový festival, který samozřejmě nakonec byl. To bylo v září 82. Tenkrát nebyly mobily, nebyly maily, takže se to přes telefony anebo různě takový vlastně šeptandy po hospodách, protože, já neříkám, že v každém městě, ale... V takových těch větších městech vždycky byla hospoda takovým centrem, kde se ty lidi scházeli a věděli vzájemně o sobě a navštěvovali se. Takže tam se prostě sjelo nějakých 150 lidí tenkrát.

Otázka: A třeba v Havířově byla taky? Jak se jmenovala takováhle hospoda?

Odpověď: To byla ta hospoda U Urbana jedna, pak jako na kraji Havířově byla druhá hospoda Pacalůvka, tam chodili takový mladší kluci. A pak tam byla hospoda Tiskárna na hoře, přímo v Havířově, a tam zase chodili pankáči, protože v Havířově bylo poměrně silný pankový hnutí, který už tam začalo vlastně v druhé půli 70. let, kdy kluci založili kapelu Hlavy 2000, ale s pankáči jsme se samozřejmě všichni kamarádili, nějak jsme se potkávali. Takže tam ta komunita těch lidí, který... Dneska se tomu říká underground, tenkrát se to slovo moc nepoužívalo jako underground, nebo já si to nějak nevybavuju. Tenkrát byla Velvet underground kapela, ale že by se tak říkal jako androši, tak to je tak jako... Pak už jako myslím po revoluci, nebo to začalo být frekventovaný. Tenkrát tam hráli, abych se vrátil k těm

Třanovicím, takže tam hrála třeba kapela, myslím, že z Valmezu. To byla taková skladba Valmez, Nový Jičín, jmenovala se to Slepé střevo, a pak z toho vznikla Mňaga a Žďorop. Nebo tam hráli taková kapela Třírychlostní Pepíček, což byl vlastně Jirka Prokš, Bobeš z Havířova, takový kluk Karkul se mu říkalo, ten byl z Valmezu a Jirka Dvořák, ten hrál na kytaru, ten byl z Havířova a vlastně on byl lékař a studoval v Brně a pak byl umístěnej někde v Náchodě, nebo kde. Takže Třírychlostní Pepíček tam hrál, pak tam hrály takový ty punkový a undergroundový kapely, který vznikaly v Havířově. Jako z Zelí se svým bandem, ty byla zase z Nejtku v západních Čechách, to je nad Karlovejma Varama. A Ota Veverka tam hrál ze Zlína, takový to bylo poměrně pestrý, a samozřejmě tomu samotnému koncertu předcházela, já už nevím, asi ve čtvrtek, nebo v pátek, ta zabíjačka. Takže se zabilo to prase, to jsme zabili asi v deseti lidech, a Vojta Petřík, "Tatík", takový jako kuchař známej, ten to vedl. Tak se tam vlastně dávali jako guláše a ty prejty, a točilo se pivo, víno, a prostě přes víkend proběhlo to bez zájmu nebo nějaké intervence policie, a lidi se pak zase rozjeli. Je z toho taková zajímavá fotka, kdy to někdo vyfotil. Prostě je autobus a on z toho místa řidiče, to ten člověk vyfotil, a ten celý autobus je plnej těch vlasáčů, což to vypadá jako někde ze San Francisca, z konce 60. let. Takže ta akce je úplně bez povšimnutí. A v podstatě myslím, že to byl na severní Moravě jeden z prvních takových androšovských větších festivalů. Možná se hrálo někde na baráku, jako v pár lidech, ale tohle už byl opravdu jako festival, kde bylo 150 lid. Poměrně hodně, a to už budí pozornost. Navíc, jako když je to třeba na malý vsi, a ty lidi se tam trousili skrz tu ves. Takže to jsme byli docela pak, jako když jsme to zpětně hodnotili, ale až po letech, tak jsme byli překvapeni z toho, že to takhle je. V roce 83 jsme to vlastně zopakovali, tam přijelo ještě víc lidí, a zase to bylo bez pozornosti, ale tam už, mám dojem, ty policajti přijeli, ale jenom jako okolo toho pozemku, tak jako postavili nějaký hlídky, a spíš to jako pozorovali. Že tam se samozřejmě hrál fotbal, a takový různý, chodilo se na vycházky do okolí, tak jak to bejvá, protože se hraje večer. Ale dopoledne, když tam ty lidi se ráno vzbuděj, tak jdou někam do krámu si něco koupit, nebo se jdou motat po okolí. Takže tam už ty policajti byli, ale zase to bylo bez zásahů, a zase to bylo bez toho, že by byl někdo jako povolán odpovědnosti.

Otázka: Takže ani se to neptali lidí, co odcházeli z toho pozemku, nebo je nelegitimizovali?

Odpověď: Ne, vůbec. Já jsem se pak dozvěděl, to až později, že takový jako instruktážní materiál StB, vztahovaný k Veřejný bezpečnosti, vznikl až někdy v roce 1986, a tam v tom instruktážním materiálu jim říkají, na koho se mají soustředit, a co mají dělat, a jak mají s

těma lidma zacházet, a na co se mají ptát, a tak dále. Do té doby ty policajty v podstatě zajímalo... Oni vůbec nepřemejšleli, že by ta skupina vlasatejch lidí, ať byla jakkoliv velká, mohla znamenat nějaký politický nebezpečí. To oni zatím neviděli. Ty policajty v podstatě zajímalo, jestli má člověk razítko v občance, jako jestli pracuje, a jestli má ty vlasy, který má, na tý občance. A to bylo tak jediný. A jestli to měl člověk v pořádku, v obou případech, tak ho nechali bejt.

Samizdaty tenkrát, já to mám doma, ještě taky to jsou, my jsme dělali takový, jako... V jednom případě to bylo vlastně přepisovaný na stroji, na perličce, a přefocovaný ty fotky, že to je předělaný. Že to je takový, jako homemade, ještě větší než to, než ten původní samizdat. No, a pak jsme dělali nějaký takový, že byl jako třeba jenom výcuc, anebo pak už bylo něco jako na xeroxu, ale vlastně už jenom ty texty, třeba bez těch fotek, jo. Takže jsme dělali takový, jako, kopie Vokna, ale autorský samizdat tam v té době, v té oblasti, o něm nevím. Tam až v Havířově, až pozdějš, tam vznikl ten Hadr, co dělal Lumír Salzman s Petrem Melicharem. Ale to byl, mám dojem, až tak jako rok 88, a teď když se bavíme o těch letech 82, 83, tak tam, myslím, o žádnou politiku nešlo. Ale ty samizdaty tam byly. My jsme třeba jezdili za Jardou Čechurou do Valašskýho Meziříčí, který byl původně z Český Lípy, a byl mezi těmi prvními signatáři Charty, a oni ho vlastně vyštvali, až skončil v tom Valmezu. A ten měl přístup k samizdatům, takže jsme si to od něj pučovali a přepisovalo se to jako na stroji a pučovalo se to... V druhé půli 80. let tam pak bylo napojení na Brno, a vlastně i na Čuňase. Už tam chodilo nějaký Vokno a Revolver Revue, tenkrát ještě Jednou nohou, a tak dále. Ale zase ten autorskej tam ještě nebyl, no, takže to, jsou ty samizdaty. Ale pokud ještě jde o ty akce, tak 82, 83 byly Třanovice, v 84. nebylo nic. V 85. jsme si pučili, právě taky v Třanovicích, já myslím, že to byla požární zbrojnice, nebo sál, sál těch hasičů, a teď přesně nevím. Zkrátka prostě obecní kulturní dům, kde se konaly ty obecní zábavy, a tam jsme udělali vlastně další Třanovice. To už bylo takový hodně ve znamení punku, že tam se sjelo šíleně moc pankáčů, a hrály tam kapely z celý republiky. Druhá směna v kovošrotu tenkrát, jako slavná kapela z Hradce Králové, a já už ani nevím, kdo přesně. Ale tam prostě byly zjevy, takový ty číra barevný, obrovský, zase v té vesnici. A zase nic, zase jelo to tam do 6 do rána, to bylo jen jednodenní, a zase nikdo ani popel, policajti nepřijeli, nic se nestalo... No a akorát, že prostě jak jsme ten druhý den ten sál předávali, tak my jsme si to neuvědomili, ale ten člověk, který to přišel přebírat, tak říkal: „Co to je?“ A tam byly samý čmouhy od těch kanad, na těch parketách. Takže my jsme museli, on nám přinesl takovou bednu,

a my jsme s Radkem Kissem, celý den ve dvou drátkovali, sál, a pastovali, což bylo docela šílený. No a pak byl 86., a to jsme dělali už v Havířově v hospodě u Jelena. To byla v podstatě jenom odpolední a večerní akce, protože to bylo limitovaný otvírací dobou hospody. A tam už hráli přímo Psí vojáci, a to byl takový koncept, kterej trval asi 3 hodiny, že tam byly, myslím, jenom nějaké 3-4 kapely, ale hlavní hvězdou večera byly ty Psí vojáci. A to bylo úžasný, a to tam taky nikdo nezasáhl. Ale potom někdy... Dva měsíce na to už si pro mě domů přijela Státní bezpečnost, a to byl právě ten 86. rok, kdy Státní bezpečnost vydala ten instruktážní materiál pro to VB, takže oni si tenkrát pro mě přijeli, a to bylo takový lámání, několik výslechů, a lámání ke spolupráci, a tak dále. Takže to byly ty akce v Třanovicích, ale jinak my jsme, jako třeba ta komunita, v tom Havířově si ještě pučovali velmi často Hájovnu, která byla na kraji Havířova v takovém lese, a tam jsme dělali různé akce v létě, ale to bylo vesměs s reprodukovanou hudbou, tam se ta parta sešla, uvařil se guláš, a pučilo se to na dva dny, a dva dny se tam pařilo, a dělal se oheň. Tu a tam už jako vlastně byly takový ty festivaly, jako bylo začátkem 80. let, byly to Moravský písek, Veselý na Moravě, Chvaletice, a to byly festivaly, který pořádalo vždycky nějaký jako místní SSM, a se zvaly takový kapely, který mohly hrát, ale byly tak jako na hraně. Nedá se mluvit moc o undergroundu, ale to byly třeba Extempore, nebo Mišík a Merta. Takže ono se vyjíždělo vždycky na tyhle ty akce. Pak prostě byli třeba Brňáci, dělali v Žabčicích, to byl ten první festival, ten proběh, pak další rok, ten už neproběhl, ten zrušili. Takže my jsme tam jezdili, teď se ty lidi z těch měst jako různě potkávali, vždycky. Že ta prostě parta žila tak jako pospolu, že tenkrát ještě téměř nikdo neměl děti. Jedinej, kdo snad měl děti, byl Tuleň, kterej se tak jako vypařil na tu dobu, na tu určitou dobu, kdy vlastně byl takovej jako rodinnej typ. Radek Kiss měl pak v 84., a já jsem vlastně v 85. Ale ještě ty lidi nebyly zabředlí do těch rodinnejch životů, ale spíš prostě jako žili tak pospolu na těch akcích. Nebo hodně jsme se takhle stýkali. A ono se to až vlastně v té druhý půli, oni pak někdy prostě v polovině, já teď přesně nevím kdy, to bych, to bych jako kecal, ale někdy prostě, myslím, že v druhé polovině 80. let, oni tu hospodu U Urbana zavřeli a začali rekonstruovat. A tím se vlastně to místo setkává proto lidi ztratilo. Jako chodilo se do Kosmu, ale někteří chodili do Lučiny, jiný zase do Beskydu, ty další do Severky, a už se to tak trochu porozbýjelo, ta komunita a... Pak prostě třeba jako v mém případě nějaký rok jako 88. To měl pohřeb Jaromír Šavrda, takový ostravský spisovatel. No a my jsme byli na tom pohřbu. A ona nás tenkrát pozvala Dolores Šavrdová, jako k nim do bytu, a tam vzniklo taková jako tradice, že jsme se tam pak, a já teď nevím přesně

jestli to bylo. Já nevím, jednou nebo dvakrát do měsíce, asi to bejvalo v pondělí nebo v úterý, nebo který den. Ale vlastně jsme se tam scházeli my, jakoby mladí, což vlastně ty mladí bylo všechno lidi, jako Ostrava, Havířov, Opava, který nějakým způsobem měli dotek s tím undergroundem, a byli tam i takový ty starší lidi, taky v podstatě už jako disidenti, protože to byl Karel Biňovec a manželé Kubovi z Jičína a Vladimír Liberda z Ostravy, a z Opavy Zdeněk Píka. Takže tam došlo k takovému jako propojení těch starších, mladších, a tam to už mělo vyloženě jako opozičně politický charakter, tyhle ty schůzky. Takže tam to bylo zajímavé, my jsme byli asi nějak 4, kteří jsme podepsali někdy v tom roce 88 Chartu, a pak to začalo narůstat, a čím dál tím víc lidí tam začalo chodit. Jestliže nás tam v roce 88 chodilo k těm Šavrdům dohromady 10, tak pak už tam bylo v létě 89 třeba 45 lidí a vůbec si nebylo kam sednout. Že už to tak jako gradovalo. My jsme pak někdy v lednu 89 udělali takovou, tenkrát byl Havel zavřenej, a v Praze vznikla taková petice za propuštění Václava Havla, to byly petice kulturních pracovníků, to podepisovali herci, a my jsme to udělali jako petici za propuštění Havla, ale to bylo mezi dělníky. Takže to bylo takový srandovní, protože my jsme to samozřejmě poslali, já nevím, Federálnímu shromáždění, Federální vládě, do místních novin, na Krajskej národní výbor. Oni nás pak v Nový svobodě trochu vláčeli, protože to vyšlo s titulkem „Co jsou tohle za lidé“ že žádají o propuštění toho buržoazního spratka Havla a teď nás tam vyjmenovali, nás bylo asi šest, který jsme byli ručitelé, tak nás tam vyjmenovali i s adresama. Asi očekávali, že nám budou lidi rozbíjet okna, nebo nějakou možnou perzekuci, ale vlastně nic takovýho se nikomu nestalo. Naopak já mám takovou zkušenost, že třeba sousedka mi říká „Já Vám fandím,“ že to mělo úplně opačnej efekt. No a tam jsme v podstatě chodili až do revoluce. Ale to bylo, jak jsem říkal, to byly ty starý dizouši a my mladý, a my mladý jsme ještě někdy od roku 88, scházeli v takový hospodě v Jilešovicích. To byla taková obec u Opavy, a tam prostě se sjížděli lidi skoro z celý severní Moravy. Teda z Ostravy nebo z Opavy, lidi z Českýho Těšína, já nevím, zase z druhý strany, jestli někde z Uničova. A tam se vlastně hodně dávali k podpisu petice, vyměňovali se samizdaty a tak, protože ony- teď jsme u těch samizdatů, ty začali vycházet někde... Ty autorský tam na severní Moravě, nebo já teda mluvím o severní Moravě, respektive kolem Havířovska, Ostravska, jo. Protože ony třeba samozřejmě samizdaty vycházely autorský v Olomouci už od konce šedesátých let, tam prostě dělala ta parta. Erik Frýč a spol, ale... Pokud jde o to, o tu Ostravu, Havířov, ještě když tam třeba vztáhneme Nový Jičín, že ten byl blízko, takže oni kluci v Novým Jičíně vydávali Satir časopis, který byl jako výbornej, autorskej,

ten myslím, že začali vydávat tak 86, 87 a pak byl ten Hadr v Havířově, byla ta Severomoravská pasivita, kterou jsme dělali. To začlo někdy v 88. a asi 13 čísel se udělalo, no a já jsem ještě dělal takový časopis SM revue, ale vyšlo jenom jedno číslo, a to druhý jsme připravovali. To byly sebraný materiály, ale nebylo to přepsaný na blány, protože pak už byla revoluce, to už nebyl čas na to vydávat samizdat, takže on vyšel někdy.... Já myslím, že to bylo někdy prostě na začátku září vyšlo to první číslo 89, ale předtím jsme dělali na tý Pasivitě a kluci dělali ten Hadr. No, a v těch Jilešovicích se vlastně ty samizdaty půjčovali. Navíc už tenkrát bylo, jak jsem říkal, po různých kanálech napojení na Brno nebo na Prahu, takže tam odsud šly samizdaty. No, a to se všechno soustřeďovalo v těch Jilešovicích, a tam se to prostě vyměňovalo a taky se tam plánovaly různé akce, protože se dělaly takový ty... Jako vzpomínka na Jana Zajíce, nebo na Palacha nebo takový ten 21. srpen 68. Nebo v tom roce, myslím, že to bylo 88 nebo 89 byla taková... To vzniklo takový nějaký ekologický hnutí. Jako protest proti výstavbě koksovny ve Stonavě, takže to byl taky... Taková akce, kdy oni vlastně některý ty lidi, ty policajti jako úplně zablokovali buďto doma, nebo prostě čekali na nádraží, a nechtěli, aby se tam dostali přímo na to místo. A jako pokud mluvíme o těch opozičních aktivitách těch mladejch, tak to vlastně všechno vycházelo z toho, jako z toho undergroundový podhoubí.

Otázka: Když se vrátíme ke Severomoravské pasivitě, tak jak vznikl ten nápad vydávat vlastní časopis? Na čem jste ho třeba množili? Kolik jste toho namnožili? O čem jste psali?

Odpověď: Tenkrát vlastně v Opavě vycházel Protějšší chodník. V Havířově už vycházel ten Hadr a ten Satir, ale to byly prostě časopisy, který měli hrozně dlouhý intervaly jako mezi těmi čísly. Nám šlo o to vyrobit něco jako... V uvozovkách noviny, něco, kde by se člověk dozvěděl aktuální informace. Takže ta Pasivita vycházela měsíčně a přes prázdniny vyšlo dvojčíslo. Pokoušeli jsme se tam zachytit ty akce, který se tenkrát konaly, protože ten 88., 89. už bylo těch akcí hodně, různé koncerty, výstavy... Fůra různých jako petic, takže o tom to mělo bejt, jakoby aktuální opoziční periodikum, kde spojili síly lidi z těch různých časáků, přičemž zůstávali furt v těch časácích, ale společně se vytvořilo tohle to a vlastně zpočátku se to vyrábělo, tou nejjednodušší metodou na rámečcích, takže taková jako manufaktura to byla, ale to se zpočátku dělalo u Floydů, u Jirky Hanuse na Dubině v paneláku prostě nahoře. Na kraji té Dubiny, a on tenkrát tam měl nějaký 3+1, ale měl tři děcka, ženu, on měl jeden pokoj vyhrazenej na výrobu tohohle toho, takže tam se to vytisklo. Pak jsme různě měli každěj svoji distribuční síť. A teď jsme to distribuovali, to člověk nabral adresy různě od

lidí, který měli zájem. Já jsem to posílal třeba asi 30 nebo 35 lidem, ale to už se složilo, dalo se to prostě normálně do obálky A5, na poštu a šup a šlo to. No a pak z tý Dubiny se to přestěhovalo, já teď nevím, jak se ta vesnice jmenuje, ale je to někde prostě kousíček od Ostravy, oni tam měli takovej jako zahradní domek, ten Floyd. Něco mezi chatou a zahradním domkem. Byla to taková stavba, kde se normálně dalo přespat, tak tam prostě jelo na víkend. Protože to muselo dělat víc lidí. Je to docela facha, že toto třeba mělo, já nevím kolik, ono to nebylo obsáhlý ta Pasivita. Ale některý ty čísla byly, třeba měli 40 stran.

Otázka: Kolik kopií jste zvládli udělat?

Odpověď: Já myslím, že se muselo dělat přes sto kopií určitě. Já si to přesně nepamatuju, kolik. Ale určitě jsme to dělali tak, aby naplnil ten, nebo... Podle těch distribučních seznamů. Že jsme věděli, kolik je potenciálních odběratelů, tak tolik čísel jsme se snažili udělat. To už, to už bylo takový, jako že to skutečně vycházelo pravidelně každéj měsíc a my jsme tam psali v podstatě tak jako všichni, když jsme se zúčastnili nějakých akcí, tak to byly takový reporty. Akorát Karel Biňovec, což byl jeden z těch starších disidentů, člověk, kterej z Prahy do Ostravy přišel v roce 68, dělal tam ředitele rádia, nebo rozhlasu, pak jako ho kvůli nesouhlasu se vstupem vojsk vykmitli a on tam pak dělal někde knihovníka. Taky pak podepsal Chartu někdy, v polovině osmdesátých let a on hlavně byl takovým jako fejetonistou Svobodný Evropy pravidelným. No, a takže on nám tam taky psal pravidelně ty fejetony. To byl člověk, který byl, já nevím, on byl ročník 26, my jsme byli ročníky 60 něco. Byl v podstatě téměř o 40 let starší než my, ale šíleně nám fandil a prostě prožíval to s náma všechno. A měl taky jako mladistvý názory. A my jsme v něm zase měli člověka, kterej byl nesmírně vzdělanej a měl životní zkušenost, takže byl takovým jakoby životním rádcem a vzorem. To bylo fajn, ten Karel byl skvělej. A je to samozřejmě štválo ty estébáky. Já myslím, že dlouho v nás neviděli nějakou politickou opozici. Až potom, když jsme se skutečně dali dohromady s těma starejma pákama, protože k tý Šavrdový pak jezdili tam kluci ze Zlína, který založili SPUSu, jezdil tam Standa Devátý, Petr Bartoš, Běďa Koutnej, jako tyhle lidi, jezdili tam... Jezdil tam Tomáš Hradílek, kterej se pak stal mluvčím Charty, kterej vlastně byl v kolektivu mluvčích tady v Praze a vozil informace, co se chystá. Takže to oni už potom i v tom androši viděli potenciální politický nebezpečí. Do té doby nás považovali, myslím, za takový prostě vlasáče, který se jenom třeba občas ožerou, hulej trávu, poslouchají bigbít, ale vlastně žádný reálný nebezpečí. Ale my jsme taky, musím říct, do té doby, než jsme se s těma staršíma potkali nějaký valnej zájem o politiku neměli. My jsme jako věděli, že je to tady v prdeli,

že se nesmělo moc cestovat, že tady byl nějak jako omezenej. Ale tak jsme si prostě vytvořili takový jako opravdu ghetto a žili jsme si poměrně šťastně. Taky jako v těch, v těch Třanovicích, v těch prvních, tam pódium bylo před stodolou, a my jsme natáhli na tu stodolu, na ten štít, takovej obrovskej plakát, kde bylo napsáno, "A přece jsme šťastni", takže to bylo takový, že jsme si opravdu jako... Tak, jak to prostě kolikrát pak říkal Magor, že si chtěli žít jenom tak, jak chtějí oni a nechtějí, aby se nikdo toho života nějak sral ze strany toho státu nebo státních orgánů. Oni tenkrát říkali furt establishment. Ale v podstatě měl pravdu, že to tak bylo, že jako on paradoxně tím zájmem ten estébák, tím věčným vděčným rejpaním v podstatě jakoby ty mladý lidi, k tý politice zaktivizoval. Že si to způsobili sami. Takže to byla ta Pasivita, jako aktuální opoziční akce.

Otázka: Po revoluci teda přestala vycházet?

Odpověď: No, ona ještě chvílku po revoluci to kluci dělali.

Otázka: A vy osobně, tak jste se setkal s nějakýma jako většíma perzekucema ze strany StB nebo VB? Ať už na nějaký akci nebo v běžným životě.

Odpověď: V tom roce 86, jak jsem říkal, tak mě nakontaktovali a tenkrát furt nabízeli spolupráci, různé výhody a to. A já jsem nevěděl, na koho se obrátit. Tenkrát jsme vlastně ještě žádnou politickou zkušenost neměli, ještě kontakt na žádný opozičníky jsme neměli. Takže já jsem tak jako lavíroval, a... Já už jsem to říkal někdy, jako jestli jsem na něco v životě pyšnej, tak na to, že jsem tenkrát to nepodepsal. Byla to klasika, jeden hodnej, druhej zlej. Teď jako jeden maže med, druhej vyhrožuje. A teď to trvá několik hodin. Nikdy se mě ani nedotkli, nikdy mě nezbili. A pak jsem tam měl jednoho takovýho... Toho, jak měl každej svýho, jako, že byli nějaký ty estébáci, který měli prostě některý ty konkrétní lidi na starosti. No, a to pak byly ty Jilešovice, kdy nás sebrali, nebo potom takový ty různé výsledky, ale potom jako toho roku 88 už to bylo prostě jasný, protože to už jako v samizdatu běhal takovej papír. To byla taková brožurka, jak se chovat u těch výsledků, že člověk má právo nevypovídat, proč se s nima nebavit atd. Tam už byly přesně ty paragrafy, takže to už pak bylo vždycky, jako odmítám vypovídat atd. Nicméně jsme se prostě do nějakých konfliktů jako samozřejmě dostali. Sostali jsme se jednou do takového konfliktu, kdy byla nějaká akce, myslím, že to bylo v Orlové, taky nějakej koncert, který oni nějak jako... Prostě tam přijeli úplně neadekvátní... Jako nejenom estébáci, ale i ty zásahový jednotky, téměř bojový a celý se to... Různý kordony vytvářeli a tím ty lidi museli procházet. No a potom se ale v tom roce

89 se stalo, nebo já nevím, jestli to bylo v roce 89, nevím. Bylo to dřív, ale dělali to, že oni... Když já jsem byl v práci, dopoledne, žena byla doma, tak oni prostě jezdili k nám. Přišli dopoledne zazvonili a ptali, jestli jsem doma. Ona říká: „Ne, on je v práci.“ A teď to udělali druhý den, zas třetí den zas. Začátku jsme se tomu smáli, že oni jsou blbý, prostě furt sem jezděj, „Já jim říkám, že seš v práci“. Jenomže nám ani jednomu nedošlo, že to je psychickéj nátlak. Když tam takhle chodili tři tejdny, tak ona už se začala jako z toho sypat psychicky. Tenkrát oni nabízeli vystěhování a já jsem nechtěl. Žena se chtěla vystěhovat, a nakonec to jako dopadlo tak, že vlastně tu mou ženu pustili, ale to už byl listopad 89, tak je pustili do Ameriky nějak. Ale on pak jako samozřejmě... Ona se pak vrátila, protože asi původní plán byl takovej, že tam zůstane. A děti přes Červený kříž si vytáhne, jenomže když byla revoluce, tak nebyl důvod, aby dostaly nějakýj politický azyl. Takže to byl takovej jako příběh nemilej s těmi estébáky, že to byly dotyky, ale že bych jako byl z něčeho obžalovaný, nebo to, tak to ne. Někdo mi říkal, jsem to teda na vlastní oči neviděl, ale říkali mi, že byl nějakýj... Sjezd... Já nevím, krajskej sjezd komunistický strany. Tam někdy v roce, já nevím, 88. Já jsem docela dlouho připravoval ten časopis, který se měl jmenovat Smog původně a někdo mi říkal, že vyšla brožura nějaká z toho sjezdu, a že tam bylo jako. Fiedor se chystá vydávat časopis Smog. Takže když jsem se dozvěděl, že oni tohle ví, tak jsem to přejmenoval na SM Revue. Jinak tam byla taková nemilá věc, že my jsme spoustu těch jak organizačních nebo organizačně technických záležitostí kolem těch opozičních aktivit dělali vlastně s klukem, Jarda Glac, Jaromír Glac, který pak se ukázal jako... Kterej byl taky mimochodem v kolektivu mluvčích a počítalo se s ním jako s mluvčím Charty na rok 90. No, ale pak jako když byl kooptovaný do Federálního shromáždění, bezprostředně po listopadu, tak pak se zjistilo, že on byl topovej agent StB. Když se to zjistilo, tak jsem s tím Jardou se o tom bavil, a to byl ještě takovej sdílný a on mi říkal, že tak zatlačili, že ho zmákli, takže on pak byl normálně zaměstnaný, dostával od nich plat. On mi třeba říkal, že jednu obálku pasu (Pasivity), že jsem říkal: „Nemáme kde vytisknout obálku Pasivity.“ Tak on říkal: „Tak jednu jsme tiskli s Náglikem“, což byl šéf krajský správy StB v Ostravě, „normálně na estébacký kopírce,“. Strašně jsme se smáli tomu, že děláme samizdaty. Takže takovýhle paradoxy. Oni všechno věděli, co děláme, tam šlo i o pašování knih z Polska, který tahali Kluci třeba z Opavy, protože tam bylo zase takový knihkupectví v Českém Těšíně, který vedl člověk, kterej byl Polák, tak u něj prostě se scházeli. Tam byl jeden kanál na knížky a pak druhý přes hory. Už byl kontakt na Polsko-československou solidaritu, tu vedl Mírek Jašínský, náš

kamarád z Wroclawi. Takže tam se samizdaty, jako respektive ty knihy, který vycházely v Sixty-Eight Publishers, v rozmluvách, v indexu, v těch exilovejch nakladatelstvích. Takže tam už jako nějaký postihy byly, že třeba Ivo Mluděk z Opavy, ten byl stíhanej a amnestoval ho teda ještě Husák těsně před tím než zvolili Havla v prosinci. Tam na tu severní Moravu kdysi jsem jezdil hodně. Hodně jsem jezdil třeba do Olomouce, tam začátkem osmdesátých let tam byla taková ulice, Ztracená ulice se to jmenovalo. Z toho Horního náměstí a tam se prostě squatovaly byty. A byla tam fůra takových ateliérů výtvarných. A na těch bytech vždycky bydlelo pět, 10 lidí. Různý kapely tam vznikaly, spousta i těch samizdatů tam vycházela.

Třeba my z Havířova jsme jako měli hodně dobrej kontakt s těma jeseníčákama, že tam se jezdilo. Vždycky někdo nějakou chatu objednal a tam přijelo 80 lidí a kapely hrály a pařeba šílená celej víkend, že jo.

Otázka: Vlastně v tý Praze, tak co jste studoval?

Odpověď: Já jsem tady byl na střední škole. Protože tenkrát jsem nosil dlouhý vlasy, poměrně. A... Tam nepřicházelo v úvahu, že by někdo na škole nebo na učňáku na severní Moravě mohl nosit dlouhý vlasy. Tam se to všechno stříhalo. Tak já jsem bydlel v Třinci, do necelých 15, protože já jsem narozený v září, pětadvacátýho. Takže já jsem nastoupil do Prahy, ještě mi bylo 14. Protože prostě jsem tam měl kamarády, který měli hára po pas a chodili s tím do škol, a tak jsem říkal, jdu tam taky. Takže jsem jako prvák v pohodě. No, a ve druháku oni všichni ty vlasáči odešli, že byli starší, tak skončili, a nastoupili tam takový lidi, který taky vyjeli po těch vlasáčích. Takže z naší třídy, já nevím, 5, 6 lidí prostě... Šli na jiný školy, nebo se nechali vyhodit a já jsem se nechal vyhodit.

Otázka: Co to bylo za školu?

Odpověď: To bylo v ČKD, ten čtyřletej obor s maturitou. To bylo... To bylo mechanik silnoproudých zařízení, no.

Otázka: Kolik Vám bylo, když Vás vyhodili?

Odpověď: No 16, mě vyhodili vlastně někdy za půlkou druháku, že mi 17 bylo až v září, takže já jsem pak tady nepracoval nějakou dobu, ale asi dva měsíce nebo, já nevím, tři měsíce jsem nepracoval, motal jsem se s takovýma lidma kolem zpěváčků, s těma vlasáčema, kolem zpěvců a těch pražských hospod, protože jsem měl háro skoro po pas, takže to vypadalo, že

jsem starší, a navíc jsem měl od jednoho kluka, kterej mně byl podobnej, režijku. Tenkrát jako zaměstnanci drah měli režijku, tak já měl režijku a tím jsem se prokazoval, že jednak jsem zaměstnanej a jednak že jsem starší. Ale ono to platilo, ta režijka už nevím, jenom třeba nějaký dva měsíce. Ona mě pak přestala platit, takže jsem se tím nemohl prokazovat a pak mě chytli policajti. Byl jsem odsouzenej za příživnictví a dostal jsem jakoby v podstatě zákaz Prahy, protože jsem musel, po dobu tý podmínky v místě trvalýho bydliště. A samozřejmě jsem musel pracovat a oni skutečně policajti třeba ze začátku třeba přijeli v pět hodin odpoledne domů a jestli tam bydlím skutečně, a občanku, jestli tam jenom razítko, jestli pracuju. Což já jsem stejně nedodržel celou dobu, protože pak jsem odjel do Havířova, jsem se vykašlal na tu práci v tom Třinci, odjel jsem do Havířova, a tam jsem zase přes léto nedělal. A pak jsem nastoupil do Ostravy do nemocnice jako rozvážet jídlo po pavilonech. A pak jsem dělal chvíli v divadle, pak v geodézii. Asi pak jako od toho roku 85, do roku 89 jsem dělal geodézii.

Otázka: Geodézie byla docela typická, ne, pro lidi z undergroundu?

Odpověď: To byly takový klasický: kotelna, geodézie nebo čerpař, studnař, co jezdili na ty maringotky vždycky tejdén volno, tejdén tam. Ale my jsme byli taková jako vysunutá parta, že jsme měřili nivelace. Byli jsme čtyři lidi a z toho v tý naší partě tam byla právě ta Daniela od Luboše a Květa od Ježka, takže my jsme byli tři z androšský partičky z Havířova, akorát jsme měli Vaška, jako šéfa, toho technika hlavního. Byly doby, kdy jsme dělali třeba tři dny v měsíci, protože jsme třeba dělali od rána do večera tři dny, a pak bylo volno. Takže školu jsem samozřejmě nedodělal. Potom teprve po roce 89 jsem vystudoval gympl a bakaláře. A teď už asi čtyři roky je, co bych měl napsat diplomku, protože na magistru.

No a pak to byly ty kluci, právě ty pankáče, který tam byla poměrně, jsem říkal, jako silná nebo velká ta punková komunita. A oni chodili do tý Tiskárny. Byl ten Třírychlostní Pepíček. Ty byli tak hranice, punk, nová vlna, ale oni měli pak ty ryze echt punkový kapely, tak to byl IQ 60, pak Brachyblast. Pak s Ivanem Lukášem měli ten Masomlej, ale to už bylo, to dokonce i nahráli desku, pak nějak těsně po revoluci.

No, takže jako lidi, který pak byli velmi rozdílný, protože tam byl Jonšta, kterej byl pravověrnej pankáč, byl tam Pavel Keller, kterej pak hrál v PBK Blues léta. A Bohouš Koždoň, kterej taky nebyl pankáč, spíš androš, že hrál v takový ty první sestavě Čím hůř, tím líp, co udělal Mírek Zvára, takovou underground kapelu. A pak tam ještě byli nějaký takový kluci,

který se různě tak povyhadovali, ale oni měli 4-5 koncertů. Já jsem se kdysi vlastně nějak na začátku osmdesátých let s Pavlem bavil a on říkal, že slyšeli ty první nahrávky náhodou někde z Británie, těch kapel, a že prostě šup, a šli do toho. Takže oni vznikli fakt někdy 77. A tím oni zaseli to podhoubí punkový a těch pankáčů, jich bylo třeba 40. A Strom byl takovej velmi extravagantní, ten byl jednak tou povahou tak jako na krev. Pak tam byl Bohouš, on mně přijel jednou před barák na koni, zazvonil, tak já jsem šel ven, sedl jsem na toho koně za něj a jeli jsme. On pak do Kosmu vjel na tom koni, do hospody v Havířově. Tam byla taková předzahrádka a otvírali se jako široký dveře, takže on přes tu zahrádku a s tím koněm jako vjel. Ale to byly ty začátky těch osmdesátých let. Já si Ivoše pamatuju až potom spíš z tý druhý půlky, kdy oni dali do kupy, to už byl ale ten tak 87, oni dali tu Kmachovu paralýzu. Tam právě zpíval Floyd, u kterýho jsme dělali tu Severomoravskou pasivitu. V tý... Paralýze, a to byla taková... Což měli vlastně první DG 307, když vznikly v 73. roce, tak ten princip byl, že nikdo nesmí hrát na ten nástroj, na kterej umí... A ta Kmochoška to měla taky, že každej hrál na nástroj, na kterej neumí hrát. Vlastně se snažili ironizovat ten tenkrát jako symbol socialistický kultury. Jedním z nich byl normalizační pop a druhá byla dechovka. Takže to byla spíš taková ironie, ale jako už v podstatě s politickými texty, že oni taky nějak za to byli popotahovaný.

S Lumírem jsme vlastně... To, my jsme byli čtyři. No, my jsme to podepisovali právě spolu tenkrát, jako to byl z Opavy Ivoš Mluděk a Jarda Piskoř a Lumír Salzman a já, co jsme to podepsali někdy v prosinci 88. To jsme byli první z těch mladejch, a pak už se to vrstвило... Protože sklonku 80. let ta Charta samozřejmě měla furt velkej význam pro lidi, ale ono vzniklo Hnutí za občanskou svobodu, který mělo takovej manifest, kterej se jmenoval 'demokracie pro všechny', a to už se snažilo vypadat jako nějaký politický uskupení. Charta, neměla žádnou strukturu, tam byl sice kolektiv mluvčích, třeba tři mluvčí, ale nemělo to... Ona neměla programový prohlášení nebo nebo stanov, nebo něco. Kdežto HOS už měl nějaký stanov, a už to byl takový jakoby zárodek politický strany, a to bylo hodně frekventovaný, protože to už se začalo považovat za takovou velmi vážnou opoziční sílu. Navíc ona pak vznikla a oni jim to ještě před revolucí zaregistrovali, Demokratická iniciativa, se to jmenovalo, a oni už se zaregistrovali jako politická strana.

Otázka: A vy jste se angažoval někde tady v těch uskupeních nebo iniciativách?

Odpověď: No v HOSu. Když jsme měli schůzky HOSu, lidí tam ze severní Moravy nebo z Ostravska, Havířovska, tak tam zase se jakoby obživil ten Vlasta Valtr, kterej teda bohužel taky už je mrtvej, a to byl jedinej signatář z Havířova z roku 77. To byl starší pán, takže on se neangažoval, až právě v souvislosti s HOSem se začal znova angažovat. Že nás to potom samozřejmě ten Vlasta byl potom poslancem Federálního shromáždění, já jsem byl kooptovanej do Český národní rady, pak jsem byl zvolenej do Český národní rady, a pak jsem dělal jako vnovinách, v Prostoru a v Lidový demokracii a potom nakonec Lidovejch novinách jsem dělal editora, ale tam vlastně jsem skončil v devadesátým sedmým roce a pak jsem dělal různý věci. Ještě jsem dělal v agentuře tiskový a pak jsem měl nějakou takovou velkou mediální agenturu... Ale pak jsem měl antikvariát a dělal jsem kurátora výtvarnýho umění. No, a já jsem pak vlastně začal někdy dělat pro rozhlas a pak filmy a jenom to nakladatelství. Už to směřuju do důchodu.

Otázka: Jako dlouho jste byl v té Národní radě?

Já jsem byl kooptovanej. Hned po listopadu proběhly kooptace, to znamená na základě politické dohody obměna části poslanců, který jsou zvolený. Ale ty, který přicházejí nově, tak nejsou zvolený, ale přicházejí nebo méně část těch stávajících na základě politiký dohody. Takže to proběhlo ve Federálním shromáždění, že vlastně federální parlament a Česká národní rada je vlastně český parlament, jsme byli federace, takže každá federace má vždycky zemskej parlament, nebo ten republikovej, a pak federální. A tam jsem byl kooptovanej půl roku, pak byly volby, ale to bylo zkrácený volební období na dva roky. Normální volební období trvá čtyři roky, tam bylo na dva. Takže já jsem byl v tom kooptovaným ještě vlastně s částí těch bolševiků, což byl taky paradox, protože třeba přede mnou v lavici seděl ten Urbánek, co byl po Jakešovi předseda KSČ.

Pokud jde třeba o ty osmdesátý léta a i ty návrhy na to vystěhování, tak bych nikdy v životě na to nepřistoupil. Tam to došlo tak daleko, že samozřejmě moje žena nebyla ráda, že jsem podepsal Chartu, že jsem nějak politicky aktivní, že vydávám ty samizdaty. Ona v tom viděla, že ohrožuju rodinu a v podstatě se nám rozpadlo manželství. Ona chtěla ven a já jsem nechtěl.

Otázka: Můžu se zeptat, proč ne?

Odpověď: Protože jsem věřil, že se to tady... Že prostě dosáhneme toho, že ten bolševik padne a že bude ta demokracie, že budeme... Že prostě tady budeme mít dobře, že to bude

fungovat, jako že bude fungovat demokratickej kapitalismus. Dneska bych asi neváhal ani vteřinu. I když na druhé straně, co jsem měl kamarády, imigranty, tak jako že věčný téma těch emigrantů bylo, kde najít tu zemi zaslíbenou, protože on člověk vidí v nějaký zemi zaslíbenou, ale jenom do tý doby, než tam začne žít a pozná ty poměry.

Otázka: A vy jste byl na vojně?

Odpověď: Ne, ne, já jsem nebyl vůbec.

Otázka: A jak se to povedlo, se tomu vyhnout?

Odpověď: Já jsem spáchal fingovanou sebevraždu. Vlastně jeden z lidí, který mě zachraňovali, byl Radek Kiss a bylo to... Ale já jsem byl čtyři dny v bezvědomí a pak jsem strávil půl roku v blázinci.

Otázka: Když se ještě teda vrátím se k Pasivitě, tak jste tam psali o dění na severní Moravě? Nebo třeba jako v celý republice, potažmo zahraničí?

Odpověď: Zahraničí ne, ale... Ale i když se něco, třeba nějaká demonstrace tady v Praze, tak to tam bylo, samozřejmě. Takže to bylo aktuální, v uvozovkách, celorepublikový, když tam někdo na tý akci byl, nebo někdo... Ale jako byla někde, já nevím, ve východních Čechách nějaká výstava, někdo tam náhodou byl, tak o tom třeba napsal, takže to bylo takhle. Mělo to teda převážně charakter jako severomoravskýho periodika informačního, ale byly tam informace i z těchhle těch akcí.

Otázka: Vy jste nehrál nikdy žádné kapele undergroundové?

Odpověď: Ne, my jsme udělali takovou kapelu ze začátku... Začátkem právě osmdesátých let v těch Třanovicích ale měli jsme jenom asi tři zkoušky. To se jmenovalo Analfabet Band. A tam hrál Tuleň na piano nějaký, Radek Kiss na ságo, já jsem taky hrál na nějaký ságo, takovej Pavlík, kluk z Ostravy tam bubnoval, a Čert, takovej kluk, tak ten hrál na basu. A my jsme přijeli vždycky do těch Třanovic, tam se koupil sud piva, tak jsem jako vyluzovali nějaký zvuky, ale pak jsme se věnovali spíš tomu pití než tomu hraní. Takže jo, takže myslím... Že možná Analfabet Band měl jedno vystoupení na těch prvních Třanovicích, ale to já jsem s nima už nějak nevystupoval, ale nejsem si jistej, jestli tohle, tak to bylo jedno vystoupení, ale říkám, nejsem si jistej, možná, že nebylo žádný, takže to byla kapela. Jinak ne.

Otázka: Jak jste byli spojený s Prahou?

Odpověď: Floyd byl ve spojení, ale ne s Čuňasem, ale s Ivou, s jeho tehdejší manželkou. Já jsem třeba byl ve spojení vlastně s Radkem, my jsme hodně jezdili do Kounic tenkrát. Dolní Kounice pod Brnem, a tam žil Petr Kadlec a ten byl manažerem Psích vojáků a navíc vlastně ty Kounice, tam je to taky kousíček do... Jako směrem na Telč, takže tam bylo i spojení na Jirouse a tak. A jak on byl manažerem Vojáků, tak měl zase blízko k té komunitě kolem Revolver Revue, takže proto jsme vlastně se dostali už k těm prvním časákům, to Jednu nohu vycházeli, ještě to nebyla Revolver Revue, ty první, jedno nebo dvě čísla se jmenovaly Jednou nohou, možná tři. Na takovej ten Čuňasovskej androš, tam to měl třeba Floyd napojení a my jsme měli spíš na tenhle, jak oni říkali... Ta druhá generace undergroundu.

Otázka: On ten Havířov je takovej specifickéj, že?

Odpověď: Tam je specifická Olomouc, pak ten Uničov, pak myslím že Novej Jičín, Havířov, v Ostravě, Ostraváci. Spíš se to byla jako taková spíš hospodská kultura, tam moc těch akcí nebylo, až potom se tam začalo vlastně koncem osmdesátých let v Ostravě formovat takový hnutí výtvarníků, kolem vlastně Jirky Surůvky a Petra Lysáčka a dělal se... Tam ty kluci dělali výstavu výtvarných prací a oni jsou dneska profesori, tam na ostravský univerzitu, tyhle dva jako v podstatě významný český. Jinak to byli kluci, kde se chodilo do hospody.

Otázka: Vy jste měl dlouhý vlasy celou dobu?

Odpověď: Jo. Že já už to nosím... Já jsem se asi v 78. sestříhal naposledy, ono se to furt zkracuje.

Otázka: Měl jste problémy, že jste měl dlouhý vlasy? Zastavili Vás třeba někdy na ulici?

Já jsem měl vždycky v občance dlouhý vlasy. Mně se podařilo už v 15 mít občanku, kde mám háro.

Otázka: A co Vás vlastně vedlo k tomu, že jste si to nechal narůst?

Ze začátku, to byl takový obdiv k těm kapelám. Já jsem měl spolužáky na základce, který měli jako starší bratry, který poslouchali už tu rockovou muziku. Začátkem 70. let. Oni se sem dali propašovat, tenkrát už nějak časáky, takže jsme si psali o ty časáky do Holandska. O Pop foto, takový, vždycky jsem napsal, nikdo z nás neuměl anglicky, takže byl nějaký text, že jako že chceme jako ten časák a dali jsme tam desetikorunu, poslali a ono to kupodivu občas přišlo. Že tam byly takový ty plakáty, to si pamatuju, to byly s Led Zeppelin, Deep

purple, Slayd, ale i Black Sabbath, ty vám všichni měli ty hára. Akorát tenkrát mě furt matka hnala ostříhat, pak jsem byl starší. Já už jsem začal protestovat.

Otázka: Vlastně během revoluce, tak to jste byl v Havířově, nebo byl jsi v Praze?

Odpověď: Já jsem byl v Novém Jičíně, tam byl nějaký pankáčskej festival v pátek, já jsem tam zůstal přes víkend, jsem zapařil, trochu. No, a jsem přijel v pondělí do Havířova, a telefon, volal mi Piskař: „Kde seš, je revoluce.“ No tak jsem říkal: „Jaká revoluce?“ On mi říkal: „Ty vole my jsme mysleli že jsi byl normálně v pátek na tý Národní třídě a že tě někde sebrali, protože jsme se ti nemohli dovolat. Tak jsme to nahlásili na Svobodnou Evropu, protože my jsme měli kontakt. No a pak jsem přijel, a v pondělí jsme zakládali Občanský fórum. Já jsem zavola do geodezie, že si beru neplacený volno, který mám dodneška. Já tam nikdy nešel rozvázat pracovní poměr, protože to byl takovej hukot potom.

Otázka: Takže jste rovnou jel do Prahy?

Odpověď: Ne, my jsme zakládali v Ostravě Občanský fórum. Takže tam to bylo prostě se Zaorálkem, Breník. Zaorálek, to byla československá strana socialistická, Breník za lidovce, pak tam byli takovej Eda Ovčáček vlastně, kterej byl taky signatář Charty, takovej výtvarník, který nedávno zemřel... Prostě bylo nás asi šest. No položili jsme Občanský fórum propojili to s hercema, a už to svištělo. Ty první manifestace, který byly v Ostravě, tak ty prostě byly úplně spontánní, to my jsme vůbec ani nějak neorganizovali. A policajti, hned založili taky nějaký občanský fórum, tak takový ty mladý policajti. Ono to bylo v tak strašným jako švihu, že si to člověk... Já vždycky musím volat Honzovi Královi, kterej si pamatuje, vždycky se ho zeptat, jak to přesně bylo nebo prostě, tak to vždycky skupinově dáváme dohromady ty informace, protože každý si to pamatuje trochu jinak, ale tak to je. Taková lidská paměť, každý si pamatuje v podstatě tu událost nějak jinak, tam se nedá říct, že by to nebyla pravda, protože to je ta osobní pravda každého.

Otázka: Ty kamarádi, co jste tam byli, to jste byli stejně staří?

Otázka: Tak, dejme tomu, v průměru o čtyři, o pět někdo někdy i o 10 let starší třeba než jsem já, ale nějak jsem zapadl do týhle party, protože jsem tam byl zavlčený a s těma mladšíma jsem... Jako, znali jsme se, oni si taky myslel, že jsem starší, protože jsem se kamarádil s těma staršíma a některý z nich dokonce zase z těch mladších byli třeba starší než já, ale to je jedno. No já jsem spíš patřil k tý partě z toho Urbana, i když říkám, že to bylo propojené, znali jsme se všichni... Třeba na těch Třanovicích. Tam se samozřejmě sešli všichni...

Příloha č. 7

Přepis rozhovoru s Miroslavem Zvárou. Rozhovor proběhl v červenci roku 2023 ve Svitavách.

Otázka: Já píšu diplomovou práci, ve které se zabývám undergroundem a vydáváním samizdatů v Havířově. Zajímá mě, jak jste se k undergroundu v Havířově dostal a co jste zažil.

Odpověď: Já jsem tam (do Havířova) přijel v roce 75, kde už jsem byl tady ze Svitav, tak tím undergroundem načichlej, protože tady nějaký Honza Pavelka, starší, asi o devět let jak já, odešel do Prahy, kde studoval, pak odešel ze studia, a seznámil se tam se všema lidma, od Plastiků přes Svátů Karáska a chartisty a tak dále. To vzniklo pak teda později, no... Byl to takovej můj vzor, nosil dlouhý vlasy, fousy a- ty máničky tady [ve Svitavách, pozn. aut.] a ten androš se scházel převážně v restauraci nebo v hospodě U Kalášků. To byla taková čtvrtá cenová skupina, kde měli- až na, myslím, středu denně otevřeno od devíti až do půlnoci, což byla taky výhoda. Tak se tam bral magnetofon a tam jsem asi někdy tak kolem toho roku 74 slyšel poprvv Plasticity, Dégéčka, ... No, strašně mě to zaujalo. Já jsem se teda o muziku zajímal předtím, že jsem poslouchal v té době hard rockový kapely, a tak jako Deep Purple, Led Zeppelin a podobně. No, a to mě uchvátilo. A navíc sem začal jezdit Robin Hájek, teď se jmenuje myslím Popper, on byl židovského původu, a to byl zvukař od Plastiků a všech těch undergroundovejch kapel, a s tím jsem se tak nějak seznámil, tak mně říkal, to bylo už tak v roce 75, 76, ať si koupím kazety, že mně nahraje, co budu chtít. Tak mně nahrál teda spoustu věcí v na ty poměry ve výborné kvalitě. A já jsem v roce 75 vlastně měl jít na vojnu. No a tenkrát byla možnost, teda krom toho nechat co zavřít do blázince a podobně, co byla spousta lidí, který teda obdivuju, ale na to jsem nebyl asi... No, nechtěl jsem tam. Některý přišli dost v blbým stavu, a tak už se třeba z toho ani do smrti pořádně nevzpamatovali. A tak jsem podepsal šachtu, což bylo vlastně do 30 let věku. No, někdy v září 75 jsem se přestěhoval do Havířova na takovou ubytovnu Merkur, tam za stovku měsíčně. Ale nikoho jsem tam neznal v Havířově, takže jsem vždycky co 14 dní jezdil tady do Svitav, a tam v Havířově jsem zašel občas na pivo, ale nevěděl jsem ani kam a s kým a nic. No, a až jsem potkal jednou náhodně takovýho kluka, byl z Liberce, dělal tam taky na šachtě a šel nějak o půl roku dřív ale z vojny. To byla taky možnost po 18 měsících vojny podepsat šachtu, myslím na rok a půl to bylo. No, a ten takovej jednodušší kluk to byl, viděl mě a začal, já

jsem měl trochu delší vlasy, tenkrát ještě ani ne moc dlouhý, a začal: „Nazdar, hippies, odkad' seš a já tady znám všechny máničky.“ A to trochu přeháněl, ale dobře, „zejtra tě zavedu do Lučiny, anebo na Pacalůvku. A oni tam choděj.“ A tak jsem šel do té Lučiny. Tam jsem hned teda poznal pár lidí, některý na mě teda působili trochu zvláště, protože jsem si objednal smažák a než jsem rozbalil příbor, tak mně ho snědli a... No, ale začal jsem tak postupně tam chodit a seznamovat se s lidma, s některýma jsem si rozuměl dobře. Tam ten androš ještě nebyl nějak rozvinutej, ale mániček hodně. Takový jakoby stylu hipís, který tam poslouchali muziku cizí. Plasty tam znali, ale nikdo tam neměl žádný nějaký nahrávky, anebo takový, že to bylo přes pátý koleno. No, a já jsem pak teda to tam přitáhl, až říkám, tak kolem toho roku 76, no a už teda spousta lidí: „Miro, nahraj mně to, nahraj mně to,“ ale kapely tam nějaký nebyly takhle. Byly tam normální nějaký, co hráli nějaký hard rock a tak, ale nebyly tam žádný nějaký undergroundový kapely v té době. A tak jsem se tam pak seznámil z Honzou Tuleněm, on se jmenuje Žoldnerčík. No, a začali jsme tak blbnout v té hospodě. Kecat o muzice a říkám, ale mohli bysme začít hrát. On: „Já hraju trochu na piano,“ a říkám: „Já neumím na nic, ale něco bysme mohli,“. Tak jsem si pořídil housle, okarínu a u něj v bytě jsme tam začali improvizovat. Dělat takový nějaký nahrávky, co nás napadlo, většinou jsme si u toho něco vypili, aby byla lepší inspirace, a založili jsme kapelu, začali jsme říkat Tabun band a měli jsme tam nějaký 3-4 písničky, takový demo jsme nahráli. No, ale pak s tím začali přicházet takový mladší ročníky a tam vlastně v roce 77 vznikla kapela. Říká se, že to byla vůbec první punková kapela v Československu, ty se jmenovaly Hlavy 2000, to už vám možná Jirka říkal. No, a s těma jsme se skamarádili a ta kapela se rozpadla, a byl tam takovej prima klub Pavel Keller, který s nima hrál, myslím, že na kytaru. A... Ještě na bicí s nima hrál Bohouš Koždoň. Pěnička jsme mu říkali. No, a ty zas tak nějak mě obdivovali, že jsem měl dlouhý vlasy vousy. Takže, že by se mnou chtěli založit nějakou kapelu. No a ty už uměli hrát, k tomu se připleťl ještě bluesman úplně jako z jinýho těsta, Petr Kubíček, který hraje do dneška. Opravdu dobrej kytarista, velice nadanej člověk. A tak jsme se dali nějak tak dohromady, a začali jsme skládat různý takový voloviny, Rudý právo byla písnička, Tonda Hynek, to zas byla taková nějaká osoba tady ze Svitav, která strašně lhala, tak jsme ty jeho lži zbásnili a nějak zhudebnili. A oni uměli hrát, já teda ne, já jsem měl problémy s rytmem nebo tak, no a... A vlastně pak jsme se začali jmenovat ČHTL. To byla zkratka, Čím hůř tím líp. No, a měli jsme pak vystoupení někdy v 82. roce v Třanovicích, pak jednou někde v Bruntále, nebo kde to bylo. Jednou někde u Jeseníků, tam nás pozval

Kalič, on se jmeoval Švejdlík, jeho brácha hrál pak za Priessnitz. Ten byl ještě tenkrát malej, to mu bylo asi 14 nebo 15, ale tam nám zajistil v jakýmsi agitačním středisku sál, tam s nějakým nápisem. Já už nevím, co tam bylo... „Se Sovětským svazem na věčné časy a nikdy jinak“. Chtěli jsme blbnout, tak jsme se svlíkli donaha, vystoupili jsme tam nazí, a tak to bylo asi tak pak všechno, no... Před tím, co tak vím jako od jiných, co bylo v těch 70. letech, tak tam v tom Havířově byla parta mániček, který byli většinou starší ještě jak já. Některý jsem z nich poznal, to byl Lešek Mamoň, on byl zubař. Ježek, od Leška brácha Zdíšek... No, Milan Tifenbach, Tygr Elies. A ty chodili zas do takové nějaké opuštěné chalupy, něco jako squoteři a zařídili si to tam nějak a poslouchali tam převážně ty písničkáře, hlavně Kryla. A pak je teda někdo prásknul, tak je pochytili policajti. No, ten Lešek a Ježek šli sedět, co vím. Ty jsem pak poznal, když se vrátili z basy, později s tím Ježkem jsem dost kamarádil. Lešek pak ale měl problémy s- odešel z Havířova někde do Chřibské do severních Čech, tam byly sklárny a tak, a taky jako dost dobřejch lidí tam bylo v té Chřibské. A pak je všechno nějak vyhazovali z České republiky, pomalu. Ten Lešek bydlel pak ve Frankfurtu a tam byla pak taková komuna. Takovou hospodu, něco jako byl Azyl ve Vídni, tak to měli ve Frankfurtu, jednou jsem tam byl u nich. Třešňák tam jeden čas přebejval a tak... Jinak pak na mě taky jako byl vyvíjen dost tlak od policajtů, jak tady, když jsem přijel do Svitav, tak v tom Havířově. Tady jsem pořádal dvakrát sraz na čarodějnice. Tak ten jeden rok to vyšlo, to bylo tak 78 a 79 už nás policajti sbírali hned, jak přijížděli lidi vlakama, tak to už se nějak proválilo.

Otázka: To bylo jako větší akce, ty čarodějnice?

Odpověď: Sjelo se možná ten první rok asi 20 lidí a ten druhý rok, to se nějak rozkřiklo a přijelo možná takových 70 lidí.

Otázka: A kapely tam hrály?

Odpověď: Tak kapely ani ne, většinou tam někdo na kytaru hrál nebo tak, takový spíš kecalo se, pustila se muzika, ne že by to bylo spojený s koncertem. Ale jenom takovej sraz a takových srazů tady bylo spousta po okolí. Ani nebyly mobily, nebyly žádný telefony, de facto to taky nikdo neměl, na telefon se čekalo tak 2-3 roky a stálo to 2000, což bylo hodně peněz v té době, a taky to ani nedali každému. Takže vlastně to bylo většinou taková ústní propaganda, no. Ale přesto vím, že mezi náma byli teda lidi, který práskali. To se pak po té revoluci- jeden můj z nejlepších kamarádů, to jsem byl hodně zklamanej. Jako spousta lidí bylo

na těch listinách, ale nikomu nic neudělali. Ale on tam byl vyloženě jako placenej... Takže tak nějak, no. No, a tak postupem, pak jsem chtěl ty čarodějnice tady pořádat ještě v osmdesátém roce, ale to už jsem potřeboval nějak volno, tak už estébáci byli v práci tam na šachtě, že tam nesmím dostat volno. No a pak už jsem to nedělal. Pak jsme tam měli v Havířově různé aktivity, ještě jako říkám, ty Třanovice to bylo, tak asi tam byly dva koncerty, na tom druhém jsem ale nebyl, jenom v tom, to bylo v osmdesátém třetím roce. No, a jinak se chodilo po hospodách, poslouchala jsem tam muzika, no, policajti... Já jsem... Takhle, já jsem nikdy ani nechtěl moc emigrovat, i když jsem měl sestru v Kolíně nad Rýnem. Ta odešla v roce 68, tak jsme si psali a tak, a ona sem nesměla jezdit. A poprvé tady byla v roce 80, musela zaplatit školy, studia, všechno, co tady dělala. No, a... Tak jsem jí o tom vyprávěl, co tady dělám, a ona i znala některý lidi, hlavně z té starší, co třeba zakládali Křižovnickou školu. Tak říkala: „Nechceš přijet? Nechceš se podívat? Já ti pošlu pozvání.“ A říkám: „Prosím tě, mě nepustěj, to nemá cenu.“. No, a pak sestra, poslala mě to pozvání někdy v roce 82, tak jsem si zažádal, ale okamžitě na první instituci- zapomeňte, pas mi nedali, nic, a pak někdy v roce 83 mně selhaly nervy při jednom výslechu a začal jsem prostě na ty estébáky řvát, že tady žijeme jak v koncentráku, nikoho nikam nepustěj a mluví jenom o svobodě a o míru a zatím skutečnost je úplně jiná. Jsme tady obehnaný ostnatým drátem. A on mně pak říkal, jsem myslel, že mě zmlátí, a on říká? „Víš co, jestli chceš, tak odjed' a už se nevracej. Takový lidi tady nepotřebuju.“. Tak sestra, jsem jí napsal, ať pošle pozvání, a byl jsem tak napůl rozhodlej. Poslala mně pozvání, tak jsem pro jistotu teda věci, já jsem toho moc neměl, desky, tak ty jsem dal jednomu kamarádovi do Ostravy a napsal jsem mu seznam, kdybych se náhodou nevrátil, ať rozdá. Pozvání jsem dostal, šel jsem na první instituci, všude mě dávali razítka a asi dva dny před odjezdem jsem musel do Karviné pro výjezdni doložku. No, a tam byly ty estébáci dva, co mě znali a říkali, jestli se vrátím. Říkám: „No jo, vrátím samozřejmě.“. A že teda by se mnou chtěli potom mluvit, že mě nechají vzkaz. No a přijel jsem do toho Německa vlakem, na hranicích jsem se klepal hrůzou, že to je nějaká bouda, jsem tomu nevěřil, že jsem si schoval vlasy pod kabát a proti mně seděl nějaký černoš, kterej mluvil česky, studoval v Praze a jel do Paříže, tak říkal: „Ty se bojíš? Neboj se.“, tak mě uklidňoval. Přišli ty policajti, a ty pohraničníci čeští, tak mě kontrolovali tašku a takový měli nějaký hloupý poznámky, ale odešli. Pak přišli Němci. To už mně spadl kámen ze srdce. A strašně se mně ulevilo, a když jsem přijel do toho Kolína, tak najednou úplně jinej svět. Třeba dneska to není rozdíl velikej, ale tenkrát to bylo, jak když člověk

přijede z nějakýho špinavýho... Špinavý země takový všechno, ponurý, šedivý. Z šedi do pestrýho, úplně jinýho světa. Rozmanitost, lidi různěch národností, pouliční muzikanti. Čuměl jsem na výlohy, co tam mají hlavně teda, na aparatury, protože jsem říkal za první a výplatu si koupím aparaturu. No, ale kdybych tady teda zůstal, a pak jsem teda, jako... Že se teda asi přece jenom vrátím, že říkám, nemám tady kamarády, neumím řeč, tak jsem nakoupil nějak, dostal jsem peníze na od sestry, nakoupil jsem si nějaký desky, a tak jsme tam jezdili ještě na výlety a tak strašně se mi tam všechno líbilo.

Otázka: Jak dlouho jste tam byl?

Odpověď: Celkově, anebo myslíte jako na tuhleto dobu?

Otázka: Tuhle návštěvu.

Odpověď: Tuhle 14 dní. No a... Pak nějak tři dny před odjezdem jsem šel se švagrem na pivo. A švagr, dělal v té době u Deutsche Welle, ale jako v české, to bylo něco jako Svobodná Evropa tam v Kolíně. A říkal: „Tak co, jak se těšíš zpátky na šachtu, na estébáky?“ říkám: „Vůbec ne.“. A on říká: „Chtěl bys zůstat?“ říkám: „No tak já jo, ale bojím se, že se sestra, když jí teď povolili, konečně už tam jezdit, tak jí zase nedaj doložku. Nebude se tam moc podívat.“. A on říká: „Mirku, řeknu ti jenom jedno. Nemysli si, že tady je život lehkej. Jestli budeš chtít zůstat, zůstaň. Je to ale tvoje rozhodnutí. Nechtěl bych nikdy od tebe slyšet, že jsem tě nějak přemlouval a co řekne sestra, zeptáme se ráno.“. Tak jsme ráno se vzbudili a říká: „No Mirek by tady chtěl zůstat.“. A já říkám, že se bojím, že by jí nepustili. A on říkala, že je to jedno. „Já si to nějak když tak zařídím, ale budu ráda, když tady mám někoho aspoň z rodiny.“. Tak jsem zůstal. Pak teda jsem prošel lágrem a... A dodneška říkám, že mně ti estébáci zachránili život, protože tady jsem byl jako už dost v hrozným stavu, hodně jsem chlastal, to bylo v té době úplně jako takový deprese. Takže mně vlastně zachránili život, protože tam najednou jsem začal mít úplně jinej obzor před sebou. Konečně můžu cestovat, můžu poslouchat muziku, vidět koncerty, hned jsem šel na Zappu, ještě než jsem byl v tom lágru, byl v Düsseldorfu. Nádhernej koncert, Johna Kayla jsem tam viděl, to jsem tam byl snad týden a Jethro Tull a takový kapely všelijaký. No, bylo to krásný. Sice ten začátek byl tvrděj, protože já nejsem dobrej na řeč. No pak jsem se to nějak s boží pomocí naučil. Učil jsem se teda jako hlavně gramatiku, jak jsem byl v tom lágru, tak jsem se snažil ten čas využít, měl jsem kazety, walkmana, a tak jsem poslouchal, četl jsem si, a tu gramatiku jsem se bifloval, ale jak jsem přišel mezi lidi, tak to bylo těžký, já jsem řekl, co chci, ale

nerozuměl jsem, když na mě spustil. No, ale pak tak po roce- já jsem byl asi osm měsíců v tom lágru, pak jsem se přihlásil na pracáku, ty mně dali sprachkurz, že jsem vlastně- naschvál jsem dělal, že neumím nic, protože oni by mi ho nedali a ten sprachkurz se počítal už jako práce a dostával jsem u toho peníze. Tak jsem chodil asi necelej rok a tři čtvrtě. Od února, myslím, do podzimu. No a pak jsem hledal práci, tak jsem se ucházel u Forda, pak takovej nějakej fabrice na železo, a to... To mě moc nebavilo. Můj sen by bylo tenkrát dělat, třeba tam byl obrovskej obchod, Saturn, na desky, tak třeba tam aspoň ve skladu. Tak jsem se tam taky ucházel a říkali, jak nemáte kvalifikaci prodavače a takový, tak bohužel. No, a pak jsem se seznámil přes sestru s jednou doktorkou, která už byla teda v důchodu a... Ta vždycky jako říkala: „Přijď Mirku, přijď na návštěvu, pokecáme, tak co už máš nějakou práci?“ říkám: „Nemám.“. A pak říká: „Manžel dělá tady v domově důchodců a tam furt sháněj lidi, nechtěl bys to zkusit?“ a říkám: Tak nevím, neumím tu řeč, ještě.“. „Ale prosím tě, tady dělají, který tady jsou 30 let, mluví hůř jak ty a pracujou, s tím si nedělají starosti.“. Tak mě to lákalo, že bych byl mezi lidma, že by to bylo něco jiného, protože předtím jsem se vyučil opravářem zemědělských strojů, to mě nebavilo, to bylo jenom proto, že jsem se chtěl něčím vyučit, že táta si to přál, tak jsem se to vyučil. Pak jsem šel na tu šachtu, to si táta vůbec nepřál. Tak tam mě ta práce taky vůbec nebavila, to byl horor v podstatě, ale zase jsem si vydělal pěkný prachy, takže jako dobrý. No, a já jsem si říkal, bylo by to i dobrý, kvůli tomu jazyku tam budu muset komunikovat. Tak jsem se tam šel ucházet, musel jsem napsat životopis a tak. No a pak mně přišlo, že můžu začít. Ale to bylo nějak v březnu a v ten skoro stejnej den mně přišlo od Forda, že můžu začít u toho Ford. Tak jsem šel k tomu Fordovi, podíval jsem se, co bych tam dělal, říkám si, kdyby nebylo nic, tak jo. Prostě u pásu práce furt, jednotvárný, z jedné strany Polák, z druhé strany Turek. Řeč se nenaučíš nikdy pořádně. Výdělek bych tam měl lepší, a i spoustu podmínek, oni měli strašně jako dobrý podmínky u toho Forda. A tak jsem si to prohlídnul a říkal jsem tomu, co nás prováděl, říkám: „Nezlobte se, já už mám něco jiného, ale co by bylo, kdybych se třeba za rok znovu ucházel? Má to na to vliv, když teď řeknu ne?“ on říkal: „Ne, pokud budem potřebovat.“. Tak mně se ulevilo, říkám, že když to nedopadne v tom domově, třeba to nebudu moc dělat, tak aspoň abych měl něco v rezervě. No, ale tak jsem začal v tom domově a tam se mě hned začalo líbit, první domov byl takový, tam byli spíš mentálně postižený lidi, mladší, až teda ne zas úplně takový, řekněme, v tom věku od 30, 40 do těch 70 nebo tak. Alkoholici, co měli Korsakov syndrom a podobně, takže se mně tam hrozně líbilo, jsem si připadal jak v Přeletu

nad kukaččím hnízdem. Pak tam byl mladší personál, s kterým jsem si hodně rozuměl, takový fajn lidi, hned mě zvali na narozeniny a tak, tak jsem se rozmluvil. A skamarádil jsem se tam taky ještě s jedním člověkem, který se zajímal hodně o muziku, s kterým vlastně dodneška i kamarádíme nebo tak, občas se navštívíme, když tam jedu do Německa. Takže pak jsem teda dělal tam, jenomže byl jsem jako pomocná síla, tak jsem dostával smlouvy tři měsíce, půl roku. A ta vedoucí říkala: „No pane Zvára, udělejte si školu a budete mít nad smrti pokoj.“. Já jsem se té školy bál, říkám: „Já bych to nezvládl, jsem rád, že se domluvím a teď dělat školu vlastně zdravotní, teda se zaměřením na tu geriatrii, to asi nedám dohromady.“. A Haral, ten kámoš, říkal „Mirek, já ti pomůžu přihlaš do té školy.“. Tak jsem se přihlásil. Ale říkali mně, že ať počkám ještě rok, ať si trochu zdokonalím řeč a tak nějak jako tam získám víc zkušeností, tak jsem pak po roce a půl nastoupil do školy. No, a nakonec jsem to zvládl na docela dobrou známku a potom už jsem teda dělal 34 let dohromady, pak jsem teda zvyšoval kvalifikaci na vedoucího stanice. Byla to teda náročná práce, ale tak nějak naplňovalo to člověka. Vydělal jsem si solidní peníze. A... Život uběh strašně rychle.

Otázka: Takže když jste byl poprvé v tom Německu, tak jste se sem vracel?

Odpověď: Ne. Ségra, jak mně řekla, že teda můžu zůstat, že jí to nevádí, jestli jí tady estébáci nepustěj. Ona byla kunsthistorička a měla dost kontaktů tady a říkala: „Já si to vždycky nějak zařídím.“. Taky jí pak pustili. A já jsem vlastně odcházel v roce 84 a že za pět let přijde tady převrat, revoluce, a to, tomu jsem ani nechtěl věřit. Já jsem se sem bál jet prvně a jsem říkal, to není možný, pak jsem jel až nikdy na podzim, v devadesátém roce. Až po roce jsem jel poprví, a to musím říct, že jsme jeli autem s jednou přítelkyní, Němkou, no jsme přešli hranice na Rozvadově, tak to byl rozdíl. Tam ještě dálnice nebyla, domy zcháralý, zahrady zpustlý. Přijeli jsme do Plzně. Tam jak kdyby padal 30 let prach na všechno. Špinavý. No, jsem měl chuť se otočit a jet zpátky. Pak jsme přijeli do Prahy, tam jsme se ubytovali v jednom hotelu. A to už bylo jiný. Praha už byla pěkná to centrum. Okrajový část, samozřejmě nebyly moc pěkný, to jsou ale ani dodneška ne moc, ale fajn. A pak jsme teda tam měli jenom na jednu noc hotel, tak jsme se ubytovali v Poděbradech a jezdili jsme každý den do Prahy. Pak jsme projeli Českou republiku až po Tatry. Ve Svitavách jsem se stávil, to ještě táta žil, ale zase ona ta přítelkyně německá neuměla česky, že já jsem furt musel překládat a chápu, že se jí nechtělo nějak jako tady bejt delší dobu, tak jsme jeli pak do Brna a pak na to Slovensko, pak jsme se vraceli zpátky. Pak ty příjezdy sem byly rok od roku takový... Bylo vidět, že se to tady zlepšuje, co se týkalo silnic, co se týkalo obchodů, lidí oblečených

a tak. Nebylo to fakt takový zpustlý. Ten komunismus, říkám, tady zanechal jako hrozný škody ekonomický a hlavně teda morální na těch lidech, jak to je vidět do dneška.

Otázka: Tak a vlastně ještě před Německem, tak jste říkal, že u výslechu, že jste byl. Kolikrát vás třeba vyslychali nebo někde zavřeli?

Odpověď: Tak zavřeli mě jednou v Plzni přes noc. To jsme tam ale jeli jenom s kámošem a seděli jsme v hospodě, prostě nás sebrali a že jsme nějaký individua. Zavolali, dokonce- to byl kámoš ze Svitav, zavolali tady svitavský policajty, a pokud jako proti nám nic nemají, že nás pustěj a pokud jo, ať si pro nás přijedou. Tak si svitavští policajti pro nás přijeli a pak neměli čím vykázat jízdou, protože my jsme nic neudělali. No, a párkrát mě zmlátili. Ne nějak moc, ale měl jsem třeba monokl anebo tak. Jednou, že někdo pořádal ve sklípku nějaký festival, jako že tam bude muzika a víno a underground, bylo to, myslím... Někde u Hodonína, no a taky že už tam nás čekali policajti, pak jsme se stáhli do lesa, tak ty policajti tam přijeli taky za náma. No, a nějak tam toho Petra Kubíčka mu dal facku a já jsem řekl jako poznámku, tak mně vzal takhle obuškem [okazuje přes levé oko] přes, že jsem měl modrý oko a... Takový nějaký zážitky. Pak jednou v Ostravě, tam se slavily narozeniny nějakého Fofo. A sezval tam taky lidi z celé republiky, tak nás tam taky pozavírali. Tuleň stál v jakýmsi lavoru se studenou vodou, to bylo v zimě. Mně tam fotili v nějakém kabátě ze strany jak zločince. Taky jsem tam pár facek dostal, já jsem pak byl třeba drzej, jak jsem měl něco vypitýho. Tak jsem schytil. No, a furt znepríjemňovali život, no... U mě jsme taky občas dělali nějaký mejdan. Tak tam zavolali policajty, tak tam vtrhli a... Vím, že jednou, já jsem neměl balkon, že jeden kluk snad visel na římse, nebo co on nedělal, tak měl strašnou hrůzu, že ho seberou a nás teda jenom zkontrolovali a odešli, ať to ztišíme. Byla to jako doba, na kterou si člověk i rád vzpomene, ale v podstatě to bylo takový ze zoufalství radost, no. Snažit se si vytvořit takovej svůj nějaký svět kultury a přátel. Kruh přátel mimo tu oficiální scénu, protože ta oficiální scéna v té době byla strašná. Samozřejmě byly tady třeba výborný kapely, který oficiálně hrály, ale i ty měly většinou problémy. Nebo Pražský výběr taky, že jo, hráli jednou, pak už jim zakázali, pak jim zas dovolily. Největší taková jako polooficiální kapela, která byla v té době a taková nejtvrďší, byly ty Extempore, Chadima. Ty byly jako fakt dobrý, ale taky měli strašný problém. A ty Plastici, to byl syrovej underground. A Umělá hmota, DG 307 a no ještě před tím Aktuál z Mariánskejch lázní s Knížákem. A na Ostravsku se pak začali vlastně- my jsme je s tím Tuleňem tak trochu nakazili, a pak začaly vznikat takový kapely, už co jsem odešel. Ta Kmochova paralýza a nevím přesně všichni, jak se jmenujou,

pak ty pankáčský kapely, IQ 60, a to byly vlastně taky pozůstatek z těch Hlav, tam někdo byl, myslím, že Jonšta pak měl svoji kapelu, nějakou takovou trash metal. Z těch mladších lidí, ty to tam pak rozjeli dost v těch osmdesátých letech, ale to už ten Jirka o tom ví víc. Já jsem odešel v tom 84., a pak jsem se takhle jenom sem tam dozvídal něco, co jsme si psali, a tak jsme ještě stejně museli psát opatrně a... Já jsem teda posílali takhle desky občas a většinou všechno došlo, dokonce i peníze jsem poslal nějaký v obálce.

Otázka: A co třeba samizdaty? Šířily se nějak?

No tak jo, to se šířily. Byl jsem s jednou kámoškou, ono pocházela tady z Čisté, to je u Litomyšle, tak ta psala, co se dalo. Vokno když bylo, tak se to přepisovalo na stroji, anebo aspoň ty články nějaký z toho. A mezi lidma to kolovalo. Čuňas to většinou- byl nějaký koncert, myslím že ve Chvaleticích, tam taky právě bylo Extempore, tak Čuňas tam lítal, rozdával tam Vokna a tak no. Bylo to tím, když je něco zakázanýho, tak to člověku dělá pak tím větší radost. Tenkrát jako když měl člověk desku někde na burze třeba sehnal, tak to bylo úplně něco nemožnýho. A přitom jako ty desky, tam se prodávaly za strašný ceny, to bylo 300, 400, 500 Kč, dvojalbum třeba 700, 800 Kč, tak to bylo... Jednak se to dalo těžce sehnat a strašný prachy.

Otázka: A teda ty samizdaty, tak hlavně teda Vokna se šířily, a třeba vznikal nějaký autor-skej samizat?

Odpověď: Já tak vím, že, že se ještě VONS vydával ten Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných, časopis. Ten zas tady rozšiřoval Honza Pavelka, takže tam byly spíš takový ty různý události, komu se co stalo, stížnosti, že se psalo do Helsinek a takový.

Otázka: A to bylo až později?

Odpověď: Ne, to bylo už koncem sedmdesátých let. Ten Honza Pavelka vlastně odcházel, teď nevím, 79 nebo 80, jak byla ta vlna. Jak oni tomu říkali, nějaká jako... Asanace, no. Ta asanace, první vlna. Tam, jak odcházel Sváťa Karásek, a tyhle lidi, Londýn, a to, tak ten Honza Pavelka taky odešel ven, šel pak do Ameriky. Teď se vrátil, žije někde u Znojma. Ale ještě jsem ho neviděl. Knížky půjčovali hodně, protože taky málokdy něco vyšlo. Třeba právě od Petra Kubíčka, maminka dělala v Havířově na trojce v knize, tak když náhodou tam vyšla nějaká dobrá knížka, taky vždycky jako zajistila, takže jsme si to pak půjčovali.

Otázka: A vlastně, když se vrátíme k té hudbě, tak to Čím hůř tím líp, tak jak dlouho jste hráli?

Odpověď: Dohromady asi rok, ale měli jsme přibližně, ty tři koncerty a párkrát takhle v bytě jsme třeba i natočili nějaký demo, třeba jenom ve dvou nebo tak.

Otázka: Tak to jste hráli v Třanovicích, a kde ještě?

Odpověď: Ve Třanovicích, pak bylo někde v Bruntále nebo tam, byla nějaká vesnice, taková jakoby zábava, tak tam jsme vystoupili, a pak ještě v tom Jeseníku tři koncerty. Víc si nepamatuju, tak anebo jsme hráli jenom taky někde v hospodě nebo, ale to nebylo nic oficiálního. Třeba jenom s kytarou, jo. Registrovaný jsme samozřejmě nikde nebyli. To jsme jako jenom tak mezi sebou. To kde jsme hráli, tak to nebyly oficiální. Ty Třanovice, to měl vlastně Radek Kiss, tam bydlela babička a děda a oni tam... Tak jsme se tam sjížděli tak třeba na Silvestra, jako na muziku. Oni byli strašně hodní, mluvili tam tím dialektem slezským a nevadilo jim, že tam přijedou máničky. Pak koupili prasátko v tom osmdesátém roce... A oni ho ty prarodiče od Radka krmili. Radek tam teda jezdil, on tam bydlel, pomáhal a to, a prasátko, až se vytrmilo, tak Taťka z Ostravy, on byl řezník, kdy měl hospodu tam někde. A tak taťka ho tam zabil, a udělala se jakoby zabijačka. Tam pak taky hrál ještě Třírychlostní Pepíček. To byla taková avantgardní spíš kapela. Karkul, se jmenoval Dvořák a ten Bobeš. Si nemůžu teď vzpomenout na jméno, takový kudrnatý. Ten hrál pak ještě z Masomlejnem, ten Bobeš. To byla pak taky teda dobrá kapela, to už jsem poznal. Ty už hráli někdy v 88., 89. roce. Ten Bobeš... Jiří Prok se jmenuje, tak on jel ale někdy ještě před revolucí do Belgie.

Otázka: Ještě jak jste říkal, jak jste byl v tom Německu, tak že jste byl v lágru, tak vlastně proč?

Odpověď: Protože každé, kdo odešel v té době, tak ho prověřovali, jestli není třeba agent, nebo prostě si ty lidi proklepli. A já jsem byl třeba v severním Westfálsku. V Senden, to bylo takový městečko asi 20 km od Münsteru. Ještě, tam byli dva Slováci se mnou, pak tam byli lidi ze Srí Lanky, z Íránu. Byl to starej statek, a tam jsme bydleli, dostávali jsme nějak 240 Marek na měsíc. Dali nám teda ještě nějaký peníze na nádobí, a na peřiny a takový věci a myslím, že dvakrát do roka vždycky peníze na oblečení. No, a nesměli jsme ale ten kraj opustit. Sice jsme jezdili vždycky jednou za měsíc do Münsteru, tak kdyby nás tam chytili, tak by z toho byl problém. A pak asi po čtyřech měsících jsem musel jet na výslech říct ty důvody a tak dál. Oni to měli ale pozjišťovaný všechno, takže věděli to. On na mě spustil

první anglicky, tak jsem začal koktat anglicky, a asi pak po třech větách mluvil plynou češtinu. A říkal: „My máme u vás jako zjištěný, že to je všechno v pořádku. Dostanete azyl, nemusíte se obávat.“. Pak, jak mně dali azyl, tak jsem se vrátil do Kolína. Asi osm měsíců jsem tam byl.

Tak tohle byly takový ty nejdůležitější body, jak tady v tom Česku, tak pak ten odchod, a... Tady, říkám, takovej bod byl k tomu undergroundu ten rok 74, když tady začali jezdit do Svitav ty lidi kolem Plastiků, Umělé hmoty a tak. On si tady vlastně ten Honza Dlouhán našel ženskou a Dýno taky.

Otázka: Vlastně, když sem začali jezdit, tak vlastně proč sem začali jezdit?

Odpověď: Ten Honza Pavelka, který byl v Praze, tak je sem dotáhl. Že tady je hospoda U Kalášku, tak jim se tady líbilo, pak si tady našli holky, někteří. Tak se to v těch sedmdesátých letech vytríbilo a já už jsem pak byl v Havířově, ale už jsem věděl, že když tady přijedou ty lidi, tak jsem se snažil sem dostat a vidět je. Pak nás Dýno taky zval, občas. On bydlel na Topolce a měl zkušebnu ve sklepě. Dvakrát jsem tam byl s nějakýma lidma z Havířova ve zkušebně.

Otázka: A třeba chodil jste taky do Kosmu?

Odpověď: Jo, taky jsme chodili do Kosmu. Prvně, jak tam přijel, tak to byla Pacalůvka, hlavní takový centrum, a protože tam většinou poslední autobus jel v osm večer, tak se pak jelo do Lučiny nebo do Kosmu, když ještě Lučina byla, no a ten Kosmos taky tam...

Otázka: A vlasy jste dlouhý měl celou dobu?

Odpověď: No, tak vlasy jsem měl dlouhý vlastně od někdy toho roku- v učení mě honili k holičovi, to jsem z toho byl dost nešťastnej, a pak od roku 74 jsem se vlastně do roku 84, až na jednu, kdy jsem se musel nechat ostříhat. No většinou jsem měl ty vlasy, vousy, a to bylo v té době. Lidi měli poznámky. Na úřad, jak člověk přišel, koukali většinou. Málokdo se choval slušně. V Praze to bylo jiný, ale tam jako na tom Ostravsku to hned jako nás chtěli mlátit a tak.

Otázka: Ti havíři?

Odpověď: No, většinou havíři. To spíš musím říct, že jsme měli v tom Kosmu, chodili krymoši a s těma jsme měli lepší nějaký takovej vztah než s těma havířema. Nebo veksláci, ti byli nejhorší. Ty krymoši, my jsme tak říkali, protože většinou měli odsezený, byli

potetovaný. A s těma jsme vycházeli většinou jako androši s krymošima dobře. Hlavně se jim vždycky líbilo, když jsem zpíval Karáska... To 'Ženský, ty jsou fajn', tak to se jim strašně líbilo. A to už jsem pak u nich měl dobrý, takže když se něco dělo, takže oni pomohli. Ale nebyli všude. A to, ale nejvíc, jako jste z těch gangů, kdybych to tak nazval, tak proti nám jeli ty veksláci, to byly zas takový typy ala Travolta, v koženejch bundičkách a s bonama kšeftovali a chodili po takových těch barech, tak ty na nás byli dost vysazený. No, a havíři takový ty primitivnější, tak to bylo furt. Takže, že byli schopni jako jenom za to, jak člověk vypadalo, zmlátit nebo tak. Musel člověk fakt dávat bacha.

Otázka: Jak to probíhalo, když vás brali na výslechy na policii, bylo to vyloženě kvůli těm vlasům? Že když viděli dlouhé vlasy, tak si vás zařadili někam?

Odpověď: Jakmile se sešlo víc jak, řekněme, pět lidí, který měly vlasy a... Ať to byly oslavy narozenin, nebo navíc, když tam byla nějaká muzika, tak většinou to někdo prásknul. Byly to i lidi, co, jak jsem říkal, co byli mezi náma, co s náma kamarádili. No, a tak tam vtrhli a bez jakéhokoli důvodu nás prostě naložili do autobusu, odvezli a tam nás a nechali třeba, já nevím, pět hodin někde. Jednotlivě nás vyslýchali, fotili, a pak nás většinou pustili. Já jsem naštěstí do práce chodil, mě v té práci de facto chválili. Takže vždycky to bylo pro mě štěstí, protože oni zase viděli, no dobře, dělá na šachtě, tak je potrestanej už dost.

Pak jsme začali chodit pozdě ji ještě k Urbanovi, to jsem zapomněl říct. Tam se taky pak scházela parta z toho androše, měli jsme tam vzadu dokonce takovou jakoby banketku, byla tam dobrá vrchní, taková starší paní, Zdeňka se jmenovala, a ta nás měla ráda, tam se mohli mít puštěnou muziku, všechno to bylo v pohodě a tam nás nikdy policajti- tak přišli tam taky, ale že by nás nějak tam posbírali, to ne. Tady mě ve Svitavách jednou teda... To už ani nevím. Někde U Kalášků to bylo, ale vtrhli tam a já jsem nosil vždycky s sebou- ještě jsem měl takovej přenosnej kazeťák a dětskej kufřík, a v tom jsem měl kazety. Tak to mně všechno sebrali. Pak samozřejmě vyslýchali, chtěli vědět, od koho to mám, tak jsem tam vymyslel nějakou historku, že jsem poznal nějakou kámošku z Liberce a tam mně to nahráli, že ani nevím, jak se jmenuje. Tak kazety mně pak teda vrátili smazaný, všechno, co jsem měl. To už bylo krátce, než jsem odešel. Pak jsem to zas musel sbírat, ještě jsem chtěl mít něco, tak jsem to sbíral od druhých lidí, kterým jsem to někdy dal.

Otázka: A co na šachtě? Neměli problémy s dlouhýma vlasama?

Odpověď: Na šachtě to bylo tak. Takhle, zas s těma, co jsem pracoval, někdy jsem s nima musel jít na pivo, ale to bylo tak dvakrát do roka. A v práci oni se mnou byli spokojený a měl jsem tam takovýho zastánce. Hromotluk. Někde tam od Těšína z nějaké vesnice a ten jednou, oni se mě takhle ptali, já jsem radši o tom androši nic neříkal, ale o muzice třeba se ptali. A ten se mě ptal, jestli nemám Pink Floyd. Tak jsem mu nahrál Odvrácenou stranu měsíce, Zed' a Ummagumma. On mě měl rád a byl jako hodně silnej, tak když na mě tam nějaký havíři vyskočili, tak ten řekl, ať na mě nesahaj a oni už měli strach. Vlasy jsem si schovával pod helmu, takže mi byly vidět jenom vousy. Takže to jsem měl dobrý. Mně nikdo z té šachty nikdy nic neudělal. To byly spíš tak, jak když jsem přijel do Havířova, tam někde v tom Kosmu, havíři a tak, tak s těma jsme měli někdy problémy kvůli vzhledu.

Otázka: A v tom Čím hůř tím líp, tak kolik vás tam vůbec hrálo?

Odpověď: Celková sestava byla vlastně: Bohouš Koždoň na bicí, Petr Kubíček kytara, Pavel Keller kytara nebo basa, to se tak střídalo. Já jsem teda pak už jenom zpíval, by se to dalo nazvat. Pak s náma ještě občas hrál Boris Uhlíř na saxofon. Anebo tak někde, v těch Třanovicích se tam pak motali lidi a tam nějaký Blažek lítal v doktorským plášti a... Čert Luboš Chlad, tak ten tam taky něco, myslím, na basu, chvilku hrál a takový jenom improvizáčky a... Tam jsme se ještě pomazali uhlím a takový starý modráky na sebe, a tak jsem měli legraci z toho. Cíl byl prostě bejt nějak v té komunitě aspoň šťastnej chvíli. Jinak ten svět v té době... Nechtěl bych, aby se to vrátilo. Musím říct, že závidím teď mladým lidem, jako seš ty, který si můžou- neříkám, že tady je všechno v pořádku. To není nikde. Říkám, dokud můžeš žít beztrestně, ruksak, odejít kam chceš, můžeš si říkat, co chceš, můžeš, pokud to je v rámci zákona.

Otázka: A taky vás třeba zvali ke spolupráci?

Odpověď: No, měl jsem tam jednou v Karviné u nějakého výslechu nabídky, že budu moc moct mít desek kolik chci, že budu moct dělat diskotéky, všechno, jenom vždycky řeknu, když bude někde nějaká. Já jsem říkal, že v žádném případě, v žádném případě, to jako radši bych se nechal zavřít, než bych práskal. Já jsem vlastně byl odmalička proti tomu komunistickému režimu, už jako ve škole. Pionýra jsem- vstoupil jsem tam, ale hned jsme tam, pionýrské šáteky se skvělým kámošem, on byl Řek, jsme ho rozstříhali a vyhodili.

Otázka: Vedli vás takhle rodiče?

Odpověď: No, mě už tak rodiče. Táta, on to vlastně odevzdal, co tady měl za majetek, ale pak přišly ty čistky v těch padesátých letech a říkal... On vstoupil pak do partaje, někdy v 48., 49., vstoupil do partaje, říkal, že to tak jako myšlenka, to je dobrá, proč ne? Nemusí být zas úplně bohatý a zas úplně chudý lidi, kdybys to tak nějak ten majetek tak rozdal mezi všechny stejnoměrně. Ale pak se ty komunisti začali řezat mezi sebou a on někdy v 53. ještě, myslím, nevím, jestli to bylo před smrtí Gottwalda a Stalina, nebo po. Jim položil knížku na stůl, řekl, že to jako v takové organizaci nebude. Pak jsme z toho trochu měli problémy. Právě tu sestru, ta byla z celé rodiny nejchytřejší. Tady měla tenkrát jedenáctiletku, to byly ještě jenom 8+3, maturitu, a chtěla jít na ped'ák do Pardubic a nebrali ji. No a táta pak napsal teda Novotnému dopis, že on seděl osm měsíců za Němců v koncentračním táboře. A říkal, jako napsal něco v tom stylu, že proč trestá jeho dceru. Říkal, že potrestejte třeba mě, ale proč by, když má dobré výsledky ve škole, nemohla studovat? Pak ji vzali po tom dopisu. Pak vlastně v těch šedesátých letech se to tady začalo uvolňovat, a to už jsem pocíťoval sám, že... Od ségry, ona pak začala chodit s tím Francem, co vlastně s tím byla pak vdaná, ten žije ještě doteďka v Kolíně. Ona zemřela v 99., no a oni jezdili vždycky na takový přednášky do Pardubic k nějakému profesoru a on jim tam dělal filozofický přednášky. Já jsem tam jako děčko, mně bylo 10, jezdil s nima. Tak jako jsem tomu nerozuměl, ale on vždycky i ten Franc mně dokázal všechno dobře vysvětlit. S Čuňasem se zná, jemu bylo teď 80, jak jsme tam byli. Vlastně to na mě mělo vliv už v 60. letech a v muzice vlastně zas můj nejstarší brácha, ten byl o 26 let starší, tak ten tady měl kapelu v 50. letech, hráli rock n roll, kolikrát dostal na policajtech, protože to rozehnali. A to byla buržoazní muzika, to se nesmělo, a v těch 60. letech se to uvolnilo, no. A pak přijel 68. a bylo všechno, tak jsme se těšili, to mi bylo 12, tak jsme se těšili, že třeba budeme sice socialistickéj stát, ale že bude v takový-ty menší podniky budou zprivatizovaný, jenom ty velký budou státní, že budou otevřený hranice. Taky byly jako od to března 68 do srpna, ještě do podzimu to šlo de facto, ještě šlo do 69, pak už byl definitivní konec. Nastoupil Husák a bylo to pomalu ještě horší. Nebylo to tak zlý tím, že by tady věšeli lidi jako v 50. letech, ale dělali víc takovej psychickej teror na ty lidi. Jak říkám, jak někdo se nějak vyjímal nebo tak, už to bylo jako braný, že je proti socialistickému zřízení... A prostě nedali pokoj a nedali pokoj. A ty 70. roky to začalo pak jako bejt hrůza, no. Kapelám se zakazovalo hrát, musely chodit na jak tomu říkaly, takový ty zkoušky.

Otázka: Myslíte rekvalifikační?

Odpověď: Na rekvalifikační zkoušky. To prej přišli DG na ty přehrávky, tomu říkali nebo tak nějak. Tam přišli a ten Jarda Kukul, on už je po smrti, tam s nima hrál, tak tam přišel s řetězama, tak to vůbec jako neměli šanci ale šli tam. To jsem se divil.

Tak ta hudební činnost kapely ČHTL, to byla více méně jenom taková chvilková záležitost. Chtěli jsme něco dělat v té době. A trochu si z toho dělat legraci. Hudebně to bylo... V ten moment jako aktuální věc... Ale jako rozhodně ne muzika, kterou by někdo chtěl poslouchat. To, co třeba takový ty Plastici, je to sice zvláštní, ale je to jako dobrý, má to takovej náboj. To jsem třeba i pouštěl Němcům, který nerozuměli textu ale taky mi to samé řekli. Že v tom cítěj takovej náboj, když slyšeli Magický noci, že to má něco mystickýho, že z toho vychází, a i když to třeba muzikálně taky není perfektní.

Otázka: A ty další lidi z toho Havířova, Kissáka, Tuleně, Jirku Fiedora, tak ty jste potkal, jak jste chodil do těch hospod?

Odpověď: Postupně, no, většinou. Jirku Fiedora si pamatuju tak někdy kolem roku 80. Já jsem myslel, že mu je tak 18, 19, protože jsme se bavili a on už měl takovej přehled. Mluvil o muzice, o knížkách, říkám. Pak se zeptal, kolik mu je. 15. No a ten Radek, v těch hospodách. Buď Kosmos, U Urbana.

Otázka: Domovní prohlídku vám někdy udělali?

Odpověď: Nedělali. Maximálně jsem byl někde přes noc nebo tak, několik hodin, ale nikdy jsem neměl zas jako problémy. Na záchytku mě odvezli, ačkoliv jsem nebyl- měl jsem vypitých pár piv a šel jsem prostě. Oni mě kontrolovali, tak jsem nějak jako možná řekl nějakou poznámku, tak mě sebrali do auta, odvezli mi záchytku. P pak ještě byla jednou taková akce, to vypadalo dost tvrdě. Pozvali nás kluci z Břeclavi, Štěpán Stejskal, a on fotil hodně panáče v 80. letech. Že Břeclaváci a okolí tam, že ať přijedou Havířováci, zahrát si fotbal. Tak víceméně se tam jednalo- jít na pivo a zahrát si fotbal a pak jít na pivo a tam u někoho pařit. Tak jsme tam jeli, taková větší parta už někdy v noci jsme odjížděli z Havířova do Brna, přijeli jsme nad ránem, možná bylo tak osm hodin. Ale nějak asi dva dny před tím jsem poslouchal večer Svobodnou Evropu a říkali, že bude nějaká protestní akce proti věznění Petra Cibulky na Náměstí Svobody v Brně. No, a já jsem to ten večer nějak, než jsme jeli, v Kosmu, říkal, že když jedeme do té Břeclavi, budeme mít čas, se tam šli mrknout. A právě jeden, nechci ho ani jmenovat, co nás práskal, tak tam byl, ale ten tam nejel, ale jako to s tím možná ani nesouviselo. To už je jedno. No, my jsme tam jeli jen tak z té zvědavosti, že tam

půjdem. Ale už bylo podezřelý, že se to hemžilo na nádraží policajtama a teď jsme šli. Ten Kalič z Jeseníku, Luboš Polehla, to byl takovej, moc mezi náma nechodil, ale občas jako tam byl. Takovej fajn kluk celkem. Já a pak ten Tygr, to byl takovej kámoš, s tím jsme taky jako chtěli zakládat kapelu. Měli jsme jenom jméno a nikdy k tomu nedošlo. A ten Tygr, mu říkali teda Zmrd, ale já jsem tu přezdívku neměl rád, jsem mu říkal Tygr nebo Myslivec. On měl rezatý fousy, rezatý vlasy a strašnej bordelář tady u Kalášku udělal takový ostudy. To, vždycky si dělal z vousů pěticipou červenou hvězdu. Vlasy jemu nerostly. Ten samozřejmě v prvním bufetu tam zařekl, že si jde dát pivo, že tam nejde. To ho zachránilo. A já, Polehla a Kalič jsme šli směrem k Náměstí Svobody, a furt kontrolovali. Ale nic neřekli. Jenom občanku. Já už jsem pak držel takhle občanku a šel jsem. No, tak samozřejmě pak nás sebrali, odvezli prvně tam na nějakou stanici v Brně, pak nás odvezli na přehradu, a tam tak 50 lidí. Samý máničky to tam sedělo na té fízlárně po zemi a tak. Vždycky nás pozvali k nějakému krátkému výslechu, jako co jsme tam dělali, proč jsme tam byli. Říkali jsme tak jako popravdě, že jedem na fotbal do Břeclavi. No a tak zas zpátky do cely. No, a teď... Cela se vyprazdňovala, už ten Kalič, ten šel hned, nějak toho pustili brzo, a pak už jsem tam zbyl já, ten Luboš a ještě jakési kluk, toho jsem neznal. A teď pustili toho Luboše. A pak pustili i mě. S nějakou výhrůžkou, ať si dávám pozor a tak. Ale jako bylo strašně milý, že ten Luboš na mě čekal a i s tím Polehlou. Tak jsme jeli pak ještě do Brna, a já jsem s tím Lubošem jel do té Břeclavi. Ani nevím, jak jsme to našli, kde bylo. Všechny jsme našli a druhý den jsme šli hrát fotbal. A tam vtrhli policajti. Ale zajímavý, že všechny posbírali a mě, a toho Luboše ne. Já nevím, proč. Mě a Luboše neposbírali, všechny posbírali a pak je hned zas pouštěli, ale fotbal se ani nezačal hrát a už tam byli.

Příloha č. 8

Přepis rozhovoru s Janem Žolnerčíkem. Rozhovor proběhl v červenci roku 2023 v Havířově.

Otázka: Já píšu diplomovou práci, ve které se zabývám undergroundem a vydáváním samizdatů v Havířově. Zajímá mě, jak jste se k undergroundu v Havířově dostal a co jste zažil.

Odpověď: Já jsem rodák z Havířova. Tady v té době nebyla ještě porodnice, takže v Karviný. Městská část Ráj, jinak jako v Havířově jsem vyrůstal celou dobu. Potom kolem těch 15 let jsme se taková partička začali scházet... Dlouhé vlasy a v zájmu o hudbu. V té době ještě vlastně, dá se říct, možná ještě před těma 15. ani ne tak o politiku, spíš o hudbu, hlavně západní jako Kiss a Slade a Deep Purple a Zeppelin a takový věci. Taky nás tady hodně ovlivňovalo Polsko, kde bylo, na rozdíl od nás tady, že to bylo trošku dál, ta hudební sféra. SBB a takové ty polské kapely, Josef Skřet a spousta jiných, Budka Suflera. No, tak jsme se tak začali, jako scházet po hospodách už v té době. Probírali všechno možné, samozřejmě začínali jsme sklouzávat i trošku k politice, protože to se nám to nelíbilo, jak nám pořád někdo něco dirigoval tady, jaké máme nosit vlasy a atd. A navíc prostě jsme se občas dostali k nějakým samizdatům, který tady začal právě šířit Jirka Fiedor, se kterým jsi mluvila. Ale ten možná trošičku později, protože on byl o něco mladší. Ale... To je smutný, že si na ně nemůžu vzpomenout. Ivošův taky velký kamarád, on už je po smrti.

Otázka: Myslíte Saláma?

Odpověď: Salám. Salzman. Lumír Salzman. Tak díky. No a Salzman tady vozil z Prahy a tak od známých vozil ty samizdaty.

Otázka: Co třeba vozil? Vokna?

Odpověď: Hlavně Vokna, Revolver a pak hodně cyklostylových věcí. Jako ne, že neznámé v té době, ale pro mě neznámého původu. Že to třeba nemělo žádný název. Třeba jenom prvních 15 stran na cyklostylu. Kdo mohl tak to rozšiřoval dál, což jsme s radostí dělali. Nejenom já, ale já jsem to opisoval přes kopírák, prostě jsem jel doma. Nejenom já, ale já jsem to opisoval přes kopírák. No, a byla taková domluva, že, pokud možno, to nikomu nepředávat osobně. A že normálně házet do schránek. A když už teda osobně, tak jako říct, že jsme to měli ve schránce. Hlavně, aby si oni, kdyby na to přišli, nenapojovali nějaké kontakty a netvořili si další možnosti nějakého prostě spiknutí já nevím čeho. A na základě

toho potom jsme začali dělat trošku hudbu, právě s Mirkem Zvárou ze Svitav, kterej tady byl, protože se chtěl vyhnout vojenské službě, tak vlastně tady podepsal šachtu. Byl starší, měl dlouhý vlasy a fousy.

Otázka: A jak jste se poznali?

Odpověď: Přes hospodu a přes ty samizdaty. A tak jsme pořád, že teda založíme nějakou skupinu hudební, tak jsme začali slízet u mě doma. Já jsem hrál od sedmi let na piano. Mirek Zvára měl housle, já jsem měl piano, a ještě jsme přibráli kolegu Milana Tiefenbacha, který hrál buď na okarínu anebo dělal takové bicí efekty. Byl to opravdu takový ryzí underground... Chodili jsme po kostelích, tam jsme chytali inspiraci z různých prostě evangelií a takových.

Otázka: A to byl ten Tabun band?

Odpověď: No, Tabun band... Se kterým jsme samozřejmě v té době neměli vůbec žádné vystoupení, prý eventuálně existuje nějaká nahrávka, kterou by měl mít nějaký Petr Kadlec. Říkali mu Skokan. Je z Kounic v jižní Moravě. Nedávno jsem se s ním bavil a říkal, že nahrávky má, ale to jsou nahrávky z Třanovic tady u Českého Těšína, kde se nám podařilo vytvořit dva festivaly, takové jakoby neuvěřitelným způsobem opravdu... Známy řekl známému, takže takovým způsobem. A na tom prvním... Na tom prvním v roce 82, tak se tam sešlo asi zhruba- přes 100 lidí, 110 a na tom druhém dokonce asi 150 lidí. Potom, kdybys mi to, tak já mám, já mám i barevnou fotku. Někdo to fotil, takhle nějak jde z vrchu, někde ze stodoly. Jsou tam takové výseče a prostě těch lidí je to tam jak někde na festivalu v dnešní době.

To bylo u Radka Kissáka. Napoprvé, co já vím, tak to policajti nestačili zaznamenat, protože je to vůbec nenapadlo, že by tady mohla být nějaká druhá kultura tady v nějakých zapadlých Třanovicích na severní Moravě. Pak se samozřejmě našli lidé, kteří prostě mluvili a o té druhé akci už se potom vědělo. Ale... Dopadlo to takovým způsobem, že přijelo hodně policajtů. Obstoupili pozemek, a když zjistili, že se nic obrovského neděje, nebyl tam nikdo drží nebo jako že by tam někdo po nich házel kamení nebo prostě něco. Že se tam prostě jenom bavíme. A navíc právě přes den se tam ani nehrálo, přes den tam nehrála hudba. Přes den se tam blblo a hrál se fotbal na poli. Pořád to byl soukromej pozemek a oni tam prostě nesměli. Oni to moc dobře věděli a oni neměli důvody. Jako kdyby chtěli, tak si důvod najdou. Vždycky byl důvod nějakěj. Ale co já si pamatuju, tak asi po třech nebo po čtyřech hodinách

to vzdali. Že třeba v poledne přijeli a ve čtyři nastoupili do autobusu a odjeli. Tak my jsme tak jako pořád, že se objeví znovu, a ještě ve větším počtu, a pak se už potom nikdo neobjevil, což bylo teda zajímavé. No, a potom večer prostě hráli kapely i právě z jižní Moravy, byli tam i z Prahy, já nevím, takový celkem známej Zelí, takový zpěvák, taky undergroundovej, se mu říkalo Zelí. Jako celkem jako normálně celorepublikovej, že to mělo dosah.

Otázka: Ten Tabun band, to jste tam hráli taky?

Odpověď: To jsme tam hráli taky. Akorát, že jsme hráli možná v jiným složení trošku. Nahrávku dělal právě ten Skokan. On Skokan se znal i dobře s Čuňasem, protože on potom taky dělal v těch bezpečnostních službách. Já jsem se s Čuňasem skamarádil až po revoluci. Já jsem začal potom jezdit ke Skalákovi. A tam právě taky přes Jirku Fiedora, protože ten už je jakoby Pražák. Vlastně Jirka je v Praze 30 let. Tak on se znal tam s těma lidma přes ten androš. Takže přes něho.

Otázka: Takže ty Třanovice, jak byly takhle dvakrát, tak ani třeba jako potom zpětně nebyly žádný jako třeba výslechy?

Odpověď: Výslechy zpětně, jo. Zpětně byly, samozřejmě. Já jsem byl naučený, už když jsem párkrát prodělal nějaké výslechy, že jsem prostě vždycky hrál ze sebe úplně hloupého. To mě vždycky, jako když jsem- nesměla si je ničím zaujmout. Jakože hlavně před nima nehrát chytrého. Já říkám, já tam znám pár opilců a prostě... Kapely, to vůbec nevím, já se nezajímám, hudbu já znám Slade a jako to bylo všechno. Úplně blbec. No, a oni už potom věděli, třeba potřetí, počtvrté říkali, to je blbec, hňup. Z něho nic nedostaneš, no. Tak samozřejmě facky byly, že se snažili jakoby přitlačit, ale nikdy mě jako nemučili, jak třeba někoho. Pár lidí, jak vím, že Třešňákovi pálili ruce cigaretama a takové věci, tak to jsem nikdy jakoby nezažil, akorát do držky párkrát, že jsem spadl ze židle, ale jinak žádné nějaké, že by týrání vyloženě, tak ne. Samozřejmě se chtěli dostat, hlavně, kdo tam hrál, co tam byli za lidi, takže někdo jim řekl víc, někdo jim řekl míň, někdo jim řekl hodně, protože na někoho něco měli, že pak jsme se dozvěděli zpětně, že pár lidí jako kecalo, že si podepsali spolupráci. Takže jinak byly úžasné akce v té době, ty Třanovice...

Pak jedna taková dost nepříjemná příhoda... Bylo mi 20, vrátil jsem se z blázince vojenského... A to znamená, bylo to v roce 81 a my jsme se hodně s Ostravákama, jako s máničkama z Ostravy kamarádili. Oni tady jezdili za náma do hospody U Urbana, to byla taková vyhlášená hospoda. Úplně na periferii Havířova, a my jsme zase jezdili k nim jako do

vyhlášených hospod Na spolku, Na poště, jo, do Vagonu, jako prostě tam vedle Elektry, to zas byly na rozdíl od tady toho Urbana, který byl na té periférii, tak to byly úplně v centru města vyhlášené hospody, kde se scházeli tady ti lidi. Oni nás měli rádi celkem, protože jsme tam celkem dost konzumovali a platili jsme. A ta akce vznikla u příležitosti... Nějakej Fofa, měl přezdívku Fofa. A on měl narozeniny a pozval nás do Ostravy, do Hrušova. Do hospody, U mámy nás pozval, a své známé, že to platí a že se tam sešli. Asi nedovedu odhadnout, ale tak 60 lidí určitě a někdo už to proflákl, že jako máničky a tak... A hlavně narkomani, že tam bude spousta drog. No, tak my jsme se normálně bavili, a najednou rozrazili dveře policajtí, ale komando, fakt hodně, tak hned nás tam posekali. Odváželi nás normálně autobusem, nás odvezli na služebnu do Ostravy vedle Sýkorového mostu. To taková vyhlášená prostě služebna. No, a tam úplně- ještě, když jsme nastupovali do toho autobusu, to nebyl ani anton, to ti byl normální autobus. Tím, že nás bylo tolik jako, tak do antonu by nás nedali. Do antonu, já nevím, jestli se vleze 15 lidí, možná 20. Že nás bylo tolik, tak normálně přijel autobus, teď udělali takový kordon a každého- oni už v té době, to bylo, myslím, první rok, co oni měli takové ty bílé, dlouhé obušky. Jako normálně byly ty černé, takové krátké černé. A tak to jsme každéj, kdo prošel tím kordonem, tak dostal. Záleží, kolik toho stihli. No, jako když si chytla hned zkraje, tak ještě nakonec, tak si chytla dvě, ale to byly rány, to bylo na vyrazení dechu. Někdo chytl třeba jenom jednu, ale dostali jsme všichni bez rozdílu.

Otázka: I holky?

Odpověď: Jo, bez rozdílu. A od té doby potom jsme si dělali srandou, že jakoby nadneseně, že i bílým obuškem jsou černé pruhy na zádech. Tam nás teda odvezli na tu služebnu a tam oni si údajně podle mě... Protože já jsem se o tom bavil s Čuňasem, a tam ten úplně hlavní záznam, důvod toho, tak to se nenašlo. To bylo skartováno. Někdo se toho snažil zbavit jako. Takže se ani nevědělo přesně, kdo to organizoval, kterej tam ten papaláš, ten policajt. A za druhý zůstaly jenom ty fotografie jakoby nás jakoby postižených a jmenný seznam. Ale oni podle mě, to je můj osobní názor, že šli po drogách. Nás údajně někdo udal, jako že tam má být nějaký, jsme se taky hrozně smáli, celostátní setkání narkomanů v té době. Co k tomu říct? Jsme maximálně, já jsem v té době maximálně, že jsem snad dvakrát zahulil trávu, to bylo veškeré moje narkomanství ve 20 letech. Ale na základě toho, že měli to podezření, tak nás samozřejmě úplně prostě přefilcovali. Prostě všechno. Do naha, teda do trenek a i holky jako do kalhotek jenom a do podprsenek, a prostě všechno nám kontrolovali, úplně komplet. No, a každý musel odevzdat moč. Já vím, že mi to nešlo. Říkám: „Tak mě tady nechte.

Prostě, když se na mě díváte, tak mi to nepůjde.“. „To my máme své předpisy.“. A říkám: „Tak máte předpisy, tak prostě budete bez moče mojí, když máte předpisy.“. Že jsem byl drzý. No, pak to zkoušeli ještě, pak jsme to zkoušeli ještě jednou a ještě jednou. Samozřejmě pan nějaký chytrák, prostě nějaké hovado, říká: „Vak my si poradíme.“. Tak mě normálně zezadu tam zadním vchodem, tam mě... To byl listopad, takže byla už dost kosa teda. Tak normálně lavor, donaha, a jak to prostě nešlo, tak mě ještě potom polívali studenou vodou. A tak potom už to šlo nějakým způsobem. No, tak jako byli spokojení, ale takové nepříjemné to bylo. To byl rok 81, protože jsem tam byl nakrátko ostříhanej, a to se mi moc nestávalo zamlada. A to mě právě pustili srpen, září, v říjnu mě pustili z blázince, ze Střešovic, z vojenského, protože jsem na vojně udělal velkej průser.

Otázka: A co se stalo?

Odpověď: To jsem byl nasranej na tu vojnu, a hlavně na ty blázny tam, na ty důstojníky. Po prvním měsíci za mnou přijelo asi 20 lidí tady z Havířova a z Ostravy a nechtěli mě pustit. Nechtěli mě pustit, že jsem odmítal jako složit přísahu a takové ty věci, kterou jsem teda nakonec jakoby udělal, tu přísahu, ale až, jak se říká, napodruhé. Ale abych si to pamatoval, že se to nemá takhle dělat, tak ti lidi za mnou jeli zbytečně. Tolik lidí, takovou dálku. Já jsem sloužil v Příbrami, to je dost daleko. Tak ty lidi akorát mě mávali přes plot. A ještě ti lampasáci: „Máš tam za plotem to svoje chodící křoví.“. Máničky a holky tam přijely, tak mi to bylo tak jako všechno líto. Pak mě pustili, ale pak mě pustili normálně domů, po dvou měsících, ale na podvod. Na můj teda podvod, protože kluci vyrobili razítko pohřební služby. A že prostě úmrtí v rodině. Normálně jsem dostal tři dny. A v té době mě potom napadl prostě ten nápad, že tady jsem pobral kazety prostě s hudbou od Plastiků a s Karáskem a takové věci. A přivezl jsem si to na vojnu. Oni mě tak jenom zčásti jako zkontrolovali, co tam mám. Tak jsem tam měl nějaký salámy od mámy, tak to jsem jim dal, hlavně, ať mi ty kazety nevezmou. Tak jsem se na to připravoval, moc dlouho jsem se nepřipravoval, já jsem byl odhodlaný a říkám... Prostě jsem je neměl rád. Shodou okolností jsem měl kamaráda, který tam byl o rok jakoby dřív, anebo o půl roku. Já teď nevím přesně, tady z Havířova, se kterým jsem se dost kamarádil. Někaj Zdeněk Polášek a on dělal ve studiu, jak jsou takové na vojně, bývají takové na buzarplace se tomu říkalo, takové obrovské plochy, kde si pochodují vojáci a vždycky u toho byla nějaká budova jakoby takové studio, z čeho se pouštěla hudba a takové ty věci. Já jsem se s ním domluvil a říkám: „Zdeno, můžeš pro mě něco udělat?“ Prostě ten, a ten den, to bylo v pondělí, kdy byl nástup, to vždycky nastupoval celý

ten pluk, nebo jak se to jmenovalo, celý ty kasárny, nastupovaly, včetně těch důstojníků. No všichni, kdo byli v kasárnách, tam museli jakoby nastoupit. No, tak jsem se s ním domluvil na to ráno, že on ztratí klíče od toho studia, půjde to okamžitě nahlásit. Ale jsem věděl, že to nemůžou stihnout začít vyšetřovat, protože on je neztratil on mi je dal. No, ale aby byl z obliga, tak jako že je ztratil, hned to nahlásil. A jak byl ten nástup pluku, a tam se pouštěly takové ty písničky "Směr Praha" a takové ty pochodové, kde se musely zvedat ty nohy a já nevím, pochodovat tam a takové věci. No, tak jsem jim tam pustil Plastiky. „Proč bych chodil na vojnu? ... Velmi bych se divil, nestačil mi civil.“. A to bylo. Dodnes nezapomenu, jak oni tomu nevěřili, asi prvních 10 vteřin, co se děje. A pak prostě ti lampasáci, oni měli takové zbraně dlouhé, takové škorpiony měli, oni neměli žádné samopaly. A teď, jak letěli na to studio, to jsem měl fakt normálně strach. To jsem měl fakt strach, že mě zastřelí. Já jsem byl v tom studiu. Že já už jsem veškerou zodpovědnost za to, za sebe nesl. To jsem měl strach, jak oni jsou labilní někteří ti vojáci, a v té době úplně. To tam každou chvíli někdo odvalil sám sebe, protože to neunesl. To jsem si říkal, jestli někomu přeskočí, a on by si to obhájil... Měl fakt strach, ale tak jako dopadlo to dobře, tak mě tam srazili, nějak mě zpacifikovali a hned volali. Hned volali do Plzně kontrášům, jak to bylo někde v tom filmu, tak jsem si na to vzpomněl. Volali kontrášům do Plzně. No, a mě odvedli. Čtyři mě vedli jak nějakého vraha. A mě vedli tam vedle na budovu, do kanceláře toho velitele té roty, který mě měl pod sebou. No, a tam mě zamkli. Bylo to ve druhém patře, ale nebylo to tak vysoko. No, a čekali na to, než přijedou ti kontráši z té Plzně. Ono to zas do té Příbrami není tak daleko, že. Říkám, musím zachraňovat situaci nějak... To mě zlikvidují politicky úplně, to mě zavrou. Jestli to je jasnej Sabinov? Já jsem tam prošmejdil veškeré ty jeho šuplíky. Já jsem ti tam našel spoustu léků. To byly takové léky neškodné. Některé jsem nevěděl a říkám, tak co, horší to nebude. Tak jsem tam spolykal nějakých hodně, samozřejmě demonstrativně jsem to tam dost rozházel, že si toho všichni všimli. No a otevřel jsem okno a skočil jsem z toho druhého patra. Jako že chci spáchat sebevraždu, a že jsem sežral prášky. Ale v té době já jsem měl kondici, já jsem předtím sportoval mimo jiné, jako že se věnoval undergroundu, tak jsem sportoval tak. Já jsem chodil na nějakou sportovní školu tady v Havířově, jako od páté třídy, tak já jsem byl v 15 jsem byl jakože takovej jinoch jakoby zdatnej. No a to mně potom zůstalo i do těch 18... No a tak samozřejmě jsem, jako že vyskočil z toho okna, šel jsem tak nějak, já jsem věděl, jak mám padat, tak jsem si nic neudělal. Tam provedl nějaký judo kotoul nebo co, ale samozřejmě vyčůranej a zůstal jsem tam ležet, protože jsem

potřeboval, jako že chci spáchat sebevraždu a že jsem snědl ty prášky. Tak přijela záchranka, tak místo těch kontrášů, tak ještě zase hned na to do Příbrami... Na psychiatrii ne, to je zajímavé, normálně k nějakému tam k lékaři, ale to nebyl psychiatr, tak mu tam vysvětlili. Tak on se mi díval do krku a jako já nevím co, a já jsem mu tam blábolil nějaké prostě nesmysly, že nechci žít a takové blbosti. A on říkal, to je jasné, to je prostě sebevražda jak bič, jako nedokonaná. A rozhodl, že mě odvezli, vlastně ta záchranka, co mě přivezla z toho, z toho vojenského útvaru, tak mě odvezla do Prahy do Střešovic. Tak já jsem vůbec ten den ani následující jsem vůbec nepřišel s těma kontrašema do styku, což bylo možná moje štěstí, že se jakoby vyzuřili. Že jsem je nechytl, ty kontraše, úplně v první chvíli, protože ti by mi asi dali teda. Ale potom od toho druhého dne nebo toho třetího tam za mnou chodili. To bylo na běžícím pásu, jednou hodnej, pak zase zlej a pak zase hodnej a jeden tam byl takovej, ten chodil nejvíc a ten byl ale fakt hodnej. Nebo to tak uměl hrát. Asi po 14 dnech mi řekl, že na mě šije prokurátor paragraf za narušování vojensko-politické morálky mužstva. A že na to je nějak 8-12 let. Že to bude vojenský soud a že to bude asi Sabinov a takové a že ať s tím teda se snažím nějak udělat, že normálně, to mně poradil to byl mladý kluk. Mně bylo 20, jemu mohlo být tak 30, víc mu nebylo. Ať to prostě hraju, že mi přiskočilo. Jinak, jako že to bude se mnou špatné. Říkám, já bych si to měl ještě nějak potuplovat, tak co jsem udělal? Blbec, tak jak jsme tam chodili po té chodbě, tak já říkám, buď a nebo. Tak jako zabít se, nezabiju. Tak jsem se rozběhl po té chodbě a hlavou jsem vyvalil do zdi, ale úplně brutálně. Já jsem teda omdlel. No, a tím jsem jako to bylo, jako že jsem se zase chtěl zabít, jakože znova. Pak jsem chodil asi měsíc s hlavou obvázanou jak magor na rentgeny. Takže dobrý, ale to mě asi zachránilo. Zasedlo konzilium a pustili mě po asi třech měsících. V těch Střešovicích mě pustili do civilu. Ale právně to muselo projít tak, jako že mě museli odvézt. Dali mně propustku, to mi vystavili přímo na psychiatrii, protože to byla vojenská nemocnice, takže to nějaký papaláš mi tam podepsal, že jsem zbaven momentálně vojenské služby. Ale že to musí protokolárně projít tak, že oni mě nemůžou pustit z toho blázince, ale že mě musí předat tomu útvaru. A teprve ten útvar mi ještě zas musí dát nějaký lístek, že nebudu muset platit ty vlaky a takové věci. Oficiálně propuštění, že mi dá ten útvar. Přijel jsem na útvar a na útvaru mi řekli, buď si teď hned zatelefonujte domů a pošlou mi civil. Anebo pojedu tak, jak jsem. Civil by přišel za tři dny, možná za týden, a tady už nebudu ani minutu. Tak jsem jel, tak jsem dostal ty papíry a jel jsem normálně v takové teplákové soupravě, v takových těch teniskách vojenských, zelených, tak jsem jel z Příbrami, přešel jsem bránu tu od

těch kasáren, stáhl jsem kalhoty, normálně jsem na ně zadek ukázal a šel jsem na vlak. Už na mě nemohli, já už jsem nebyl voják. Samozřejmě, to už potom není moc zajímavé jako ta cesta, ale ještě mě zatli v Praze, protože si mysleli, že jsem zběhl, že se nestávalo, že na hlaváku by potkali prostě chlapa ve vojenském a teniskách, tak jsem jim ukazoval ty papíry. Tak mě prostě doprovodili na peron, tady vám to jede na Ostravu, za půl hodiny nebo co, už tam radši nechoďte. Já jsem se tam promenal jak blbec, tam po tom Hlaváku, tak to je jasný. Tak to bylo celkem logický, že si mě někdo všimne, v té době byl rok 81. Těžká totalita byla. A pak už je to celkem jednoduchý. Samozřejmě tady výsledky. Za dva roky jsem měl jít do Olomouce k vojenskému zase. Já jsem nedostal modrou. Já jsem měl na přezkumy chodit, aby oni si to ověřili, jestli jsem to nehrál. No, tak byl jsem tam jednou po dvou letech, nebo snad možná po roce, teď nevím přesně, u toho v Olomouci. Tak si říkám, aby na mě něco ještě zase neušili... Takový souběh okolností, že jsem se zamiloval, měl jsem známost a už jsem měl dvě děti, za ty dva roky, co jsem se vrátil. Podepsal jsem šachtu, říkám, stejně půjdu, stejně budu muset nějak tu rodinu uživit. Předtím jsem dělal něco, co dělal Ivoš, tak jsem dělal taky, s tou tyčkou jsme chodili v geodezii, ale to nebylo, jako že platit byt a dvě děcka a tak, jako že to... No, tak jsem podepsal šachtu na 10 let a tím pádem, jsem byl úplně zbaven vojenské služby. Takže tam to skončilo, tam už to není zajímavé, tam už není co jakoby vyprávět, takže to mělo takový dojezd.

Otázka: Když se vrátíme k hudbě, tak třeba mimo těch Třanovic, tak co třeba ještě bylo za festivaly?

Odpověď: Ještě jako za bolševika, tak hodně se jezdilo do Brna, do Břeclavi, tam jsme měli spoustu kamarádů. A taky se jezdilo, vždycky to mělo takovou nálepku, jako že fotbálky. To byly fotbálky třeba Havířov, Břeclav. Samozřejmě zahrál se fotbálek, ale večer muzika. Samozřejmě vždycky přijel někdo v té době, ještě... Tam byl ten Jim Čert ještě. Ten v té době myslím, že byl čistej. A spousta ještě takových v té době jako známých, co nesměli hrát, lidi z kapel. No a vždycky se něco udělalo, u toho se prostě vypili nějaké piva. Samozřejmě do toho i ta politika a nějaké samizdaty, něco se povyměňovalo. Ten tam s tím, ten s tím a to. V té době nebyly mobily, nebylo nic, nebyly telefony.

Otázka: Kromě toho Tabun bandu, tak hrál jste ještě v nějakých dalších kapách?

Odpověď: To až později, po revoluci, ale jako co se týče toho andruše, co by si jakoby mohla, to tak potom už jako oficiálně ne. Někde jsem občas hostoval, to byl třeba Water Closet Band, nebo to byly takové prostě absurdní názvy...

Já jsem se potom taky dost zklidnil, i když jsem teda se zajímalo všechno, tak jsem se zklidnil, to byl vlastně důvod- protože za mnou chodili kluci, abych tu Chartu podepsal... Tak já jsem už potom měl ještě další dítě, už jako třetí a dělal jsem na té šachtě. Že jsem se fakt zklidnil. Já jsem to ani tu Chartu nepodepsal, dá se říct, jakoby z obavy, aby děcka neměly problémy. Jako o sebe já jsem nikdy nějak strach neměl, ale jako už jsem přece jenom měl tu rodinu a v té době jsem byl takový jako, dá se říct, že jsem začal být zodpovědněj. Jakože někdo to chápal, tak byla to čistě moje věc. A tak jsem z těch, že to přiznám, alespoň, víš? Nebudu se vymlouvat, jako že jsem měl zlomenou nohu, že jsem nemohl podepsat Chartu.

Otázka: A když třeba vrátíme těm samizdatům, tak byl tady nějaký autorský samizdat, nebo to byly spíš jako přepisy právě těch Voken, vlastně těch dovezených odjinud? Já vím, že tady byl ten Hadr, ale ten byl až 88, tuším. Pak ještě ta Severomoravská pasivita. Jinak vlastně do té doby tady ty přepisy se dělaly?

Odpověď: No... Ale do té doby tady nic autorskýho nebylo. No, aspoň, co já vím, tak se dělaly ty přepisy. Autorskýho, jak ty říkáš, taky jako to nic teda, no. Právě proto jsem tě na toho Fiedora, protože přece jenom on má větší přehled. Taky byl mladší a víc jezdil a i mezi těma lidma byl více. Už to bylo, potom už to bylo tak spíš... Takové jenom setkávání přes tu hudbu, takové spíš klábosení o té politice, sem tam nějaký ten přepis toho samizdatu, nebo prostě zase jsme potkali nějakého dobrýho člověka, kterému jsme mohli věřit, tak jsme ho zainteresovali do toho a tak, ale jako že by konkrétně se vytvářelo víc jakoby něco novýho, tak to jakoby ne v té době...

Ty Třanovice se pak vlastně konaly ještě potřetí, ale to bylo v kulturáku a tam jsem nebyl, to znám jenom z povídání. Tam jsem nějak řešil děti, snad že se mi narodilo něco, tak jsem tam ani jsem nemohl...

Otázka: Dá se říct, že ty Třanovice byla vlastně první nějaká takováhle větší akce tady okolo Havířova? Nebo bylo tady už předtím něco?

Odpověď: Ne, to byla taková první akce, jako tady byli lidi starší, kteří se taky zajímali o hudbu a o politiku a nesouhlasili s režimem, ale... Že by se konaly nějaké větší akce, tak

to se nedá říct. Spoustu lidí potom, kteří i z těch starších, tak spoustu lidí prostě emigrovalo... Pověštinou do Německa.

Otázka: A třeba byly tady už třeba už v 70. letech nějaké undergroundové kapely, nebo tady byly spíš ty máničky?

Odpověď: No... Já o žádných kapelách nevím. My jsme se se Zvárou vždycky smáli, že Tabun band byla první undergroundová kapela tady na Ostravsku. Nebo... Je samozřejmě možné, že v Ostravě, ale to já bych možná věděl.

Otázka: A toho Mirka Zváru, toho jste vlastně potkal jak? Já vím, že sem přišel teda na tu šachtu dělal. Taky v hospodě jste se potkali?

Odpověď: No, v hospodě a hned to bylo. Prostě jsem věděl, že to je moje krevní skupina. Taky se zajímal o hudbu, nadával na komunisty. A prostě hned jsem si ho oblíbil, tak začali jsme tak kamarádit hodně intenzivně jako, no. On je nepřehlédnutelný, byl taková postavička, jo. Za prvé jakoby takové dlouhé vlasy, teď ty vousiska a jako i ty názory nepřehlédnutelné a taky takový výřečný. Byl hodně výřečný, na všechno měl takové hodně specifické názory. Takové až extrémně specifické, všechno by jako řešil. Tak pojďme udělat revoluci a takovým způsobem... Což pro nás bylo v té době takové dobrodružné, že prostě, kdo by tady chtěl dělat revoluci:

Otázka: A se Zvárou jste byli stejně starý?

Odpověď: Ne, Zvára je právě 56, já jsem 61. A Mirek je o pět roků. Byl takovej můj mentor, měl větší znalosti, jako že byl starší, přes tu hudbu, a tak měl větší přehled a tím, že přece jenom tady je trošku díra, v Havířově. A Mirek tam byl jako od těch Pardubic a jezdil často do Prahy. Stýkal se už v té době s Vopálkou a s Dinem a s takovýma známýma z toho undergroundu, tak už byl takovej jako trošku jako kovanej.

Otázka: Vlastně Mirek říkal, jako že on byl, v uvozovkách, jako jeden z prvních, co sem přinese nějaký kvalitnější, třeba Plastiků, tak bylo to tak?

Odpověď: Je to tak, no. Tak my jsme samozřejmě věděli, že existují Plastici, ale nahrávky... To snad ani nikdo neměl v té době. Že Mirek, on tady přišel poměrně brzy, on tady přišel, mně 15? Jsem 61., takže v nějakým 76, že to bylo ještě před Chartou.

Otázka: Ještě jsem se chtěla zeptat, tak během sametové revoluce, tak jste byl v Ostravě?

Odpověď: Jo, v Ostravě dvakrát a tady v Havířově taky, na náměstí. Ale bez nějakého vystupování. Spíš jsem se angažoval na závodě. Tam jsem byl mezi prvními, když tam potom chodili ti studenti, tak že jsem jim různé kontakty zprostředkoval. A když byla- to nebyla, samozřejmě schůze, ale prostě nějaká jakoby manifestace s tím, že se tam mluvilo, tak já jsem tam samozřejmě musel hned mezi prvními, všechny jsem tam hanil, všechny komunisty jsem okamžitě prostě chtěl zlikvidovat, což nebylo tak jednoduché, protože ti byli tak pevní v kramflekách, že ti se mi museli smát, když jsem tam tak vyřvával. Snaha byla.

Příloha č. 9

Přepis dodatečného rozhovoru s Ivem Pešákem. Rozhovor proběhl v červenci roku 2023 v Havířově.

Otázka: Minule, když jsme spolu mluvili, tak jste se zmínil, že se Vám podařilo vyhnout se vojně?

Odpověď: Já jsem měl modrou knížku na hlavu. Ještě doteďka dlužím vojenské správě 20 Kč za kolek. Protože já jsem tam seděl, oni říkali: „Dobře, tak neschopen trvale, dejte nám průkaz brance.“ „Nemám nic takovýho, tak mi dali duplikát a říkali 20 Kč a kolek. Říkám: „Nemám.“. Tak mi musel dát 20 Kč, takže dlužím vojenské správě ještě teď.

Otázka: Jak konkrétně se Vám to povedlo?

Odpověď: Já jsem chodil za zatím Burešem, psychologem, furt. Nechal jsem se kvůli tomu zavřít i do blázince, že vidím mrtvé lidi.

Otázka: A tys byl v nějakém spolku, jako je SPUSA nebo HOS?

Odpověď: Do HOSu se tak někdo nedostal. To byl elitní spolek v podstatě, ale... Všechny ty mírový- Mírový klub Johna Lenona, Nezávislé lidové sdružení, to byla taková povinnost. A Společnost přátel USA. České děti s Placákem, Koruna česká samozřejmě, Čechy Čechům... Ale těch iniciativ bylo. Vždyť já vím, jak jsme tam u Kissáka, jak ještě bydlel v těch Datyních, tak vždycky jsme tam každý něco přinesl, petice, to prostě kolovalo, nikdo to nečetl, všichni to podepisovali. My jsme byli všude. Tam jsme měli takový čtenářský spolek, vždycky jsme seděli v kuchyni u stolu. Tam se nikdo nebavil, tam každý četl nějaké novinky, koho zas někde zavřeli, a pak jsme podepisovali. První, ta petice, to já si vzpomínám, jak to to nesl Kissák. Tehdy to fakt bylo v 86. už nebo 87., to donesl, a to neznali, ani když jsem byl potom na tom Mministerstvu obrany kvůli tomu třetímu odboji, tak jsem jim to tam říkal. Ta petice za náboženskou svobodu od Augustina Navrátila. Ta byla první. To podepsal snad půl milionu lidí, ale to byla katolická věc. Kissák to dotáhl, že Kissák byl tehdá, než se dal k Haré Krišně, všichni jsme byli bratři a tak dále. No, když něco dělal, tak to dělal pořádně vždycky. No, a ten Augustin Navrátil, to jsme podepisovali, to bylo půl milionu lidí.

Otázka: Ještě teda ke Kmochovcce, tak někde jsem četla, nebo mi to někdo říkal, ale že vlastně tam byl vlastně, v uvozovkách pravidlo, že nikdo nesmí hrát na nástroj, na který umí?

Odpověď: To jsme si tak jako říkali, ale pravidlo to nebylo. Já jsem hrál na trumpetu, kde jsem hrál předtím v orchestru. Kissák hrál na saxofon, na který cvičil pořád. Fuňoch tam hrál na kla-rinet, taky hrál v orchestru... To spíš kytarista Keller, přes kytarou tam nemohl tak proto mlátil do škopku. Vilém, protože unesl buben. A Salám, protože sehnal někde činel. Nás taky bylo asi devět nebo.

Potom, když jsme dělali ten Hadr, to už byli ti četníci protivní hodně. Ten Hadr, to vlastně ten prvotní nápad, to bylo od Salzmana. To byl Salám. Takovej, ten nás honil jak nadmuté kozy, ať se něco děje. Už umřel v roce 2003, tuším, že to je 20 roků. No druhý pamětník Šolich umřel, teď prvního května. My jsme si nic nenechávali, vždyť ten Hadr, to vyšlo... Snad pět čísel, jestli jsme vydali, po nějakých osmi kusech, to šlo hned pryč. Zůstalo mi torzo, blány cyklostylové, jak jsme na to dřeli. Šolich se byl tehdy učit u Magora. Ne, u Čuňase jel na exkurzi se učit, jak se točí klikou. A u Saláma ve sklepě... A nic z toho nezůstalo. Když byla v devadesátém roce výstava českého samizdatu českého undergroundu v Památníku národního písemnictví, tak jsme tam tehdy se šli podívat, kromě té Severomoravské pasivity, Protějššího chodníku tam byl Havířovský drbník.

Otázka: Takže takhle jenom ve třech jste dělali Hadr, nebo třeba vám tam přispíval i sem tam někdo?

Odpověď: Tam psali lidi, no ale aby to nebylo přes čáru, aby to nebylo moc. Já, když jsem tam napsal, ty své zápisky z pracovního procesu, protože mě vyhodili ze školy a dělal jsem, myslím, dva měsíce jsem vydržel na Nové huti, tak jsem potom napsal ty zápisky z pracovního procesu. Měl to jako být Dostojevský Zápisky z mrtvého domu. A Šolich mi říkal, že to nejde, že říkal, to když to vydáme, tak nás zavřu hned. Že když to nevydáme, když to tam nenapíšeme, tak máme tak půl roku.

Otázka: Co se týče Hadru, tak Vy jste říkal, že vyšlo pět až šest čísel, ale když jsem byla v Libri prohibiti, tak tak byly tři čísla. Nulté, první a druhé. Ty ostatní už nejsou k dohledání?

Odpověď: No je možné, že jsem to nadnesl. Já už si to nepamatuju, já jsem si myslel, že jsme jich tam pět dali, že jsme měli nějaké blány, ale je možné, že jich pět nebylo. Takže byly maximálně čtyři a jestli vyšly tři a čtvrté bylo rozdělané. Takže je to spíš tak.

Otázka: Takže ty Zápisky z pracovního procesu měli vyjít v tom čtvrtém čísle?

Odpověď: Asi. Škoda, on už to nikdo nemá. Zmizelo to, jako spousta dalších věcí.

Otázka: Ještě jsem se chtěla zeptat, ohledně Kmočovky, jak jste mi říkal, že jste hráli v Praze, tak to bylo ještě před revolucí?

Odpověď: Před revolucí. My jsme skončili hrát někdy... Poslední koncert byl ve Věrova-
nech někdy snad v červnu, nebo v červenci 89.

SCHVÁLENO 25.3.23 MJT

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce									
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENTKA:									
Příjmení a jméno diplomantky: Anastazie Podhůrská	Razítko podatelny:								
Imatrikulační ročník diplomantky: 2021	<table border="1"> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;"> Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd </td> </tr> <tr> <td>Došlo dne:</td> <td style="text-align: center;">14 -03- 2023 -1-</td> </tr> <tr> <td>Čj:</td> <td style="text-align: center;">73 Příloh:</td> </tr> <tr> <td colspan="2">Přiděleno:</td> </tr> </table>	Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd		Došlo dne:	14 -03- 2023 -1-	Čj:	73 Příloh:	Přiděleno:	
Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd									
Došlo dne:		14 -03- 2023 -1-							
Čj:	73 Příloh:								
Přiděleno:									
Fakultní e-mail diplomantky: 18888721@fsv.cuni.cz									
Studijní program/forma studia: Mediální studia (prezenční)									
Název práce v češtině: Hudební underground a samizdat v Havířově									
Název práce v angličtině: Underground music and samizdat in Havířov									
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2022/2023) (diplomovou práci je možné obhajovat <u>nejdříve</u> šest měsíců od schválení teze) LS 2022/2023									
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): Underground v Československu za éry komunismu zůstává dodnes tématem hodným pozornosti. Z lidí, kteří se ve velké části případů o politiku příliš nezajímali a pouze si chtěli dělat věci po svém, hrát hudbu, která se jim líbí a vypadat tak, jak chtějí, vyrobil komunistický režim nepřátele systému. Přispěl tak ke vzniku undergroundové kultury (nebo také druhé kultury či kontrakultury), pro kterou v oficiální kultuře nebylo místo. Undergroundová uskupení vznikala po celé republice, jednalo se především o mladé lidi, kteří se bouřili proti establishmentu. Paradoxní je, že čím víc se režim snažil tohoto nepřítele potlačit, tím více jej propagoval a napomáhal k propojování undergroundových komunit po republice. Diplomová práce „Hudební underground a samizdat v Havířově“ se zajímá o to, jakým způsobem působily undergroundové skupiny ve Slezsku, konkrétně v Havířově, o jejich fungování a jaké byly jejich aktivity. Nejpodrobněji se budu věnovat skupině Kmochova paralýza, která se zúčastnila i několika hudebních festivalů a od organizátorů získala diplom za aktualizaci dechových tradic. V této oblasti také vycházela samizdatová periodika, na jejichž vydávání se tato práce také zaměřuje. V současnosti existují knihy a studie zabývající se tímto fenoménem především na obecné úrovni. Podrobněji je underground v Československu zpracován především kolem skupiny The Plastic People of the Universe. Dále jsou podrobně zpracovány životy předních představitelů československého undergroundu, jmenovitě Františka Stárka či Ivana Martina Jirouse. Slezský region není doposud příliš zpracován, přestože i tam působila řada undergroundových uskupení, které se zapsaly do historie undergroundu v Československu.									
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Tato kvalifikační práce se zabývá hudebním undergroundem a samizdatovými periodiky. Konkrétně se v této práci zaměřuji na oblast Havířovska. Cílem této práce je přiblížit fungování undergroundových uskupení v této oblasti za využití metody orální historie. Jakým způsobem uskupení vznikala, s jakými perzekucemi se členové těchto uskupení setkávali, a jakým způsobem to ovlivnilo jejich běžný život, jsou hlavní otázky, na které budu při rozhovorech hledat odpovědi při hloubkových polostrukturovaných kvalitativních rozhovorech. Při tvorbě diplomové práce budu vycházet z existující literatury věnující se fenoménu undergroundu v Československu na obecné úrovni, tj. kdy, v jakých podmínkách vznikalo undergroundové hnutí v									

Československu, kdo byli průkopníci a jaká byla reakce tehdejšího režimu na jejich rostoucí popularitu. Dále budu čerpat z pořízených hloubkových kvalitativních polostrukturovaných rozhovorů, které mi přiblíží zkoumaný region, jeho specifika a život lidí aktivních v undergroundových kapelách a dalších historických pramenů.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol):

Úvod

I. Teoretická část

1. Vymezení pojmů

1.1. Underground

1.2. Samizdat

2. Undergroundová kultura

2.1. Underground ve světě

2.2. Počátky undergroundu v Československu

2.2.1. Oficiální vs. undergroundová kultura

2.3. Období normalizace

2.4. Underground ve Slezsku a na severní Moravě

2.4.1. Kmochova paralýza

2.5. Samizdatová periodika

2.5.1. Samizdat ve Slezsku a na severní Moravě

2.5.1.1. Časopis Hadr

II. Praktická část

1. Metodologie

1.1. Historický výzkum

1.2. Metoda orální historie

1.3. Polostrukturovaný rozhovor

2. Představení respondentů

2.1. Ivoš Pešák

2.2. Radek „Kiss“ Kiss

2.3. Jan „Tuleň“ Žolnerčík

Závěr

Literatura a použité zdroje

Přepis rozhovorů

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

V teoretické části diplomové práce budu pracovat s literaturou vydanou k danému tématu. V praktické části budu analyzovat rozhovory se třemi respondenty, kteří působili v undergroundových kapelách v Havířově a jeho okolí. Zaměřím se na období před Sametovou revolucí. Dále budu analyzovat samizdatové periodikum Hadr, na jehož vydávání se podíleli i členové Kmochovy paralýzy.

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Pro praktickou část diplomové práce využiji metodu orální historie. S respondenty povedu polostrukturované kvalitativní rozhovory, která budu následně analyzovat. Dále využiji metody historického výzkumu, budu pracovat s dobovým tiskem, písemnostmi národních výborů (Zemský archiv v Opavě, Archiv města Ostravy, okresní archivy) a v neposlední řadě i se samizdatovým časopisem Hadr, který v Havířově vycházel.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2–5 řádků):

BÁRTA, Jan. Skupina Nahoru po schodišti dolů band a státní moc. Příspěvek k dějinám neoficiální hudební scény 80. let. *Soudobé dějiny* [online]. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2011, XVIII(3), 383-413. ISSN 1210-7050.

Autor se zaměřuje na hudebně-společenský fenomén označovaný jako nová vlna, který se objevil v

komunistickém Československu na počátku osmdesátých let dvacátého století. Fenomén je nejprve obecně charakterizován a zasazen do dobového kulturního a sociálního prostředí. Autor dále definuje termín „česká nová vlna“ a popisuje její střet s oficiální kulturou. Ve druhé části se autor věnuje skupině Nahoru po schodišti dolů band.

CHOLÍNSKÝ, Jan. Stojíme u zdi. K českému hudebnímu undergroundu 80. let. *Paměť a dějiny: PD* [online]. Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, IX(1), 78-91. ISSN 1802-8241. *Autor se věnuje popisu undergroundových subkultur včetně zhodnocení jejich filozofických, sociálních, (ne)politických a uměleckých počátků a jejich sociálnímu dosahu v sedmdesátých a osmdesátých letech.*

KUDRNA, Ladislav. *Podhoubí undergroundu*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2018, 203 stran: ilustrace, faksimile; 21 cm. ISBN 978-80-88292-17-3. *Autoři zkoumají prvopočátky českého undergroundu, přičemž se zabývají šedesátými lety dvacátého století (většina autorů underground mapuje od 70. let, nicméně kořeny undergroundu sahají právě do 60. let, jak autor uvádí) v souvislosti s politickým a kulturním vývojem v tehdejší Československu.*

KUDRNA, Ladislav. *Od mániček k undergroundu*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2019, 176 stran: faksimile, fotografie; 21 cm. ISBN 978-80-88292-57-9. *Na rozdíl od předchozího titulu se zde autoři věnují pozdějšímu období, konkrétně sedmdesátým letům a festivalům druhé kultury. Autoři se dále věnují významným osobnostem tohoto období: Pavlovi Zajíčkovi, Milanovi Knížákovi a Ivanu Martinu Jirousovi.*

VANĚK, Miroslav, Pavel MÜCKE a Hana PELIKÁNOVÁ. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007, 224 s.: il.; 23 cm. ISBN 978-80-7285-089-1. *Kniha poskytuje detailní metodologický návod, jak zaznamenat lidskou zkušenost a uchovat ji pro příští generace, dále se zabývá i otázkou interpretace specifických narativních pramenů a dává rámcový podnět ke klasifikaci historického rozhovoru, představuje jeho možnosti a limity a upozorňuje na řadu důležitých problémů spojených s orálněhistorickým výzkumem.*

VLADIMIR 518. *Kmeny 0: městské subkultury a nezávislé společenské proudy před rokem 1989*. V Praze: Bigg Boss & Yinachi, 2013, 739 stran: ilustrace, portréty; 27 cm. ISBN 978-80-903973-8-5. *Jedná se o knihu napsanou kolektivem autorů zkoumající české městské subkultury a nezávislé společenské proudy, které byly ve většině případů trnem v oku establishmentu a byly různými způsoby perzekuovány.*

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

ČERNÝ, Lukáš. *Pronikání západní hudební kultury do Československa*. Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, 2018.

LEŠTINA, Ladislav. *Hudební a kulturní projevy The Plastic People of the Universe v československém undergroundovém hnutí*. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, 2022.

ŠINDÝLEK, Václav. *Vliv totalitního režimu na hudební produkci v ČSSR v letech 1968 - 1989*. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2018.

Starší kvalifikační práce:

PŘÍHODOVÁ, Zuzana. *Melodie z podzemí. Hudební underground na severu Čech v období normalizace*. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, 2014.

Datum / Podpis studentky

14. 3. 2023

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorkou konzultoval a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucím této práce.

Prof. PhDr. Jiří Knapík, Ph.D.

Příjmení a jméno pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO VE VYHLÁŠCE ŘEDITELE INSTITUTU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO PROGRAMU.